

ш.Душанбе, х.Рӯдакӣ 107А
тел: +992 (44) 600-32-49
e-mail: majalla@nbt.tj

МАҶАЛЛАИ БОНКИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

ИЮЛ-СЕНТЯБРИ 2016

Эмомалӣ Раҳмон:

**Зиндаву ҷовид бод давлати соҳибистиклоли
тоҷикон!**

**Бонкдорӣ
Тараққиёт
Ҷаҳонишавӣ**

**Фатҳи озодипарастӣ бошад Истиқлолият,
Парчами дунёи ҳастӣ бошад Истиқлолият.**

ДАР ИН ШУМОРА

3 | ЭМОМАЛИ РАҲМОН:
ЗИНДАВУ ҶОВИД БОД ДАВЛАТИ
СОҲИБИСТИҚЛОЛИ ТОҶИКОН!

10 | БМТ: РУШДИ УСТУВОРИ
ИҚТИСОДИЁТ ИДОМА МЕЁБАД

Ҳаҷми пасандозҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар муқоиса ба ҳамин давраи соли қаблӣ мутаносибан 17,3 фоиз ва 31,2 фоиз афзуда, ҳиссаи онҳо мутаносибан 59,9 ва 40,1 фоизи бақияи умумии пасандозҳоро ташкил додааст.

16 | ҲАМЁНҶО ФУШУРДА
МЕШАВАНД

Нашрияти “Ведомости” хабар медиҳад, ки дар даҳаи якуми августи соли равон Д.Медведев ба вазорати меҳнат супориш дод, ки ҷиҳати пайдо кардани захира барои аз 1 сентябр ба андозаи 8,56 фоиз индексатсия кардани нафақа чораҳо андешад.

26 | ЕСТЬ ЛИ БУДУЩЕЕ У
БАНКОВ?

Идея шеринга становится все более популярной. Есть интересные подходы к совместному владению яхтами, предметами роскоши, дорогими картинами, уникальной мебелью

38 | OVERVIEW OF THE
MONETARY POLICY
TRANSMISSION
MECHANISM IN DEVELOPED
COUNTRIES

31 | ҶАМШЕД
НУРМАҲМАДЗОДА:
ҲАҲ ЯК КОРМАНДИ НИЗОМИ
БОНКӢ БОЯД БА ҚАДРИ
ИСТИҚЛОЛИЯТ РАСАД

20 | ROGUN, A DAM OF RECORDS

This is a solution that is technically called early generation, meaning putting into operation part of the project while construction continues.

80 | ТЕПЕРЬ БАНКИРЫ МОГУТ
РАССЛАБИТЬСЯ

Швейцарский Credit Suisse решил проявить человечность и облегчить жизнь своим сотрудникам в Лондоне. Отныне в пятницу вечером им будет позволено завершать рабочий день в установленное время.

48 | ШУЪБАҲОИ БОНКҲО
БАСТА МЕШАВАНД КОРМАНДО-
НИ ОНҲО КУЧО МЕРАВАНД?

Маблағгузориҳои соҳибкории хурду миёна ба андозаи 63% дар шаҳру деҳаҳои паст ғардид, ки дар онҳо шуъбаҳои бонкӣ баста шуда буданд.

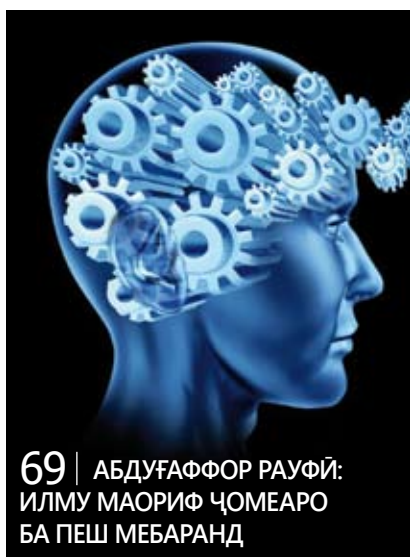
34 | ШАРҲИ МУХТАСАРИ
МЕХАНИЗМИ
ТРАНСМИССИОНИИ
СИЁСАТИ ПУЛИЮ ҚАРЗӢ
ДАР КИШВАРҲОИ ПЕШРАФТА

Вақте ки омма эътимоди комил дорад, ки бонки марказӣ уҳдадорӣ дар сатҳи паст ва муътадил нигоҳ доштани таваррумро дошта, амалан пайрави он мебошад, тақонҳои ба монанди болоравии яқбораи нархҳои ҷаҳонии нафт...

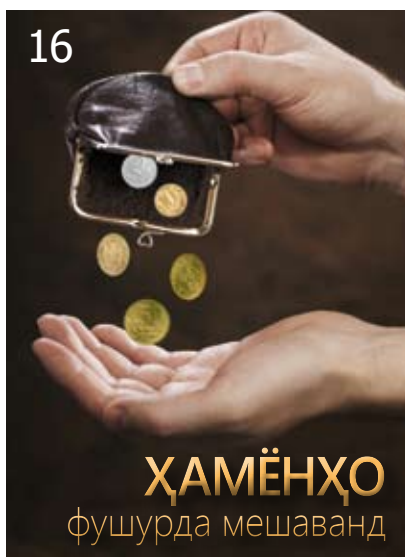
В ЭТОМ НОМЕРЕ

22 | ҲАМКОРИҶОИ БОСАМАРИ
БОНКӢ ИДОМА МЕӢБАНД

69 | АБДУҒАФФОР РАУФӢ:
ИЛМУ МАОРИФ ҶОМЕАРО
БА ПЕШ МЕБАРАНД

16

ҲАМӢНҲО
фушурда мешаванд

43 | БОНКДОРӢИ ИСЛОМӢ — РОҲӢ РАҲОӢ АЗ БУҲРОН

Низоми бонкдорӢи исломӢ рӯз то рӯз иқтисодӢи мамлакатҳои мутараққии ҷаҳонро фаро гирифта истодааст ва афзоиши ин раванд ҳамасола 10-15 фоизро ташкил медиҳад.

76 | ИДОМАӢИ ИСЛОҲОТИ ИҚТИСОДИӢ ВА ТАҚВИЯТИ ҲАМКОРИҶО БО ХБА

Ҳайати намояндагии Ҳазинаи байналмилалии асъор (ХБА) баъд аз омӯзиши барномаи ислоҳоти иқтисодии . . .

82 | НОВЫЙ СТИЛЬ ВАШЕГО БИЗНЕСА

Говорят, правила существуют, чтобы их нарушать. Но только не в случае с деловым этикетом — здесь следование канонам . . .

46 | COMMENTS OF THE NATIONAL BANK OF TAJIKISTAN ON «BASEL AML INDEX - 2016»

БонкдорӢ Тараққиёт ҶаҳонишавӢ

МАҶАЛЛАӢИ ТАҲЛИЛИИ БОНКӢ
3 (74) ИЮЛ-СЕНТЯБР 2016

ТЕЛ: +992 (44) 600-31-24
ФАКС: +992 (44) 600-32-49
НИШОНИИ МАҶАЛЛА:

734025, ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ 107А
E-mail: majalla@nbt.tj

РАИСӢ ШӢРОӢИ МАШВАРАТӢ:
Ҷ. Нурмаҳмадзода
АӢЗОӢИ ШӢРОӢИ МАШВАРАТӢ:
Ф. Ҳамрализода, Ҷ. Нуралиев,
С. Иқромӣ, Л. Салимова,
А. Миралиев, Н. Абибуллоев,
А. Қурбонов

ҲАЙАТИ МАҶАЛЛА:
Сармуҳаррир: А. Қурбонов
Сармутахассис: А. Мӯминов
Мутахассиси пешбар: З. Ҷамолов
Мутахассис: М. Алимова

Маҷаллаи "БонкдорӢ Тараққиёт ҶаҳонишавӢ" дар Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайд гирифта шудааст. Шаҳодатномаи қайд: №02031/мҷ, аз 15 июли 2015 с.

Маҷалла ба хотири гуногунандеш маводҳои муаллифонеро низ ба таъби мерасонад, ки фикри шахсии онҳоро инъикос мекунад. Ҳангоми истифодаи маводи маҷалла истинод ба асл ҳатмист.

Теъдоди нашр: 380 нусха. Дар матбааи ЧДММ "POLYGRAPHGROUP" ҷоп шудааст. ш. Душанбе, кӯчаи Ҳувайдуллоев, 113.

Зиндаву ҷовид бод давлати соҳибистиқлоли тоҷикон!

Суханронӣ ба ифтихори 25-умин солгарди истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ҳамватанони азиз!

Бо камоли ифтихору сарфарозӣ бори дигар тамоми мардуми ватандӯст, фарҳангпарвар ва бунёдкори Тоҷикистони соҳибистиқлол ва сокинони пойтахти кишварамон – шаҳри Душанберо аз самими қалб ба муносибати ҷашни 25-умин солгарди истиқлолияти давлатӣ табрик гуфта, барои ҳар яки шумо саломативу сарбаландӣ ва комёбиҳои беназир орзу менамоям.

Мо дар давоми бисту панҷ соли истиқлолият бо вучуди мушкилоту монеаҳои саҳту сангини зиёд таҳкурсии давлати соҳибхитияронро гузоштем ва дар соҳаҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоиву фарҳангӣ ва муҳимтар аз ҳама, дар самти баланд бардоштани сатҳу сифати

зиндагии мардуми кишварамон ба дастовардҳои назаррас ноил гардидем.

Вале неъматӣ пурқимматтарин ва дастоварди бузургтарини мо истиқлолият мебошад.

Истиқлолият рамзи соҳибдавлатӣ ва ватандорӣ халқи сарбаланду мутамаддини мо мебошад, ки бисту панҷ сол инчониб номаи тақдирашро бо дастони худ эҷод карда, дар арсаи байналмилалӣ мақому манзалати хоссаи худро пайдо намудааст.

Дар дунёи ғурӯаҷодаи муосир танҳо миллате соҳибӣ ному иззат шуда метавонад, ки истиқлоли воқеӣ ва давлати озоду мустақили хешро дошта бошад.

Халқи шарифу қаҳрамони тоҷик

аз нахустин рӯзҳои истиқлолият дар раванди барқарорсозӣ ва таъшиқу пояҳои давлату давлатдорӣ навин, таъминӣ амниятӣ оромию ҷомеа, суботи сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ кишвар саъю талоши бесобиқа анҷом дода, дар ҷаҳон асри соҳибистиқлолии хеш ба хотири ободии Ватан раванди созандагӣ, яъне бунёди нерӯҳои нақбӣ, корхонаву муассисаҳо ва роҳҳои мошингарди ҷавобгӯ ба меъёрҳои байналмилалӣ пеш гирифт.

Дар натиҷа, имрӯз бисёр мушкилотӣ мо ҳаллу фасл гардида, мардуми таҳриққаринамон барои ҳалли вазифаҳои боз ҳам бузургӣ ободгари камари ҳиммат бастааст.

Эҳёи Тоҷикистони соҳибистиқлол аз бунёди ободкорӣ Душанбе – пойтахти кишвари маҳбубамон оғоз шуд ва дар зарфи 25 сол соҳмонӣ садҳо иншооти иҷтимоиву хизматрасонӣ ва боғу гулгаштҳо симои шаҳрро боз ҳам зебову дилоро гардонид.

Имрӯз пойтахти давлати тоҷикон – шаҳри Душанбе маркази илму фарҳанги миллий ва маркази муттаҳидсозандаи тоҷикони ҷаҳон буда, бовар дорам, ки мо онро дар оянда боз ҳам ободу зебо ва машҳури ҷаҳон мегардонем.

Дар ин рӯзи барои ҳар яки мо таърихиву фараҳбахш бори дигар ба кулли мардуми Тоҷикистон, аз ҷумла сокинони пойтахт барои саҳми ватандӯстонашон дар ободиву пешрафти кишвари соҳибхитиярон изҳори сипос менамоям.

Ҳозирини гиромӣ!

Боиси ифтихор аст, ки дар даврони соҳибхитиярӣ ҳисси милливу ватандорӣ мардуми тоҷик торафт баланд шуда, ин омил муҳим хур-

ду бузурги Тоҷикистонро ба ҳифзи истиқлолият ва дастовардҳои он, ободии Ватан ва пешрафта гардонидани давлат нерӯ мебахшад.

Дар баробари ин, таъкид месозам, ки муҳаббат ба Ватани аҷдодӣ, таърихи пурифтихори миллат ва ниёгони фарҳангдӯсту тамаддунпарварамон моро барои ҳарчи бештар аз худ кардани дастовардҳои ҷаҳони муосир, пешрафти илму техника ва тараққиёти рӯзафзуни давлатҳои мутамаддини олам, яъне баробар бо ҷомеаи пешрафта қадам бардоштан ҳидоят ва водор менамояд.

Яъне мо ҳар қадар Ватанамонро дӯст дорем, бояд ҳамон андоза кӯшиш намоем, ки аз ҷаҳони бо суръати кайҳонӣ пешраванда қафо намонем, ҳамкориҳои худро бо кишварҳои тараққиқардаи олам густариш диҳем, арзишҳои илму фарҳанги умумибашарӣ, дастовардҳои техникаву технологияи муосир ва кашфиёту бозёфтҳои навтаринро омӯзем ва кӯшиш кунем, ки мисли ниёгони некноми худ ба та-

маддуни башарӣ ҳиссаи арзишманди худро гузорем.

Нақшаҳои азими созандагиву бунёдкорие, ки мо барои даҳ – понздаҳ соли оянда пешбинӣ кардаем, маҳз ба хотири рушди бонизомии иқтисодиёти мамлакат, густариши фаъолияти соҳибкорӣ, ҳарчи бештар муҳайё намудани ҷойҳои кори нав, афзун гардонидани даромади аҳоли, ободии Ватан ва беҳтар намудани некӯахлоқии мардуми кишварамон равона шудаанд.

Ин нияту нақшаҳо аз ҳар яки мо заҳмати содиқонаро ба хотири ободии Ватан ва тақвияти иқтисодии давлати соҳибистиқлоламон тақозо менамояд.

Итминон дорам, ки мардуми ватандӯсту заҳматкаши мо ба дастовардҳои аз ин ҳам бузургу таърихӣ қодиранд, зеро мо Ватани соҳибихтиёро озодамонро самимона дӯст медорем ва ба шукронаи соҳибистиқлоливу соҳибдавлатӣ барои ҳифзи сулҳу оромӣ, тақвияти ваҳдати миллий ва боз ҳам боло раф-

тани нуфузу обрӯи Тоҷикистони маҳбубамон минбаъд низ ахлонаву софдилони заҳмат мекашем.

Дар ин рӯзи воқеан таърихӣ кулли ҳамватанони азиз ва сокинони пойтахти кишварамон - шаҳри Душанберо бори дигар самимона табрик гуфта, ба ҷамаи шумо, инчунин ба ҳар хонадони мардуми тоҷик саломатӣ, саодатмандӣ ва дар фаъолияти созандагон муваффақиятҳои рӯзафзун орзу менамоям.

Бигзор аз заҳмати ҳар фарди бонангу номуси миллат Тоҷикистони азизамон пур аз файзу баракат ва кишвари маҳбубамон боз ҳам ободу зебо ва пешрафта гардад.

Зиндаву ҷовид бод давлати соҳибистиқлоли тоҷикон!

Поянда бод миллати куҳанбунёду тамаддунсоз ва соҳибмаърифату фарҳангии тоҷик!

Ҷашни 25-солагии истиқлолиятро озодии Ватан муборак бошад!

Хушбахту сарбаланд бошед, ҳамватанони азиз!

president.tj

МЕХАНИЗМИ ҲИМОЯИ ҲУҚУҚИ ИСТЕЪМОЛКУНАНДАГОН МАВРИДИ БАРРАСӢ ҚАРОР ГИРИФТ

2 августи соли равон дар Бонки миллии Тоҷикистон бо иштироки намояндагони ташкилотҳои қарзӣ ва Бонки Ҷаҳонӣ дар мавзӯи «Механизмҳои воқеӣ ва қадамҳои стратегӣ баҳри рушди институти ҳифзи ҳуқуқҳои истеъмолкунандагони хизматрасониҳои низоми бонкӣ дар мисоли Шуъбаи ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагони хизматрасониҳои низоми бонкии БМТ; таҷрибаи байналхалқӣ, дурнамо, банақшагирии стратегӣ, масоили муосир ва роҳи ҳалли онҳо» мизи мудаввар доир гардид.

Чорабиниро муовини якуми раиси Бонки миллии Тоҷикистон Нуралиев Ҷамолиддин Камолович ҳусни ифтитоҳ бахшид. Номбурда таваҷҷуҳи иштирокдорони мизи мудавварро ба механизмҳои рушди ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагони хизматрасониҳои молиявӣ, мақсади асосии таъсис додани сохтори мазкур ва як қатор

масъалаҳои муҳими ҳалталаби имрӯзаи кишвар ҷалб намуда, изҳор дошт, ки тарафҳо метавонанд дар ин нишаст тавассути муколама ва баҳсҳо бо дастовардҳои якдигар ошно гашта, табодули таҷриба намоянд.

Баъдан, намояндагони Шуъбаи ҳимояи ҳуқуқҳои истеъмолкунандагони хизматрасониҳои низоми бонкии БМТ ва иштирокдорони мизи мудаввар оид ба мавзӯи мизи мудаввар изҳори назар карданд.

Аз ҷумла зикр гашт, ки баргузориҳои мизи мудаввар имконияти хеле хуб барои натиҷагирӣ аз пешниҳоди фикру мулоҳизоти ҷойдоштаи бахшҳои бонкӣ ва маблағгузориҳои хурд доир ба фаъолияти Шуъбаи ҳимояи ҳуқуқҳои истеъмолкунандагони хизматрасониҳои низоми бонкии БМТ ба ҳисоб рафта, тавассути он метавон намояндагони ин бахшҳоро минбаъд ба раванди таҳияи лоиҳаи Стратегияи рушди ҳимояи ҳуқуқҳои истеъмолкунандагони хизматрасониҳои низоми бонкӣ ҷалб кард.

Аз ҷониби намояндагони БМТ пешниҳод гардид, ки дар оянда рейтингҳои ташкилотҳои қарзӣ оид ба сифати хизматрасониҳои молиявӣ муайян карда шуда, натиҷаҳои он дар сомонаи БМТ ҷойгир карда шавад. Ин пешниҳод аз ҷониби иштирокдорон дастгирӣ ёфт.

Ҳадаф аз баргузориҳои чорабиниҳои мазкур натиҷагирии ҳолати воқеӣ ва мавҷудаи фаъолияти ташкилотҳои қарзӣ оид ба механизми ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагони хизматрасониҳои бонкӣ, мушкилоти дар ин самт ҷойдошта ва баррасии пешниҳодҳо вобаста ба самаранокии механизми номбурда буда, натиҷаҳои дар рафти баргузориҳои чунин чорабиниҳо ба даст овардашуда, дар таҳкими ҳимояи ҳуқуқҳои истеъмолкунандагони хизматрасониҳои низоми бонкӣ заминаи хуби назариявӣ шуда метавонанд.

Дар рафти вохӯрӣ ҷонибҳо инчунин оид ба самтҳои гуногуни рушди баҳши ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагони низоми бонкӣ суҳбат намуда, барои таҳияи лоиҳаи Стратегияи рушди ҳимояи ҳуқуқҳои истеъмолкунандагони хизматрасониҳои низоми бонкӣ пешниҳодҳои муфид манзур карданд.

МУҲЛАТИ МАЪМУРИЯТИ МУВАҚҚАТӢ ТАМДИД ГАШТ

Раёсати Бонки миллии Тоҷикистон мутобиқи моддаи 49-и Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Бонки миллии Тоҷикистон» ва бо мақсади беҳтар кардани вазъи молиявии ташкилоти қарзӣ, ҳимояи манфиатҳои пасандоздорон ва қарздохони ҶСП «БСТ ТИСТ «Тоҷпромбонк», бо қарори навбатии худ аз 3 августи соли равон, муҳлати ваколати маъмурияти муваққатиро дар ин бонк ба муҳлати се моҳ тамдид намуд.

Ба маъмурияти муваққатӣ дастур дода шудааст, ки фаъолияти худро дар асоси қонунгузори ҷумҳурий ба роҳ монда, барои беҳтар кардани вазъи молиявии ташкилоти қарзии номбурда чораҳои зарурӣ андешад.

ТАШКИЛОТҲОИ ҚАРЗӢ МУТТАҲИД ШУДАНД

Раёсати Бонки миллии Тоҷикистон тибқи моддаи 13 Қонуни

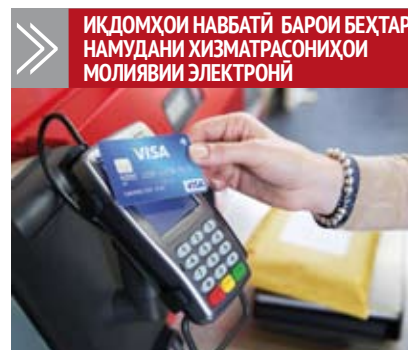
Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ташкилотҳои маблағгузори хурд» бо қарори навбатии худ аз 9 августи соли қорӣ ба дархости ҶДММ ТҚХ «Мадина ва ҳамкорон», ҶСП ТҚХ «Рушди занон» ва ҶСП ТҚХ «Кишоварзон» барои муттаҳидшавӣ розигӣ дод.

Дар робита ба ин, иҷозатномаҳои ҶСП ТҚХ «Рушди занон» ва ҶСП ТҚХ «Кишоварзон», ки аз ҷониби Бонки миллии Тоҷикистон барои анҷом додани амалиётҳои бонкӣ дода шуда буд, бозхонд гашта, қарори Раёсати Бонки миллии Тоҷикистон аз 13.11.2015, №252 дар бораи ҶДММ ТҚХ «Мадина ва ҳамкорон» аз эътибор соқит до-ниста шуд.

ҶДММ ТҚХ «Мадина ва ҳамкорон» уҳдадор карда шуд, ки пас аз бақайдгирии давлатии азнавташкилдихӣ нусхаи ҳуҷҷатҳои таъсисотӣ ва санадҳои тасдиқшудаи ташкилотро ба Бонки миллии Тоҷикистон пешниҳод намояд.

Ҳамин рӯз, бо қарори навбатии Раёсати Бонки миллии Тоҷикистон, дар асоси моддаи 6 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи барҳамдихии ташкилотҳои қарзӣ» ва аризаи барҳамдихии ихтиёрӣ фаъолияти ташкилоти қарзии ҶДММ ТҚХ «Даҳана» қатъ карда шуд.

Дар асоси қарори қабулгардида, аз тарафи мақомоти ваколатдори ҶДММ ТҚХ «Даҳана» Комиссияи барҳамдихӣ таъсис ёфта, масъулияти анҷом додани расмиёти барҳамдихии ихтиёрӣ ва ҳисоббаробаркунӣ бо қарздохони ташкилоти қарзии мазкур ба дӯши ин комиссия гузошта шуд.

ИҚДОМҲОИ НАВБАТӢ БАРОИ БЕҲТАР НАМУДАНИ ХИЗМАТРАСОНИҲОИ МОЛИЯВИИ ЭЛЕКТРОНӢ

Вобаста ба татбиқи барномаи хизматрасониҳои молиявии электронӣ ва рақамӣ дар Бонки миллии Тоҷикистон бо намояндагони Бонки ҷаҳонӣ тахти сарвари мушовир Хосе Морендо де Барреда мулоқот гузаронида шуд.

Дар рафти мулоқот намояндагони Бонки ҷаҳонӣ изҳор доштанд, ки бо дастгирии Барномаи Глобалӣ оид ба молия ва бозорҳои Гурӯҳи Бонки ҷаҳонӣ ва Гурӯҳи институтҳои молиявии Корпоратсияи молиявии байналмилалӣ татбиқи барномаи хизматрасониҳои молиявии электронӣ ва рақамӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қирғизистон ва Озарбойҷон оғоз мегардад.

Тавре аз раванди вохӯрӣ бармеояд, мақсад аз татбиқи ин лоиҳа васеъ намудани доираи фарогирии тамоми кишрҳои аҳоли (аз ҷумла дар манотиқи дурдасти кишвар) ба хизматрасониҳои муосири молиявӣ бо истифода аз бизнес-моделҳои нави иноватсионӣ, аз қабili истифодаи телефонҳои мобилӣ, шабакаи интернет, терминҳои худкори худхизматрасон ва агентҳои бонкӣ мебошад.

Муҳлати татбиқи лоиҳа чор сол арзёбӣ гардида, дар доираи лоиҳа роҳандозии хизматрасониҳои

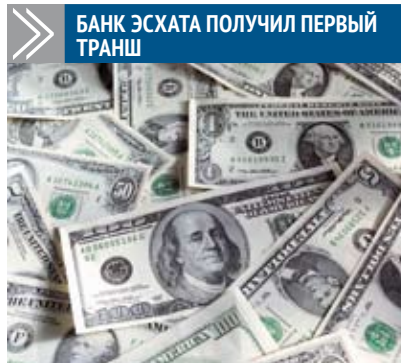
электронӣ (Е-хизматрасониҳо), ба мисоли технологияҳои пулҳои электронӣ, интернет-банкӣ, дастрасӣ ба хизматрасониҳои бонкӣ тавассути таҷҳизоти мобилӣ, пардохтҳои мобилӣ, интернет пардохтҳо ва дигар хизматрасониҳои молиявии электронӣ ба назар гирифта шудааст.

Дар рафти вохӯри қайд гардид, ки ҳамкорӣ бо иштирокдорони бозор дар ин самт дар якҷанд давра ба роҳ монда мешавад.

Аз ҷумла, дар давраи аввал, ҳамкорӣ бо Бонки миллии Тоҷикистон, ҳамчун шарикҳои лоиҳа, дар масъалаҳои танзим ва тақмили санадҳои меъёри ҳуқуқӣ роҳандозӣ шуда, Бонки миллии Тоҷикистон ҳамчун майдони муҳокима бо иштирокдорони бозор, аз қабилӣ ташкилотҳои қарзӣ, операторони хизматрасониҳои телекоммуникасионӣ мобилӣ ва дигар намоияндагонӣ бахши хусусӣ, баромад мекунад.

Дар давраҳои дуюм ва сеюм ҳамкорӣ ва табодули афкор бо иштирокдорони бозор барои муайян намудани талаботи аҳоли хизматрасониҳои электронӣ ба роҳ монда шуда, татбиқи лоиҳа бо иштирокдорони алоҳидаи бозори молиявӣ амалӣ карда мешавад.

Маврид ба зикр аст, ки татбиқи лоиҳаи мазкур барои зиёд гардидани ҳиссаи ҳисоббаробаркуниҳои ғайринақдӣ, афзоиши фарогирии аҳолии кишвар ба хизматрасониҳои муосири молиявӣ ва беҳтар шудани сифати хизматрасониҳо дар қаламрави кишвар мусоидат хоҳад кард.

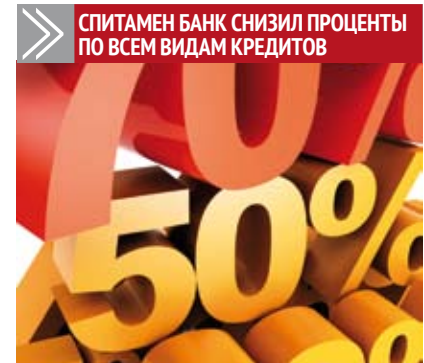
Как сообщили в головном офисе Банка Эсхата в Худжанде, Европейский Банк Реконструкции и Развития (ЕБРР) запустил новаторскую программу финансирования, направленную на минимизацию последствий изменения климата.

В рамках этой программы Банк Эсхата получил первый транш для финансирования аграрного сектора, промышленного сектора, а также домохозяйств от ЕБРР.

Эти кредиты предназначены для инвестиций в усовершенствованные технологии по устойчивости к изменению климата, чтобы помочь сделать частный сектор Таджикистана более устойчивым к изменению климата.

Механизм финансирования устойчивости к изменению климата в Таджикистане под названием КЛИМАДАПТ разработан ЕБРР и Инвестиционными фондами по климату (ИФК). КЛИМАДАПТ кредиты доступны для владельцев домов, бизнеса и для фермеров и выдаются для покупки и установки оборудования и технологий после утверждения и рассмотрения команды КЛИМАДАПТ.

Для Банка Эсхата – это необходимые ресурсы для реализа-

Начиная с 18-го июля ЗАО "Спитамен Банк" начал выдавать кредиты по новым сниженным процентным ставкам. Как сообщил, первый заместитель Председателя Правления Спитамен Банка, Умеджон Хикматов, это сделано для того, чтобы поддержать своих клиентов в период, когда экономика переживает нелегкие времена.

Принцип работы Банка основан на построении долгосрочных и партнерских отношений с клиентами. Именно поэтому Банк решил снизить процентные ставки по всем видам кредитов, в период, когда клиенты больше всего в этом нуждаются.

«Львиная доля наших клиентов принадлежит субъектам предпринимательства. Именно они, во всем мире, считаются "драйверами" экономики, и Таджикистан не является исключением. Руководство Банка искренне верит, в то, что именно практическими действиями, такими как, например: увеличение возможностей субъектов предпринимательства к доступным кредитным ресурсам и финансированию, можно укрепить и увеличить предпринимательский потенциал страны. ЗАО «Спитамен

Банк», и в будущем будет стремиться повышать уровень обслуживания клиентов, а также улучшать условия своей линейки банковских продуктов" - отметил Умеджон Хикматов.

ЦЕНТРОБАНК СОЗДАЕТ БЛОКЧЕЙН-КОНСОРЦИУМ

В Центробанке разработан технический прототип системы передачи сообщений на базе распределенных реестров (блокчейн).

В ближайшее время начнется тестирование с участниками рынка. По мнению ЦБ, замена ради замены смысла не имеет. Важно понять и оценить преимущества новой технологии. Заместитель председателя Банка России Ольга Скоробогатова считает, что сама технология подразумевает партнерские отношения. Ее должны исследовать все участники рынка, а не только регулятор. Для этого создается блокчейн-консорциум. Несколько крупных банков уже подтвердили участие. Также в него войдут несколько крупных технологических компаний. По мнению г-жи Скоробогатовой, это новый уровень взаимоотношений с рынком не только в плане доверия, но и в скорости принятия решений. В ближайшее время Центробанк представит информацию о консорциуме и его планах и задачах.

—> ции социально-экологических проектов, направленных в поддержку сектора малого бизнеса и домохозяйств, а также содействие в достижении общих целей по сохранению климата, защите окружающей среды и устойчивому развитию.

Дехкане и фермеры могут получить кредиты для установки новых ирригационных систем (капельное орошение), разведение новых фруктовых садов и питомников, бурению скважин, реконструкцию водопроводных труб, насосов, кранов и систем распределения воды и сооружение теплиц.

Домохозяйства могут получить кредиты для теплоизоляции стен и крыш, замену окон, дверей и балконов, замену лампочек, замену водопроводных труб, насосов, кранов и тд. систем отопления и освещения.

Малые и средние предприятия могут получить кредиты для модернизации производственного оборудования, замены котлов в отопительных системах другие цели по энергосбережению и водосбережению.

Кредиты в рамках «CLIMADAPT» для финансирования проектов в частном секторе будут направлены на внедрение современных и усовершенствованных технологий способствующих устойчивой сопротивляемости к изменениям климата в Таджикистане.

В связи с этим руководство Банка Эсхата выражает благодарность ЕБРР, всем донорам, которые поддерживают внедрения этого проекта в Республике Таджикистан.

КРАСНОДАРСКИЕ ТРАМВАИ ОСНАСТИЛИ ТЕРМИНАЛАМИ ДЛЯ ПРИЕМА БАНКОВСКИХ КАРТ

Пилотный проект запущен муниципалитетом совместно со Сбербанком.

Пассажиры трамвая в Краснодаре могут оплатить проезд с помощью банковских карт. Пока терминалы установлены лишь на одном маршруте. Участие в создании системы безналичной оплаты проезда принял Сбербанк.

Как сообщает мэрия Краснодара, расплатиться в трамвае без комиссий можно картой любого банка, введя пин-код, либо воспользоваться картами с бесконтактными технологиями платежей PayPass и PayWave.

За время тестирования, которое продлится около месяца, предстоит опробовать разные варианты оборудования и по его итогам будет определена оптимальная схема безналичной оплаты проезда для последующего внедрения на других трамвайных маршрутах.

НАСБИ ТЕРМИНАЛҲОИ
ЭЛЕКТРОНӢ ҲАТМИСТ

Рӯшди бозори кортҳои пардохтӣ ва тақмили ин низоми пардохт дар кишвар яке аз омилҳои муҳими ҳалли масъалаи кам кардани саҳми ҳисоббаробаркуниҳо бо пули нақд дар баҳши пардохтҳои чакана дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб меравад.

Дар ин замина, бо назардошти амалияи байналхалқӣ ҷиҳати васеъ намудани ҳиссаи ҳисоббаробаркуниҳои ғайринақдӣ, танзим ва коҳиш додани муомилоти пули нақд дар амалиётҳои тичоратӣ ва хариду фурӯши молу хизматрасонӣ, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳанӯз 31 декабри соли 2014, таҳти №815 Қарори дахлдор “Оид ба тадбирҳои вусъат додани ҳисоббаробаркунии ғайринақдӣ тавассути кортҳои пардохтии бонкӣ” қабул намуд.

Тибқи қарори зикргашта, муассисаҳои савдою хизматрасонӣ аз ҷумла, нуқтаҳои фурӯши чиптаҳо, нуқтаҳои қабули маблағҳо аз аҳоли барои пардохти хизматрасонии манзилию коммуналӣ, қувваи барқ ва алоқаи телефонӣ, марказҳои хизматрасонии бонкии пардохти андоз ва дигар пардохтҳои ҳатмӣ, терминалҳои гумрукӣ ва дидбонгоҳҳои гумрукӣ барои қабули пардохтҳои гумрукӣ, марказҳои савдои чакана ва яклухт, ки толари фурӯшашон зиёда аз 40 метри мураббаъ мебошанд, НФС-ҳо, тарабхонаҳо, беморхонаҳои хусусӣ, дорухо-

наҳо, муассисаҳои фарҳангию фароғатӣ, истироҳатгоҳҳо, осоишгоҳҳо, меҳмонхонаҳо, нуқтаҳои хизматрасонии ташхиси техникии воситаҳои нақлиёт, автодромҳо ва ташкилотҳои суғурта ўҳдадор карда мешаванд, ки барои пардохти арзиши молу хизматрасониҳо ва дигар пардохтҳои ҳатмӣ ба он баробар дар мўҳлати нишондодашуда шароити қабули ҳисоббаробаркуниро тариқи кортҳои пардохтии бонкӣ таъмин намоянд. Барои иҷрои ин амал, муассисаҳои зикргардида ба таври ҳатмӣ бо дастгоҳҳои (терминалҳои) электронии қабули корт, ки аз ҷониби ташкилотҳои қарзӣ насб карда мешаванд, бояд ҷиҳозонида шаванд.

Ҷиҳати иҷрои Қарори зикргардида Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Кумитаи андози назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон лоиҳаи тағйиру иловаҳо ба Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистонро таҳия намуданд, ки тибқи он барои саркашӣ намудан аз насби терминалҳои электронӣ ва рад кардани истифодабарии кортҳои пардохтии бонкӣ ҳангоми ҳисоббаробаркуниҳо нисбат ба муассисаҳои савдою хизматрасонӣ муҷозот муқаррар гардидааст.

Аз ҷумла, ба номи моддаи 615 КҲМ ҚТ «Риоя накардани тартиби истифодаи мошинаҳои назоратӣю ҳазинавии дорои хотираи фискалӣ ва баҳисобгирии ҳазина» баъди калимаи “фискалӣ” калимаҳои «терминалҳои электронӣ» илова шуда, бо мазмуни зерин ба моддаи мазкур қисми 4 пешниҳод гардид:

«Барои саркашӣ намудан аз насби терминалҳои электронӣ ё рад кардани истифодабарии кортҳои пардохтии бонкӣ дар ҳисоббаро-

баркуниҳо, ба шахсони мансабдор ба андозаи аз сад то яксаду шаст, ба соҳибкорони инфиродие, ки дар асоси шаҳодатнома ғаёлият менамоянд, аз яксаду шаст то яксаду ҳаштод ва ба шахсони ҳуқуқӣ аз яксаду ҳаштод то дусад нишондиҳанда барои ҳисобҳо ҷарима таъйин карда мешавад”.

Лоиҳаи мазкур, санаи 6 апрели соли 2016 аз ҷониби Маҷлиси Намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон баъди муҳокимаву баррасӣ дастгирӣ ёфта, тағйиру иловаҳои зерин ба Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон 14 майи соли равон аз ҷониби Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон имзо гардид.

Инак, муқаррароти моддаи 615 КҲМ ҚТ баъди ворид намудани тағйиру иловаҳо аз 1-уми январӣ соли 2017 дар тамоми кишвар мавриди амал қарор дода мешавад.

Ба санаи 1 июни соли 2016 шумораи дастгоҳҳо (терминалҳои электронӣ), ки барои пардохт дар нуқтаҳои савдо ва хизматрасониҳо истифода мешаванд, нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта 26,7% зиёд шуда, миқдори умумии онҳо ба 631 адад расидааст.

Қобили қайд аст, ки дар ҳолати саркашӣ намудан аз насби терминалҳои электронӣ ё рад кардани истифодабарии кортҳои пардохтии бонкӣ дар ҳисоббаробаркуниҳо, ҷавобгари маъмурий пешбинӣ шудааст. Аз ин рӯ, ба соҳибкорон тавсия дода мешавад, ки то 1 январӣ соли 2017 барои насби терминалҳои электронӣ дар нуқтаҳои савдою хизматрасонӣ ба ташкилотҳои қарзӣ муроҷиат намоянд.

Шуъбаи матбуоти БМТ

БМТ: РУШДИ УСТУВОРИ ИҚТИСОДИЁТ ИДОМА МЕЁБАД

Чамбасти натиҷаҳои фаъолияти Бонки миллии Тоҷикистон ва низоми бонкии мамлакат дар нимсолаи аввали соли равон дар нишастии матбуотие, ки 25 июли соли равон барои хабарнигорони Воситаҳои ахбори оммаи дохиливу хориҷӣ баргузор шуд, мавриди баррасӣ қарор гирифт.

Дар оғози нишастии матбуотӣ Раиси Бонки миллии Тоҷикистон Ҷамшед Нурмаҳмадзода изҳор дошт, ки Бонки миллии Тоҷикистон бо мақсади коҳиш додани таъсири манфии буҳрони ҷаҳонӣ сиёсати пулиро қарзӣ ва асъории худро баҳри таъмини рушди муътадили ҳаҷми пул дар иқтисодиёт, нигоҳдории сатҳи зарурии нархҳо, суботи молиявӣ ва мусоидат ба рушди устувори иқтисодиёт равона намудааст. Инчунин қайд карда шуд, ки бо вучуди мушкилиҳои давраи буҳронӣ нишондиҳандаҳои бахшҳои иқтисодӣ ва низоми бонкии ҷумҳурӣ дар нимсолаи якуми соли ҷорӣ мусбат арзёбӣ мегарданд.

☀ АФЗОИШИ ММД 6,6 ФОИЗРО ТАШКИЛ ДОД

Бино ба маълумоти омили расмӣ Маҷмӯи маҳсулоти дохилии кишвар дар нимсолаи якуми соли ҷорӣ ба 21 979,3 млн. сомонӣ баробар шуда, афзоиши воқеии он 6,6 фоизро ташкил дод, ки нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта 0,2 банди фоизӣ зиёд мебошад. Нишондиҳандаи мазкур асосан аз ҳисоби афзоиш дар бахшҳои сохтмон 18,9 фоиз, саноат 12,1 фоиз, кишоварзӣ 9,9 фоиз ва гардиши савдои чакана 3,4 фоиз ба даст омадааст. Дар ин давра воридоти мол ба ҷумҳурӣ 4,8 фоиз кам ва содироти он 4,4 фоиз зиёд шудааст.

☀ ТАВАРРУМ МУЪТАДИЛ АСТ

Дар давраи ҳисоботӣ сатҳи таваррум 3,1 фоизро ташкил дод, ки нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта 0,5 банди фоизӣ зиёд мебошад. Ҳиссаи асосии тағйирёбии сатҳи нархҳо дар моҳи январи соли ҷорӣ ба амал омада, 1,4 фоизро ташкил намуд, ки асосан аз ҳисоби таъсири фишорҳои қурбӣ ва омилҳои мавсимӣ ба вучуд омад. Нишондиҳандаи солонии меъёри таваррум (дар 12 моҳи охир) дар моҳи июн 5,5 фоизи солонаро ташкил дод, ки ба нишондиҳандаи ҳамин давраи соли гузашта баробар мебошад.

БМТ: РУШДИ УСТУВОРИ ИҚТИСОДИЁТ ИДОМА МЕЪАД

НИШАСТИ МАТБУОТИ

☐ ҚУРБИ ПУЛИ МИЛЛӢ

Раиси Бонки миллии Тоҷикистон қайд намуд, ки қурби мубодилавии сомонӣ бо андешидани чораҳои таъсиррасон ҷиҳати таъмини вазъи муътадили бозори дохилии асъор дар нимсолаи аввали соли ҷорӣ устувор гардид, ки ин ба раванди муътадили тағйирёбии сатҳи нархҳо заминаи мусоид гузошт.

Қурби расмии сомонӣ нисбат ба доллари ИМА аз аввали сол то 30 июни соли ҷорӣ 10,7 фоиз коҳиш ёфт, ки 10,4 фоизи он ба моҳи январ ва 0,3 фоиз ба моҳи феврал рост меояд. Дар чор моҳи боқимонда қурб тағйир наёфтааст.

Қурби доллари нақди ИМА дар ин давра 4,1 фоиз баланд шуд, дар ҳоле ки дар ҳамин давраи соли қаблӣ он 13,6 фоиз афзоиш дошт. Фарқияти байни қурби расмӣ ва қурби доллари нақди ИМА аз 17,5 фоиз (22.01.2016) то ба 0,3 фоиз (30.06.2016) кам карда шуд ва минбаъд дар ҳудуди то ду фоиз ба танзим дароварда мешавад.

☐ СИЁСАТИ ПУЛИЮ ҚАРЗӢ ВА АСЪОРӢ

Бонки миллии Тоҷикистон ҳамчун танзимгари низоми бонкии кишвар вобаста ба вазъи иқтисодию молиявӣ сиёсати мутавозуни пу-

99

Ҳаҷми пасандозҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар муқоиса ба ҳамин давраи соли қаблӣ мутаносибан 17,3 фоиз ва 31,2 фоиз афзуда, ҳиссаи онҳо мутаносибан 59,9 ва 40,1 фоизи бақияи умумии пасандозҳоро ташкил додааст.

лию қарзиро амалӣ намуда, баҳри нигоҳдории сатҳи зарурии ҳаҷми пул дар муомилот, муътадили сатҳи таваррум ва маҳдуд намудани тағйирёбиҳои бемайлони қурбӣ тамоми кушишҳоро ба харҷ медиҳад.

Аз ҷумла, Ҷамшед Нурмаҳмадзода изҳор дошт, ки бо мақсади танзими ҳаҷми пул ва коҳиш додани хавфҳои таваррумию қурбӣ даршаш моҳи соли ҷорӣ 48 музоядаи коғазҳои қиматнок дар ҳаҷми 1,7 млрд. сомонӣ гузаронида шуд, ки нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта 1,4 млрд. сомонӣ зиёд мебошад. Инчунин, дар ин давра меъёри бозтамвил аз 8,0 фоиз ба 9,0 фоизи солона тағйир дода шуд.

Илова бар ин, 4 музоядаи Векселҳои давлатии ҳазинадорӣ Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба маблағи 159,6 млн. сомонӣ гузаронида шуд, ки нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта 39,8 млн. сомонӣ зиёд мебошад. Дар ин давра бо мақсади ба эътидол овардани вазъи бозори дохилии асъор ва қурби пули миллии нисбат ба доллари нақди ИМА маҷмӯи чораҳои сиёсати пулию қарзӣ ва маъмурию назоратӣ андешида шуд. Аз ҷумла:

- низоми нави мутамарказ ва идорашавандаи анҷомдиҳии амалиёти хариду фурӯши асъори нақди хориҷӣ ҷорӣ гашт;

- тамоми нуқтаҳои мубодилаи асъори ташкилотҳои қарзӣ баста шуда, амалиётҳои мубодилавӣ бо асъори нақди хориҷӣ дар ҳазинаҳои нуқтаҳои интиқоли пул, марказҳои хизматрасонии бонкӣ, филиал ва саридораи ташкилоти қарзӣ гузаронида шуда истодаанд;

- фаъолияти низоми ягонаи электронии савдо дар бозори байнибонкии асъор, дар асоси платформаи кории Ширкати “Томсон Ройтерс” густаришу таҳким ёфта, тамоми амалиётҳои бонкии Бонки миллии Тоҷикистон ва ташкилотҳои қарзӣ бо асъори хориҷӣ тавассути он гузаронида мешаванд;

”

Шумораи терминалҳои электронӣ бошад, дар ҳамин давраи ҳисоботӣ ба 2 295 адад расида, аз ин миқдор 618 ададро терминалҳои электронӣ дар нуқтаҳои савдою хизматрасонӣ ва 1 677 ададро терминалҳои электронӣ дар нуқтаҳои пешниҳоди пули нақд ташкил медиҳанд.

- ҷиҳати танзими самаранокии бозори дохилии асъор, нигоҳдории устувори кӯрби пули милли ва пешбурди сиёсати деолларизатсия аз ҷониби Бонки миллии Тоҷикистон 2 феввали соли 2016 тартиби нави пардохти рубли русии аз хориҷа ба номи шахсони воқеӣ интиқолшуда ва фурӯши минбаъдаи он дар бозори байнибонкӣ ҷорӣ карда шуд;

- таҷдиди назар кардани муқаррароти санадҳои қонунгузорӣ ва меъёрии ҳуқуқии танзиму назорати асъор ва тартиби анҷомдиҳии амалиётҳои бонкӣ бо аъзори хориҷӣ идома дошта, бо мақсади пурзӯр кардани масъулият ва ҷавобгарии шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ барои истифодаи ғайриқонунии аъзори хориҷӣ дар муомилоти дохилӣ (ҳариду фурӯши молу мавод бо аъзори нақди хориҷӣ) ва хариду фурӯши ғайрирасмии аъзори нақди хориҷӣ ба кодексҳои ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ва ҷиноии Ҷумҳурии Тоҷикистон тағйиру иловаҳо ворид карда шуданд.

🔵 ДОРОИҶО 13,8 ҶОИЗ АҶЗУДАНД

Дар рафти нишаст изҳор карда шуд, ки ҷаъолияти низоми бонкии кишвар, пеш аз ҳама ба устувори вазъии молиявии ташкилотҳои қарзӣ, даст-

гирии соҳибқори хурду миёна ва ҷалби сармоягузориҳои дохилӣ ва хориҷӣ нигаронида шудааст.

Дар давраи ҳисоботӣ дар қаламрави кишвар 112 ташкилоти қарзӣ, аз ҷумла 18 бонк ва 94 ташкилоти маблағгузори хурд ҷаъолият дошта, дар муқоиса бо оғози соли ҷорӣ шумораи бонкҳо 1 адад зиёд ва ташкилотҳои маблағгузори хурд 12 адад кам гардид.

Дороиҳои умумии ташкилотҳои қарзӣ дар нимсолаи якуми соли раван 19,6 млрд. сомони ро ташкил дода, нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта 13,8 ҷоиз афзоиш ёфтаанд. Уҳдадориҳои умумӣ ва сармояи тавазунии ташкилотҳои қарзӣ, дар муқоиса ба ҳамин давраи соли гузашта мутаносибан 15,7 ҷоиз ва 2,7 ҷоиз зиёд шуда, ба 17,0 млрд. сомонӣ ва 2,6 млрд. сомонӣ баробар шуданд.

🟡 ПАСАНДОЗ 9,5 МЛРД. СОМОНӢ

Раиси Бонки миллии Тоҷикистон қайд намуд, ки ба таърихи 30 июни соли ҷорӣ ҳаҷми умумии бақияи пасандозҳои ташкилотҳои қарзӣ 9,5 млрд. сомони ро ташкил дода, нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта 22,5 ҷоиз афзудааст. Ҳаҷми пасандозҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар муқоиса ба ҳамин дав-

раи соли қаблӣ мутаносибан 17,3 фоиз ва 31,2 фоиз афзуда, ҳиссаи онҳо мутаносибан 59,9 ва 40,1 фоизи бақияи умумии пасандозҳоро ташкил додааст.

☀ ПЕШНИҲОДИ ҚАРЗҲОИ ДАРОЗМУДДАТ МЕАФЗОЯД

Ҳаҷми бақияи умумии қарзҳо ба интиҳои давраи ҳисоботӣ 10,9 млрд. сомониро ташкил намуд, ки нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта 0,7 фоиз кам мебошад. Сарфи назар аз ин, пешниҳоди қарзҳои дарозмуддат (зиёда аз як сол) раванди болоравӣ дорад. Бақияи ҷунин қарзҳо дар давраи ҳисоботӣ 57,4 фоизи ҳаҷми умумии бақияи қарзҳоро ташкил дод, ки нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта 8,5 банди фоизӣ зиёд мебошад.

Ҳиссаи бештари қарзҳои додасуда ба бахшҳои саноат 35,7 фоиз, савдои хориҷӣ 18,8 фоиз, сохтмон 6,3 фоиз, истеъмолот 11,4 фоиз, кишоварзӣ 11,8 фоиз, нақлиёт 7,7 фоиз, миёнаравии молиявӣ 2,0 фоиз, хизматрасонӣ 4,0 фоиз ва дигар соҳаҳо 2,3 фоиз рост меояд.

Шоистаи зикр аст, ки аз ҳаҷми умумии қарзҳои аз ҷониби ташкилотҳои қарзӣ дар нимсолаи ҳисоботӣ додасуда, яъне 56,3 фоизи он ба соҳибкорони истеҳсоли рост меояд.

☀ ФАЪОЛИЯТИ НИЗОМИ ПАРДОХТ ВАСЕЪ МЕГАРДАД

Дар рафти нишаст зикр шуд, ки дар нимсолаи якуми соли равон зиёда аз 29,9 млн. пардохтҳо бо усулҳои гуногуни ҳисоббаробаркунӣ ба маблағи умумии 181,2 млрд. сомонӣ анҷом дода шудаанд, ки нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта ҳаҷми пардохтҳо 42,9 фоиз кам ва шумораи пардохтҳо 1,7 фоиз зиёд гаштааст.

Дар ин давра миқдори умумии қарзҳои пардохти аз тарафи ташкилотҳои қарзӣ ба муомилот баровардашуда ба 1,56 млн. адад ва шумораи дорандагони қарзҳои пардохт ба 1,54 млн. нафар баробар шуд, ки нисбат ба ҳамин давраи соли қаблӣ мутаносибан 26,7 фоиз ва 28,0 фоиз зиёд мебошад.

Шумораи умумии суратҳисобҳои бонкии барои муштариён дар ташкилотҳои қарзӣ кушодашуда ба санаи 1 июли соли ҷорӣ нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта 16,9 фоиз афзоиш ёфта, 3,0 млн. ададро ташкил намуд.

Фаъолияти муназзами Низоми пардохти миллии “Корти милли” таъмин гардида, дар нимсолаи якуми соли ҷорӣ шумораи иштирокдорони низоми мазкур ба 16 ташкилоти қарзӣ расид. Аз ҷониби ин ташкилотҳои қарзӣ дар маҷмӯъ то ин давра 1 101,9 ҳаз. адад қарзҳои

“

Дар қаламрави кишвар 112 ташкилоти қарзӣ, аз ҷумла 18 бонк ва 94 ташкилоти маблағгузори хурд фаъолият дошта, дар муқоиса бо оғози соли ҷорӣ шумораи бонкҳо 1 адад зиёд ва ташкилотҳои маблағгузори хурд 12 адад кам гардид.

миллӣ бароварда шуданд, ки нисбат ба ҳамин давраи соли қаблӣ 45,1 фоиз зиёд мебошад.

Қайд гардид, ки дар интиҳои нимсолаи аввали соли ҷорӣ шумораи банкоматҳо дар кишвар 779 ададро ташкил намуд, ки дар муқоиса ба ҳамин давраи соли қаблӣ 47 адад зиёд мебошад. Шумораи терминалҳои электронӣ бошад, дар давраи ҳисоботӣ ба 2 295 адад расида, аз ин миқдор 618 ададро терминалҳои электронӣ дар нуқтаҳои савдою хизматрасонӣ ва 1 677 ададро терминалҳои электронӣ дар нуқтаҳои пешниҳоди пули нақд ташкил медиҳанд.

БОЗОМЎЗИИ КОРМАНДОН ВА КЎМАК БА НИЁЗМАНДОН

Дар нимсолаи якуми соли 2016 дар асоси Барномаи таълим ва тақмили ихтисоси кормандон, бо назардошти вазифаҳои стратегӣ ва талаботи воқеии бонк дар марказҳои таълимии бонкҳои марказии давлатҳои аъзои АврОсиё, ИДМ ва курсҳои назди Бонки миллии Тоҷикистон 346 нафар мутахассис ба таълим фаро гирифта шуданд, ки аз ин шумора 34 нафарро кормандони роҳбарикунанда ва 312 нафарро мутахассисони сатҳи гуногун ташкил доданд.

Инчунин дар ҳамоҳангӣ бо Фонди ҳазинаи амонатҳо ва муносибатҳои байналмилалӣ Олмон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шаҳру ноҳияҳои Душанбе, Қўрғонтеппа, Данғара, Чалолитдини Балхӣ, Кўлоб, Душанбе, Хучанд, Бобочон Ғафуров, Истаравшан, Ваҳдат ва Рӯдакӣ барои му-

Нишондиҳандаи солонаи меёри таваррум (дар 12 моҳи охир) дар моҳи июн 5,5 фоизи солоноро ташкил дод, ки ба нишондиҳандаи ҳамин давраи соли гузашта баробар мебошад.

аллимон ва хонандагони мактабҳои тахсилоти ҳамагонӣ дар мавзӯи “Баланд бардоштани маърифати молиявии аҳоли” семинар-машваратҳо гузаронида шуданд.

Дар давраи ҳисоботӣ Бонки миллии Тоҷикистон бо мақсади дастгирии табақаҳои ниёзманди аҳоли як қатор корхоро анҷом дод. Аз ҷумла, тавре Ҷамшед Нурмаҳмадзода изҳор дошт, дар ин давра аз ҷониби Бонки миллии Тоҷикистон бахшида ба “Иди модарон” ба собиқадорон-нафақахўрони меҳнат, инчунин ба иштирокчиёни Ҷанги Бузурги Ватанӣ ва шахсони ба онҳо баробаршуда дар маҷмӯъ ба маблағи 7862 сомонӣ тухфаҳо тақдим намуд. Илова бар ин, аз ҳисоби Кумитаи иттифоқи касабаи Бонки миллии Тоҷикистон ба ду оилаи камбизоат 500 сомонӣ ва ба Шўрои ҷумҳуриявии “Федератсияи миллии ҷиу-читсуи Ҷумҳурии Тоҷикистон” ба маблағи ҳафт ҳазор сомонӣ кўмаки молиявӣ расонида шуд.

Иқдоми мазкур дар шуъбаҳои минтақавии Бонки миллии Тоҷикистон низ дастгирӣ ёфта, аз ҷониби Шуъбаи минтақавии Бонки мил-

лии Тоҷикистон дар шаҳри Хучанд ба Хонаи маъҷубони шаҳри Хучанд, бахшида ба Иди байналмилалӣ “Наврӯз” ба маблағи 2200 сомонӣ дастархони идона ораста шуд. Аз ҷониби Шуъбаи минтақавии Бонки миллии Тоҷикистон дар шаҳраки Ғарм аз ҳисоби кормандони Шуъба ба қисми ҳарбии ноҳияи Рашт ба маблағи 1300 сомонӣ кўмаки молиявӣ расонида шуд.

Бахшида ба ҷашни байналмилалӣ “Наврӯз” ва Иди саиди Фитр ба тарбиятгирандагони интернати наздимақтабии ноҳияи Ҷиргатол, ки мутобиқи амри Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Бонки миллии Тоҷикистон сарпарастии онро ба ўҳда дорад, ба маблағи 19000 (нуздаҳ ҳазор) сомонӣ кўмаки молиявӣ ва моддӣ расонида шуд.

Ва ниҳоят, дар қисмати саволу ҷавоби нишаст, ки ба ақидаи иштирокчиёни он хеле ҷолиб ва шавқовар гузашт, намояндагони Воситаҳои ахбори оммаи дохилию хориҷӣ ба саволҳои худ дар мавриди раванди ислохот дар низомии бонкӣ, вазъи макроиқтисодӣ, сиёсати пулию қарзӣ ва асъорӣ, сатҳи таваррум, интиқоли маблағҳо, ҷалби маблағгузориҳои хориҷӣ ба иқтисодиёт, истифодаи қортҳои пардохтӣ, ҳаҷми пули миллии дар муомилотбуда ва сатҳи эътимоднокии мардум ба низомии бонкӣ посухҳои мукаммал ва мушаххас гирифтанд.

Таҳияи
Абдуғаффор Қурбонов,
Дилшод Ҳавлоев,
БТҚ

ҲАМЁНҲО
фушурда мешаванд

ВАЗОРАТИ МОЛИЯИ РУСИЯ КАМБУДИ МАБЛАҒ БАРОИ ПАРДОХТИ МАОШ ВА НАҒАҚАРО ТАСДИҚ НАМУД

Имрӯз агар дар тамоми сатҳу зинаҳои идориву зиндагӣ ба ягон мушкилоти молиявӣ иқтисодӣ рӯ ба рӯ шавем, ҳатман буҳрони ҷаҳонӣ ҷорино ба ёд меорем ва маҳз онро сабабгори асосии пастравии рушди иқтисодиёт ва сатҳи некӯаҳволии мардум медонем. Албатта, дар баробари ин, омилҳои дигар, аз қабилӣ тағйир ёфтани вазъи геосиёсӣ ва ба ҷангу ҷидолҳои дохилии баъзе кишварҳо қашида шудани давлатҳои абадқудрат, ҷорӣ шудани таҳримҳо алайҳи Русия, ки шарикӣ тиҷоратӣ ҷумҳурии мо ба шумор меравад ва поин рафтани арзиши нафт дар бозори ҷаҳонӣ низ мисол оварда мешаванд.

В

оқеан, дар айни замон кам давлат ё кишвареро дучор омадан мумкин аст, ки тайи солҳои охир бар асари буҳрони иқтисодиёи молиявӣ ба мушкилоти сиёсӣ, молӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ дучор нашуда бошад барномаҳои қаблан қабулнамудаи худро таҷдиди назар накарда бошад. Буҳрон таъсири худро қариб дар ҳама ҷо гузоштааст ва иқтисодиёти хурди ҷумҳурии мо низ истисно шуда наметавонад.

Дар баробари буҳрони молиявӣ кишварҳои мутараққӣ ва рӯ ба инкишофи олам мувочеҳ ба мушкилоти зиёд гаштаанд ва талош барои раҳӣ ва берун шудан аз онро доранд. Барои мисол, Воситаҳои ахбори оммаи Русия аз он хабар доданд, ки индексатсия дуҷуми нафақа дар соли 2016 имкон дорад пеш аз маъракаи интиҳобот ба пардохти якдафъаина иваз карда шавад. Тасмим аз рӯи ин масъала бояд аз ҷониби президент Владимир Путин ё сарвазир Дмитрий Медведев гирифта шавад. Нашриҳои “Ведомости” хабар медиҳад, ки дар даҳаи якуми августи соли равон Д.Медведев ба вазорати меҳнат супориш дод, ки ҷиҳати пайдо кардани захира барои аз 1 сентябр ба андозаи 8,56 фоиз индексатсия кардани нафақа ҷораҳо андешад. Барои ин 137 млрд. рубл хароҷоти иловагӣ буҷет зарур аст. Ба андешаи яке аз мусоҳибони рӯзнома, пардохти якдафъаина назар ба индексатсияи нафақа барои буҷети

давлат камхарҷтар буда, он ҳамчун ҷораи созишӣ баррасӣ мешавад.

Амалӣ гаштани ҷунин ҷора дар сурати қабули қарори сиёсӣ имконпазир аст, қайд намудааст манбаъ аз ҳукумат. **“Пайдо намудани сарчашмаҳои иловагии маблағгузорӣ аз ҷониби вазорати молия бояд амалӣ карда шавад, аммо дар он ҷо дар ҳалли ин масъала саросема нест”,** - иброз дошт ӯ.

Ҳамзамон сарчашмаи дигар таъкид менамояд, ки маҳз баландшавии ҳаҷми нафақа баррасӣ шуда истодааст. Вале сухан танҳо дар бораи тирамоҳи имсола меравад, барои он ки дар буҷети соли 2017 барои ин мақсад пул пешбини нашудааст, зеро ҳангоми индексатсияи сатҳи таваррум дар моҳи феввали соли 2017 маблағҳои калон зарур мешаванд.

Дар баробари ин, Вазорати молияи Русия огоҳ менамояд, ки давлат воқеан ҳам пул надорад. Бе гузаронидани дигаргунсозиҳои сохторӣ вай наметавонад маоши кормандони буҷетиро пардохт намоад – захираҳо кам шуда истодаанд, уҳдадорҳои иҷтимоӣ бошанд, ниҳоят бузург мебошанд. Аммо ислоҳот ногузир ба зиёд шудани сарбории молиявӣ ба мардум оварда мерасонад, аз ин рӯ оид ба тақдирӣ нафақаҳои оянда онҳо бояд ҳудашон фикр кунанд.

● БИДУНИ МАОШ, ВАЛЕ БО МУШКИЛОТ

“Агар ягон тағйирот дар амал татбиқ нагардад, дар охири соли оянда на захираҳо боқӣ мемонанду на имконияти пардохти маош ва мо бо мушкилоти ҷиддӣ иқтисодӣ рӯ ба рӯ хоҷем шуд”, огоҳ намуд муовини вази-

ри молияи Русия Татьяна Нестеренко. Дар идома сухани худ номбурда гуфт: **“Иқтисодиёти мо дар чунин миқёсе, ки айни замон арзи ҳастӣ дорад ва бо он уҳдадориҳое, ки мо ҷамъ кардаему вазифадорем иҷро намоем, ҷавобгӯ нест”**.

Татьяна Нестеренко таъкид намуд, ки муътадили феълӣ дар кишвар танҳо аз ҳисоби захираҳо таъмин карда мешавад. Ҳамин ки онҳо тамом шуданд (интизорӣ меравад, ки ин ба охири соли 2017 рост меояд), ҳукумат наметавонад пардохти маошро таъмин намояд. Муовини вазири рушди иқтисодӣ Олег Фомичев дар навбати худ иттилоъ дод, ки дар буҷет алъон барои гузаронидани индексатсияи навбатии нафақа пул нест.

Ҳанӯз моҳи августи соли равон таҳлилгарони Мактаби олии иқтисодиёт (МОИ) пешгӯӣ карда буданд, ки бинобар коҳиши нархи нафти буҷет аз ворид шудани 1,8 триллион рубл маҳрум мешавад. Агар кор ба ҳамин тарз ҷараён гирад, ҳуди ҳамин сол Фонди захиравӣ тамом мешавад. Дар ин сурат барои пӯшонидани касри буҷет зарурияти истифодаи Фонди неқӯаҳолии миллӣ (ФНМ) ба миён меояд, мегӯянд коршиносон.

Онҳо бар ин назаранд, ки модели иқтисодие, ки дар Русия истифода мешавад, кайҳо кӯҳна шудааст. Ин модел имкон намедихад, ки иқтисодиёт бо суръати баланд ва босифат рушд намояд. Тағйир додани он то ҳанӯз муяссар нагаштааст. Дар тӯли даҳ сол кишвар аз рӯи одат ва бо шарофати нархҳои баланди ашёи хом дар бозорҳои ҷаҳонӣ пеш мерафт.

Дар радифи мақоли маълуми халқӣ **“касе, ки ҷамъ намекунад, вай пош медиҳад”**, метавон ҳамчунин

гуфт, **“иқтисодиёте, ки тараққӣ намекунад, яқин мепӯсад”**, - ишора менамоянд коршиносони МОИ.

Ҳол он ки дар оғози соли равон вазири молия Антон Силуанов гуфта буд, ки агар чораҳои зарурӣ барои мувофиқ кардани буҷет андешида нашаванд, Фонди захиравӣ ва як қисмати маблағҳои ФНМ дар соли 2016 харҷ карда мешаванд.

Аз суханони Нестеренко бармеояд, ки барои наҷот бахшидани захираҳои молиявии давлат андешидани чораҳои таъҷили зарур аст. Роҳи баромад ё раҳой аз вазъияти ба амал омада тибқи нишондоди Вазорати молия **“бо ҳама роҳу восита”** зиёд намудани синну соли коршоямии аҳоли ба шумор меравад, вале барои ин зарур аст, ки сиёсати нафақа дигар карда шавад. Ба назар чунин мерасад, ки дар ин вазорат аз вазъи номусоиди демографӣ ба таври ҷиддӣ нигарон мебошанд, зеро шумораи корку-

нандагон кам шуда, теъдоди аҳолии дар таъминоти давлат қарордошта, ҳамоно зиёд мегардад.

Бе зиёд кардани қарзи давлатӣ ва идома додани хусусигардонӣ дигар имкониятҳои бештаре барои ҳалли проблема вучуд надорад. Магар ки бо роҳи зиёд кардани андоз, баланд кардани синну соли нафақа ва ба таври қатъӣ тағйир додани моддаҳои хароҷоти буҷет. Вале ба ин роҳ кам касоне дар ин вазъият розӣ мешаванд, - мегӯяд директори таҳлилии ширкати инвеститсионии **“Golden Hills-КапиталЪ АМ”** Михаил Крилов.

● **ФОНДҲОИ МУСТАҚИЛИ РУСИЯРО ЧӢ ИНТИЗОР АСТ?**

Тавре аз нишондиҳандаҳои оморӣ бармеояд, ба ҳолати 1 июли соли равон ҳаҷми Фонди захиравӣ ба 2,46 триллион рубл баробар буд.

Ҳамзамон дар Фонди неқӯаҳволии миллӣ, ки фонди насли оянда ё болишти амнияти нафақа ба шумор меравад, 4,48 триллион рубл нигоҳ дошта мешуд. Ҳарду ин фондҳо як қисми захираҳои тиллою асъори давлатро ташкил медиҳанд. Дар маҷмӯ ҳаҷми онҳо ба таърихи 22 июли соли қорӣ ба зиёда аз 26 триллион рубл баробар буд.

Дарвоқеъ, бо истифодаи шакли усулҳои дурушт, яъне амали содаи зиёд кардани андоз ё баланд бардоштани синну соли нафақа, имрӯз бучетро пур карда намешавад. Мақомот якчанд маротиба бо ҳар роҳу воситаҳо фаҳмонида буд, ки чунин қарорҳои ҷиддӣ метавонанд танҳо баъди соли 2018 қабул карда шаванд. Вале, дар баробари ин, давлат аз каме зиёд намудани сарбории молиявии аҳоли даст намекашад. Намунаи барҷастаи он низоми нави нафақа ба шумор меравад, ки вазифадор аст дар навбати аввал маблағҳои ҳукуматро сарфа намояд.

● НОМАЪЛУМАКАК МЕФУШУРАНД

Тавре болотар қайд карда шуд, дар шароити фушурдашавии иқтисодиёт давлат танҳо як роҳи баромад дорад ва ин ҳам бошад, зиёд кардани вазнинии фискалӣ ба шумор меравад. Вале Президенти Русия дар паёми худ ба Маҷлиси федералӣ ваъдаи баланд накардани шартҳои андозро дода буд. Вазири молия Антон Силуанов низ мардумро бовар кунонида буд, ки ҳукумат сатҳи андозбандиро нигоҳ хоҳад дошт.

Вале, бо вучуди ин давлатро зарур аст, ки аз ягон ҷой пул пайдо намояд. Манбаи муҳими пур карда-

ни хазинаи давлат солҳои охир андӯшти нафақавии шахрвандон ба шумор меравад. Бино ба ақидаи раиси Шӯрои Ассотсиатсия фондҳои ғайридавлатии нафақа, собиқ муовини вазири рушди иқтисодӣ Сергей Беляков, бо иллати мунтазам боздошта мондани маблағҳои нафақа иқтисодиёт 1,5 триллион рублро аз даст дод (вале онро бучет гирифт). Коршинос ҳамчунин қайд намуд, ки нафақаи ояндаи аҳоли ба андозаи 10,5 фоиз кам мешавад.

Мақсади асосии якчанд маротиба хобонда мондани андӯхтҳои нафақа маҳз сарфаю сариштаи маблағҳои давлатӣ буд. Дар назар дошта мешуд, ки маблағҳо гирифташуда ба Фонди нафақаи Русия (ФНР) ирсол мегарданд ва ба ин васила бучет як қисми маблағҳоро ҳамчун трансфертҳои доимӣ дар ФНР нигоҳ медорад. Пулҳои сарфашударо метавон барои дигар мақсадҳо харҷ намуд, азҷумла барои пардохти маоши кормандони соҳаи бучетӣ.

Ва инак, маълум гардид, ки бо як хобонда мондани андӯхтҳо тамоми проблемаҳо ҳал намешаванд, маҳз барои ҳамин Вазорати молия ва Бонки марказӣ формати нави низоми нафақаро пешниҳод намуданд. Ба ибораи дигар гӯем, 22 фоиз аз маоши аҳоли ба ғайри ФНР раво на карда мешавад. Пештар 6 фоизи он ба таври ҳатмӣ ба низоми андӯхт (яъне ба нафақаи шахсии шахрванд) раво мегардид, вале солҳои охир он дар амал вучуд надорад. Бинобар ин, пешниҳод мешавад, ки он ба таври ихтиёри дигар карда шуда, ба ғайр 22 фоиз, ки он бе ин ҳам ба деги умумии нафақа ворид мешавад, аз шахрвандон барои ташаккули ба истилоҳ сармояи нафақавӣ – ба

таври мустақилона барои даврони пиронсолӣ ҷамъоварӣ гардида, боз янчанд фоиз гирифта шавад (то 6 фоиз аз рӯи нақшаи пешакии Вазорати молия ва Бонки марказӣ). Масъулин ваъда медиҳанд, ки ин маблағҳо аз ҳама гуна хавфҳо эмин нигоҳ дошта мешаванд. **“Ин маблағҳо гӯм намешаванд”**, – махсус таъкид карда буд Силуанов.

Ба низоми нав ҳама, ҳар касе ки андӯшти нафақавӣ ташаккул додааст, ба таври автоматӣ дохил мешавад. Он дар маҷмӯ зиёда аз 30 миллион нафарро ташкил медиҳад.

Дар назар аст, ки низоми нав солҳои 2017-2018 дар амал татбиқ гардад. Эҳтимол меравад, ки он барои муттаҳид ва мустақам шудани бучет заминаи воқеӣ муҳайё месозад. Дар якҷоягӣ бо зиёдшавии эҳтимолии синну соли нафақа ислоҳоти бахши андӯхт имконият медиҳад, ки як қисми хароҷоти хазина кам шавад ва маблағҳо барои пардохти маоши кормандони бучетӣ ва нафақаҳои давлатӣ нигоҳ дошта шаванд.

● БОЗ МОШИНИ ЧОПРО БА КОР МЕДАРОРАНД?

Таҳлилгари гурӯҳи ширкати «Финам» Богдан Зварич бар ин назар аст, ки агар вазъи иқтисодӣ ба муҳлати дуру дароз душвор боқӣ бимонад, дар ҳақиқат имконияти он вучуд дорад, ки тамоми захираҳо харҷ шаванд ва давлат барои пардохти маоши кормандони соҳаи бучет ва дигар пардохтҳои иҷтимоӣ маблағи зарурӣ пайдо карда натавонад.

Вай боз якчанд усулҳои пур кардани хазинаи давлатро пешниҳод мекунад:

Якум – секвестри оддии бучет (Ва-

зорати молия аз зарурияти кам кардани харочот ба андозаи 500 млрд. рубл сухан меронад, дар МОИ бар ин боваранд, ки ин кам аст).

Дуюм – афзун кардани қарзи давлатӣ. “Сатҳи пасти онро ба назар гирифта, метавон гуфт, ки Русия имкониятҳои хуби гирифтани қарзро дорад. Ба ҳар ҳол, дар марҳилаи аввал даромаднокии коғазҳои қиматнок қобили қабул хоҳад буд. Ҳарду усулро метавон якҷоя истифода бурд ва ин имконият хоҳад дод, то ки қарз бо суръати начандон баланд зиёд шавад ва хароҷоти буҷет дар сатҳи маъқул нигоҳ дошта шавад, – мегӯяд таҳлилгар.

Сеюм ва аз ҳама усули душвор – ба кор даровардани мошини чопи пул, эмиссия пул ба ғоидаи онҳое, ки аз буҷет пул мегиранд. Ин ба зудӣ баланд шудани нархҳо ва ба миён омадани андозаи таваррумӣ оварда мерасонад. Аҳоли барои хариди мол ва хизматрасонӣ маблағҳои калон пардохт хоҳанд кард ва аз ин ҳисоб буҷет ғани хоҳад гашт.

Тавре мебинем, Вазорати молия дар шаш моҳи охир некбинтар нашуд ва ҳатто ба изҳороти некбинонаи баъзе ташкилоту идораҳо нигоҳ накарда, ҳамоно мегӯяд, ки пул нест.

Вазири рушди иқтисодӣ Алексей Улюкаев, барои мисол, бовар мекунонад, ки иқтисодиёти Русия вақтҳои наздик ба сатҳи мусбат ворид мешавад. Вазири меҳнат Максим Топилин изҳор намуд, ки бӯҳрони пардохти музди маош сипарӣ шуд. Дар ҳоле, ки вазоратҳои гуногун фикрҳои мухталифро ифода менамоянд, сарвари ҳукумат Дмитрий Медведев ваъда дод, ки давлат тамоми уҳдадорихои иҷтимоии худро иҷро мекунад.

Вале то ҳанӯз ҳукумат ягон нақшаи мушаххаси амали самаранокӣ зиёд намудани даромад ва кам кардани хароҷотро пешниҳод накардааст. Дар айни замон бошад, ҳама мавқеи худро ё дар шакли рӯҳафтодагии ниҳой (Вазорати молия) ё некбинонаи номаълуму аҷиб (Вазорати меҳнат) баён менамоянд. Муборизаи афкори мухталиф идома дорад. Ҳол он ки арзиши ман-

баи асосии даромади ҳазинаи давлат – нефти навъи Urals дар бозори ҷаҳонӣ пасту баланд мешавад ва эътиמוד ба он намондааст. Дар буҷети давлатӣ бошад, нархи ҳар баррели он 50 доллари ИМА ба нақша гирифта шудааст.

Аз ҷониби дигар, яқин аён аст, ки мақомот барои ба таври қатъӣ кашидани таноби фишангҳои иқтисодӣ омода нестанд. Ба кор даровардани дастгоҳи чопи пул, танзими нарх аз ҳама ҷораҳои охирин ва бесамар ба ҳисоб мераванд. Ба ғайр аз ин, барои истифодаи онҳо дар Русия шароити зарурӣ ба миён наомадааст.

Сариқтисодчиҳои гурӯҳи молиявии “Брокеркредитсервис” Владимир Тихомиров ба ин бовар аст, ки давлат ба эмиссия пул ва ҷорӣ намудани назорат аз болои нархҳо ҷуръат нахоҳад кард.

“Ягон иқтисодчиҳои ҷиддӣ ва намоёндагони мақомот ин иқдормо дастгирӣ намекунанд. Ва фикр намекунам, ки ин ба воқеият табдил ёбад, зеро хотираҳо оид ба модели иқтисодии шӯравии ҳанӯз тозаанд ва зудуда нашудаанд, махсусан солҳои охири мавҷудияти он”, – иброз намуд ӯ зимни суҳбат бо “Лента.ру”.

Дар баробари ин, Владимир Тихомиров бо он ҳамфикр аст, ки аз лиҳози рушди иқтисодӣ дахсолаи охир барои Русия вақти бесамар сарфшуда ҳисобида мешавад. Номбурда ба он даъват менамояд, ки вазъро дар иқтисодиёти глобалӣ, ки то ҳанӯз дар бӯҳрон қарор дорад, ба назар гиранд, зеро агар иқтисодиёти Русия то соли 2018 ба сатҳи то дараи бӯҳронӣ барояд, ин натиҷаи бад нахоҳад буд.

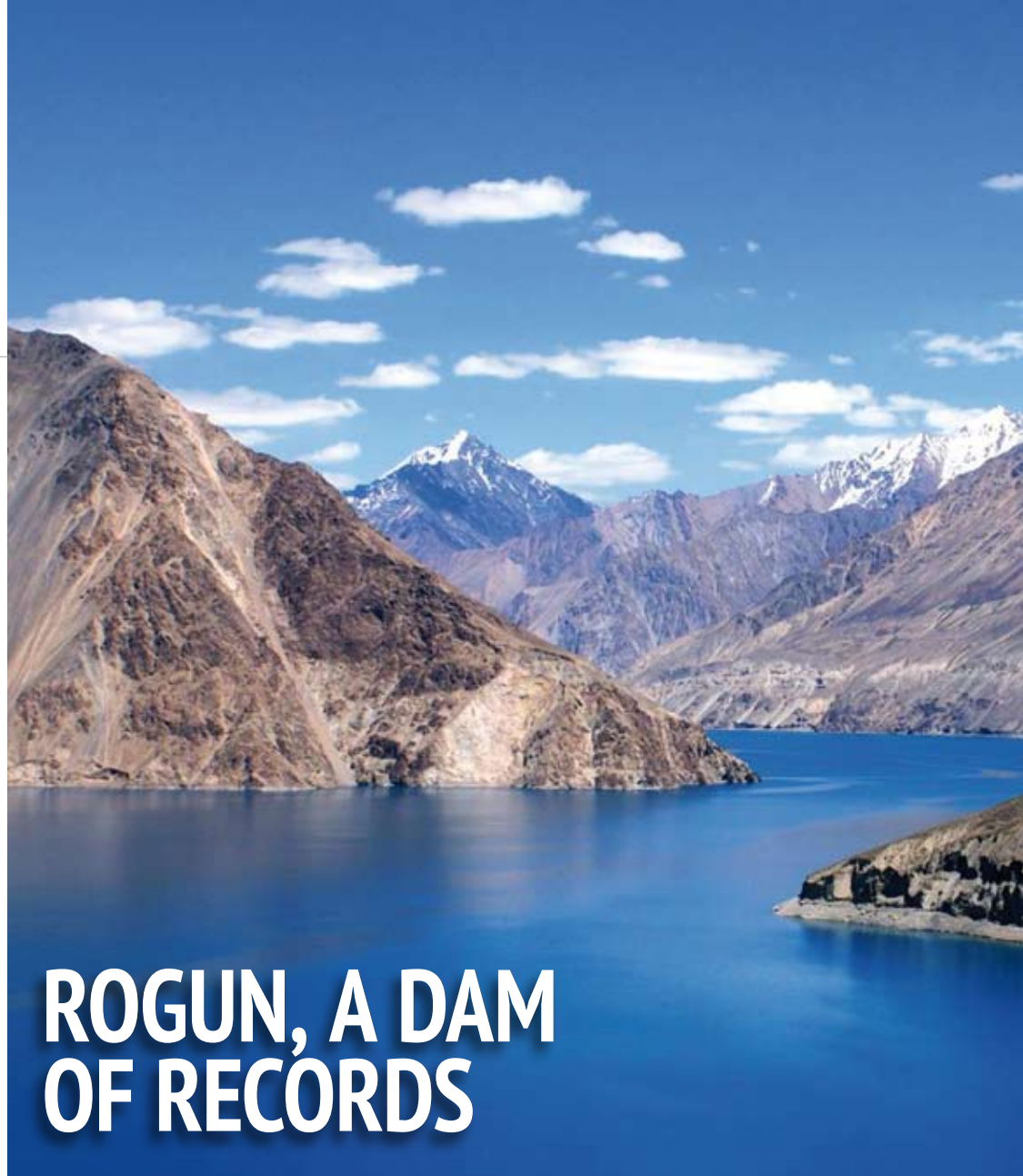
**Шарҳи
Абдуғаффор Қурбонов,
БТЧ**

THE TALLEST DAM IN THE WORLD WILL BE BUILT BY SALINI IMPREGILO IN TAJIKISTAN

The Vakhsh River surges down from the mountains, cutting Tajikistan in two. Its waters are cold and strong, swollen by the melting snows of the Pamirs, the biggest mountain chain of Central Asia with peaks that surpass 7,000 metres above sea level. An incredible geography with an enormous hydroelectric potential, a force of nature that, if harnessed, would contribute to the social and economic development of the country.

This is one of the key projects of the energy programme of the Tajikistan government, which is banking a lot on the construction of the tallest dam in the world at a height of 335 metres, a gigantic rockfill structure with a clay core whose day has finally arrived after a past of repeated delays.

The Rogun HPP (Hydropower Project), a \$3.9 billion endeavour

ROGUN, A DAM OF RECORDS

that will last 13 years, will be done by Salini Impregilo, which signed with OJSC "Rogun HPP" (the state-controlled company coordinating the project) an agreement following an international public tender. It will begin with Lot 2 (signed on July 1 for \$1.95 billion) that concerns the construction of the main dam, which foresees the diversion of the Vakhsh River by having it converge into two tunnels to keep the dam's foundation dry. It will be a complex job that will only be done in winter, when the mountain snows help reduce the strength of the river's waters.

Although it will take years to complete the project, the idea is to

have two of the six turbines start producing energy for sale by 2018 to raise funding to complete it.

The first turbine is to go into service in August 2018, followed by the second one in October of the same year.

Pamir Highway

This early generation becomes the first step in a long process that, once completed, will bring to life one of the biggest hydroelectric plants in Central Asia with an installed capacity of 3,600 megawatts (MW) equal to three nuclear power plants.

The economic impact will be enormous because Rogun will

double the energy potential of Tajikistan, with a direct effect on several fronts: from agriculture to energy supply to international trade. Many neighboring countries from Afghanistan and Pakistan, have already announced the future purchase of electricity produced by the dam and in recent weeks modernization of the grid has started between Tajikistan and Pakistan to facilitate the export of electricity.

In a country with eight million inhabitants and where only 7% of the land is arable, the efficient use of water can become an opportunity to favor growth in agriculture

in addition to reducing power outages that every winter oblige thousands of families to risk remaining without light or heating.

The example to follow, in this case, is Ethiopia (it is not a coincidence that emissaries of the Tajik government visited in recent months the dams being built by Salini Impregilo in the African country) where the exploitation of water has been a boon for the economy.

The agreement reached with Salini Impregilo, which should be completed by Sept. 30, 2016 with the three remaining lots, foresees the state making a big investment with the early generation system financing a part along with the participation of international players, both multilateral and private.

What lies ahead is still a long and complex road but work is

ready to start and the dream of the tallest dam is finally to become a reality.

- ONCE COMPLETED, ROGUN WILL DOUBLE ENERGY PRODUCTION IN TAJIKISTAN
- THE PROJECT WILL BE FINANCED BY THE TAJIKISTAN GOVERNMENT AND INTERNATIONAL PARTICIPANTS
- SALINI IMPREGILO WILL BUILD THE HYDROELECTRIC DAM, A \$3.9 BILLION PROJECT
- THE FIRST TWO TURBINES ARE TO START OPERATING IN 2018
- THE PROJECT WILL TAKE 13 YEARS TO COMPLETE

ҲАМКОРИҲОИ БОСАМАРИ БОНКӢ ИДОМА МЕӢБАНД

Ӣ чӢ гуна равобити Бонки миллии Тоҷикистон ва Бонки миллии Швейтсария тавсия меӢбанд?

Ҳамкориҳо байни Бонки миллии Тоҷикистон ва Бонки миллии Швейтсария густариш хоҳанд Ӣфт. Ин нукта зимни сафари ҳайати намоёндагии Бонки миллии Швейтсария бо роҳбарии раиси ин бонк Томас Йордан ба Тоҷикистон ва мулоқоти онҳо бо роҳбарияти Бонки миллии Тоҷикистон таъкид Ӣфт.

Дар ин мулоқот ҷонибҳо дар бораи самтҳои гуногуни рушди соҳаи молия, имкониятҳои мавҷуда, стратегияи Бонки миллии Тоҷикистон оид ба таҳкими бонкҳо ва раванди густариши ҳамкориҳо суҳбат намуданд.

Раиси Бонки миллии Тоҷикистон Ҷамшед Нурмаҳмадзода ҳамкориҳо бо Бонки миллии Швейтсарияро барои низоми бонкии Тоҷикистон муҳим шуморида, табодули таҷрибаро дар шароити бӯҳрони молиявӣ барои кам кардани хавфҳо боаҳамият хонд. Ӣ дар мулоқот ҳайати намоёндагии Бонки миллии Швейтсарияро бо вазъи макроиқтисодӣ, қурби

Ҳамкориҳои иқтисодию тижоратӣ имкон додаанд, ки ҳаҷми гардиши мол миёни ду кишвар дар соли 2014 ба 480 миллион доллари амрикоӣ расад, ки ин нисбат ба соли 2013 5,8 баробар бештар аст.

асъор ва ислоҳот дар низоми бонкии кишвар ошно намуда, гуфт, ки бо вучуди мушкилиҳои давраи бӯҳронӣ нишондиҳандаҳои бахшҳои иқтисодӣ ва низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон мусбат арзёбӣ мешаванд.

Зимни мулоқот роҳбари Бонки миллии Швейтсария Томас Йордан табодули таҷрибаро барои пешбурди низоми бонкӣ барои ҳар ду ҷониб муҳим шуморид. Вай изҳор дошт, ки ба воситаи муколама ва баҳс метавон бо дастовардҳои яқдигар ошно гаш-

та, табодули таҷриба намуд. Табодули таҷриба дар навбати худ, барои гузаронидани ислоҳот, дар Ӣфти роҳҳои ҳалли мушкилоти мавҷуда ва дар ниҳоят ба пешрафти қор мусоидат хоҳад кард.

Томас Йордан баъд аз баррасии вазъи низоми бонкӣ бо роҳбарияти Бонки миллии Тоҷикистон дар семинаре, ки таҳти унвони “Вазъи фаромиллии иқтисодӣ ва сиёсати пулию қарзии Бонки миллии Швейтсария” барои роҳбарони бонкҳо ва намоёндагони ташкилотҳои қарзии хурд ташкил шуда буд, суҳанронӣ намуд. Номбурда оид ба омилҳои ба вазъи низоми бонкӣ зараровар дар шароити бӯҳрони молиявӣ, роҳҳои коҳиши хавфҳои молиявӣ ва пешгирии аз мушкилот изҳори ақида намуд. Ӣ ҳамчунин ба саволҳои сершумори намоёндагони ташкилотҳои қарзӣ посух посух дод.

Дар рафти семинар Сирочиддин Иқромӣ, муовини Раиси Бонки миллии Тоҷикистон зикр намуд, ки Тоҷикистону Швейтсария аз ҷиҳати иқлим, шумораи аҳоли ва масоҳат ба яқдигар бисёр шабоҳат доранд. Ба андешаи Ӣ, ҳам Швейтсария ва ҳам Тоҷикистон кишварҳои кӯҳсор ҳастанд, ҳудуди ҳар ду кишвар ва шумораи аҳолии онҳо тақрибан баробаранд. Тоҷикистон беш аз 8,5 миллион нафар аҳоли дорад, аҳолии Швейтсария низ қариб 8,3 миллион нафарро ташкил медиҳад. Бинобар ин, ба гуфтаи Сирочиддин Иқромӣ омӯзиши таҷрибаи рушди иқтисодии

Швейтсария барои Тоҷикистон манфиатовар хоҳад буд.

Раиси Бонки миллии Швейтсария Тоҷикистонро кишвари дорои имкониятҳои бузург барои рушд унвон карда, таъкид намуд, ки ҳамкориҳои низомҳои бонкии ду кишвар барои пешрафт ва истифодаи пурсамари ин имкониятҳо мусоидат хоҳад кард. Ё ба ин назар аст, ки ҳанӯз имконоти истифоданашида барои густариши бештари ҳамкориҳои иқтисодию тиҷоратӣ ва сармоягузорӣ байни ду кишвар зиёд аст. Номбурда ҳавасмандии Швейтсарияро ба рушди бештари муносибатҳои дӯстона ва ҳамкориҳои манфиатбахш, аз ҷумла, дар самти коҳиш додани таъсири манфии омилҳои берунии бӯҳронӣ ба иқтисоди Тоҷикистон таъкид кард.

Зимнан, барои Бонки миллии Швейтсария дар солҳои охир ҳамкориҳо бо Тоҷикистон аҳамияти вижа касб кардааст. Дар соли гузашта низ як ҳайати ба-

ландпояи ин бонк бо роҳбарии Томас Йордан ба кишвари мо ташриф оварда буд ва аз ҷониби Президенти Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон ба ҳузур пазируфта шуда буд. Дар ин мулоқот, ки масоили во-баста ба ҳамкориҳои бисёрҷанбаи Тоҷикистону Швейтсария баррасӣ шуда буд, Сарвари давлат Эмомалӣ Раҳмон аз ҳамкориву ҳамшарикии Тоҷикистону Швейтсария изҳори қаноат карда, зикр намуд, ки **“Мо Швейтсарияро яке аз шарикони муҳими худ дар қитъаи Аврупо медонем ва ба он таваҷҷуҳи махсус дорем”.**

Дар ин мулоқот намоёндагии ягонаи доштани Тоҷикистону Швейтсария дар Шӯроҳои Мудирони иҷроияи Гурӯҳи Бонки ҷаҳонӣ ва Ҳазинаи байналмилалӣ асбобҳои рӯшани ҳамшарикии судбахш арзёбӣ шуд.

Тоҷикистон бо Швейтсария дар солҳои охир робитаи зичи иқтисодӣ дорад. Заминаҳои қарордо-

дию ҳуқуқии ҳамкориҳои иқтисодию тиҷоратӣ имкон додаанд, ки ҳаҷми гардиши мол миёни ду кишвар дар соли 2014 ба 480 миллион доллари амрикоӣ расад, ки ин нисбат ба соли 2013 5,8 баробар бештар аст.

Қобили қайд аст, ки солҳои охир Швейтсария ба яке аз шарикони асосии тиҷоратии Тоҷикистон табдил ёфтааст. Швейтсария асосан аз Тоҷикистон алюминий ва нахи пахта мехарад, ки дар солҳои охир мизони харидории онҳо бештар шудааст. Бино ба маълумоти Агентии омили назди Президен-

ти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2015 50,5% содироти молу маҳсулот аз Тоҷикистон ба Швейтсария сурат гирифтааст. Инчунин Швейтсария дар татбиқи лоиҳаҳои гуногуни Тоҷикистон, ки ба таъмини суботи иқтисодӣ ва иҷтимоӣ равона гардидаанд, саҳми муассир мегузорад.

Ҳамкориҳои низомҳои бонкии Тоҷикистону Швейтсария ҳанӯз соли 1998 оғоз шуда буд. Бонки миллии Швейтсария ба Бонки миллии Тоҷикистон бештар кӯмакҳои фанӣ мерасонад ва дар таълим додани бонкдорони тоҷик ва баланд бардоштани маҳорати касбии онҳо саҳм мегузорад. Дар ин давра зиёда аз 100 нафар кормандони низомии бонкии Тоҷикистон дар Швейтсария касбомӯзӣ намуда, аз таҷрибаи пешрафтаи бонкдорӣ ин кишвар бархӯрдор шудаанд.

Таҷрибаомӯзӣ дар Бонки миллии Швейтсария, ки яке аз бонкҳои пешсафу бозғимодӣ дунё маҳсуб мешавад, барои бонкдорони тоҷик

бисёр манфиатовар аст. Бонки миллии Швейтсария як бонки намунавӣ барои аксари бонкҳои марказии дунё ба шумор меравад. Захираи ашёи тиллоӣ он дар оғози соли 2015 маблағи 495,77 млрд. доллари ИМА-ро ташкил дод, ки ин яке аз нишонаҳои бонки муваффақу пешрафта будани он арзёбӣ мешавад. Бинобар ин, истифодаи таҷрибаи дар бонкдорӣ Швейтсария андӯхташуда барои пешрафти низомии бонкии кишвари мо мусоидат хоҳад кард.

Рушду нумуи муносибатҳои дӯстона аз он шаҳодат медиҳад, ки Бонки миллии Швейтсария низ ҳамкориҳо бо Бонки миллии Тоҷикистонро бисёр муҳим мешуморад. Маҳз бо ҳамин мақсад ҳайати баландпояи он ба Бонки миллии Тоҷикистон зуд-зуд ташриф меоранд. Томас Йорданро дар ин сафари расмӣ директори Департаменти сиёсати ҳамкориҳои байналмиллии бонки мазкур Андреа Сивiero, мушовири масоили сиёсати

ҳамкориҳои байналмилалӣ Вернер Херманн, мудирӣ лоиҳаҳои ҳамкориҳои мутақобила Гилберт Хайм ва мушовири калони масоили ҳамкориҳои тарафайни Бонки миллии Швейтсария Нодира Хуонкер ҳамроҳӣ намуданд.

То кунун Бонки миллии Швейтсария бо Бонки миллии Тоҷикистон дар заминаи омӯзиши мутахассисон кӯмакҳои фанӣ ҳамкорӣ мекард. Дар мулоқоти роҳбарони Бонки миллии Тоҷикистон ва Бонки миллии Швейтсария бар иловаи ин самти ҳамкорӣ масъалаи кӯмакҳои молиявӣ, аз ҷумла, тахсис намудани маблағҳои қарзии боимтиёз ба бонкҳои кишвар мавриди баррасӣ қарор гирифтанд. Дар оянда имкон дорад, дар ин замина ҳамкориҳои бештар сурат гирифта, равобити дӯстонаи Бонки миллии Тоҷикистон ва Бонки миллии Швейтсария густариш пайдо кунанд.

**Аслам Мӯминов,
БТҶ**

Винченцо ТРАНИ:

ЕСТЬ ЛИ БУДУЩЕЕ У БАНКОВ?

Винченцо Трани, председатель совета директоров инвестиционной
компании Concern General Invest и вице-президент
итало-русской Торговой палаты

БАНКИ НА ПОРОГЕ НОВОГО ЭТАПА

Винченцо, если почитать новости, то видно, что не только российские банки переживают какой-то затяжной кризис. С чем это связано?

— На Западе, на самом деле, очень много банков находятся в кризисе. Причем, он вызван далеко не одними лишь событиями 2008 года или общеполитической ситуацией. Это стратегический кризис развития.

Я начал работать в банковской системе с 1996 года, сначала в Италии, а с 2000 года — в России. Мои отец и дедушка тоже были банкирами. И я вижу, как изменился банковский бизнес за мою жизнь. До начала 1990-х годов банки были преимущественно инструментом кредитования, но потом в них стала преобладать американская финансовая модель, и банки превратились в инструмент для инвестиций.

Что это значит? Компания, которой нужны деньги, обращается в банк не только за кредитом, но и начинает выпускать облигации и прочие финансовые инструменты. Конечно, эти инструменты были и раньше, но изначально они использовались для конкретных задач компании, а с начала 1990-х ими стали спекулировать. Банки начали активно продавать эти инструменты, а доходы банкиров стали складываться больше из бонусов, чем из фиксированной зарплаты. Россию, правда, это затронуло в меньшей степени: в начале 1990-х российские банки были заняты несколько иным.

То есть если отметить основные вехи, то банки изначально возникли как платежная система, потом стали кредитным инструментом,

Почему биткойн должен стать межгосударственным проектом (как евро, только лучше), и есть ли место шеринговой экономике в мире финансов? Что останется банкам, когда часть их бизнеса заберут платежные системы и p2p-кредитование?

Об этом порталу «Банкир.Ру» рассказал председатель совета директоров инвестиционной компании Concern General Invest и вице-президент итало-русской Торговой палаты Винченцо Трани.

Сегодня клиенты хотят, чтобы банк хранил их деньги, а не зарабатывал на них

площадкой для размещения депозита и получения кредита, а с 1990-х годов — площадкой для продажи финансовых продуктов. Но и этот этап подходит к концу.

БАНКИ. КАК ЭТО НАЧИНАЛОСЬ

Винченцо Трани: Первые банки появились как раз в Италии, в самом начале XV века. Банк был принципиально важен для торговли и в основном предлагал различные платежные инструменты. В Италии в то время каждый город был отдельным государством со своей валютой, а дороги были опасны из-за частых грабежей. Эта ситуация привела к возникновению векселей, благодаря которым можно было не возить с собой наличные деньги. Ближе к XVI веку банки начинают заниматься кредитованием, что и остается их главной задачей до начала 1990-х годов.

По началу это были те же векселя с записью «Прошу заплатить за этот вексель такую-то сумму», но вместо сегодняшней даты стали ставить дату в будущем. Вексель превратился в кредитный инструмент. Кредитование стало важным для развития экономики.

Что произошло?

— В 2008 году клиенты потеряли доверие к банкам. На Западе очевидно, что банки больше не могут зарабатывать на продаже финансовых инструментов, так как клиенты больше не хотят их покупать.

Они больше не могут зарабатывать на кредитовании, поскольку маржа стала крайне низкой. Вы видите, что ставки в Европе на пассивы почти отрицательные.

И что остается банкам? Чем они станут на новом этапе?

— Что остается у банков? Большая и развитая инфраструктура. Ее можно задействовать как депозитарий. Ведь снизилось доверие не к самим банкам, а к их советам. Люди по-прежнему продолжают держать деньги в банке, но просто на депозите, без большой доходности. Сегодня клиенты хотят, чтобы банк хранил их деньги, а не зарабатывал на них. Банковская система превращается в большую депозитарную систему. И, видимо, депозитарий — это и есть будущий этап развития банковской системы.

Крупные банки слишком тяжелые, у них большие расходы, а доход им получить все сложнее. Поэтому даже крупные банки стали поглощать друг друга и в результате сокращения — закрывать филиалы. И это глобальная тенденция. Я могу привести в пример итальянскую банковскую систему. Десять лет назад в Италии было около 40 крупных банков. Сегодня — восемь-девять. Если вы посмотрите на количество банковских отделений в Европе, то увидите, что в последние пару лет оно уменьшилось на 35%.

Появляются, конечно, мелкие банки без филиалов, но они все, как правило, имеют другую бизнес-модель. Например, это полностью интернет-банк. Плюс, вокруг банка развивается все больше околобанковских или даже парабанковских финансовых организаций, которые работают с узкой специализацией в определенной нише и которые решают проблему неэффективности банковской системы.

ПЛАТЕЖИ, р2р, ИНВЕСТКОМПАНИИ: КТО ОТНИМАЕТ БИЗНЕС У БАНКОВ

Что это за околобанковские организации?

— Недавно я встречался с одним из двух основателей PayPal. И он мне говорит: «Винченцо, ты подумай, если тебе надо отправить 100 долларов в Гонконг, ты можешь отнести физическую банкноту в DHL, и через 24 часа она будет в Гонконге.

потому что PayPal решает вопрос, который исторически решали банки. При этом PayPal лучше для клиента: деньги доходят быстрее и за меньшую комиссию.

Но при этом для большинства своих клиентов — в том числе и для меня — PayPal не является настолько надежной структурой, чтобы я хранил там деньги. Поэтому я храню деньги в банке. А переводы делаю по карте с PayPal. Почему банки потеряли этот бизнес? Да потому что банки никогда не были заинтересованы делать платежи на мелкие суммы.

Платежный бизнес банки потеряли уже навсегда?

— Я думаю, да. Потребительские привычки формируются быстро. Если у меня на телефоне установлено приложение PayPal, которое мне понравилось, то вряд ли я пойду в банк.

И подобных примеров, когда компания решает одну из задач клиента, много. Например, инвестиционная компания, как наша General Invest. В отличие от управляющих компаний и банков, мы продаем чужие продукты, а не свои. Соответственно, клиент получает объективную информацию, потому что у нас нет заинтересованности продать ему именно свои продукты. Мы получаем свою долю от прибыли клиента, а не комиссию за проданный продукт.

В Швейцарии этот бизнес стал активно развиваться после 2008 года. И сегодня около 70% клиентов, которые держат счета в швейцарских банках, также заключают контракт на управление и консультации по своим активам с инвестиционными компаниями. То есть банк держит деньги, а такая ком-

Почему банки потеряли этот бизнес? Да потому что банки никогда не были заинтересованы делать платежи на мелкие суммы

Если же ты пойдешь в банк, то банковский перевод будет идти в лучшем случае три дня».

Банковская система слишком большая, чтобы быть быстрой. И главное, что люди начинают понимать, где они зарабатывают с банками, а где — теряют. И это дает почву для возникновения компаний, которые решают конкретные задачи конкретной группы населения. Вы сегодня через Qiwi, например, сможете провести платежи быстрее, чем через банк. Или тот же PayPal, который позволяет переводить деньги по всему миру. Это хорошо или плохо для банковской системы? Скорее плохо,

пания советует, какие бумаги стоит купить и какая комиссия за ту или иную сделку сейчас на рынке. Управляющая компания может сказать клиенту, что комиссия, которую предлагает банк, выше рыночной, и что надо требовать от банка ее снижения.

Другой пример — это peer-to-peer кредитование. Платформ p2p-кредитования сейчас очень много: этот рынок растет за рубежом на 20% каждый год. И он отнимает у банковской системы еще один источник дохода.

Да, но только результаты у них не очень. У мирового лидера, компании Lending Club, результаты за II квартал оказались на треть ниже, чем за первый. Объявлено о сокращении 179 сотрудников. По итогам первого квартала о сокращении 28% штата заявила Prosper, а On Deck Capital отчиталась об убытках в 13 млн долларов. Значит ли это, что мода на p2p-кредитование, которая возникла после кризиса 2008 года, начала проходить?

— Конечно, на любом рынке, и на финансовом тоже, существует мода. Тут действительно оценку вынесет время.

Давайте пока посмотрим, что делает система p2p. Она исключает банк из цепочки «вкладчик–банк–заемщик». Инвестор кредитует заемщика напрямую. От чего они в этом случае отказываются? От банка, который долго принимает решение о выдаче кредита, который делает кредит более дорогим, но, одновременно, который и выступает гарантом сделки, который отвечает за правильность оформления документов и их подлинность. Это надо четко понимать.

P2P-кредитование не заинтересует консервативных инвесторов. Этот инструмент скорее для тех, кто любит инновации, кому до 40 лет и кто хочет дополнительно заработать. Но и этот инструмент реализуется по-разному. Есть компании, которые предлагают экспертизу заемщиков. Но это влияет на скорость процедуры и ее стоимость. Есть платформы, которые обрабатывают гораздо больше заявок, но перекладывая риск полностью на инвестора.

peer-to-peer кредитование отнимает у банковской системы еще один источник дохода

Наша компания «Город денег» обслуживает предпринимателей, и мы проводим некоторую экспертизу потенциальных заемщиков. А есть две компании, из числа крупнейших в мире — английская Funding Circle и шведская Trustbuddy, которые кредитуют физических лиц и при этом не проводят никакой экспертизы. Видите, насколько разные стратегии? Только время покажет, какая из них более правильная.

На ваш взгляд, рынок p2p-кредитования будет развиваться?

— Однозначно. Вопрос, по какой стратегии. Мы, повторю, выбрали модель с экспертизой и кредитуем исключительно предпринимателей. Для нас это гарантия, что инвести-

ции пойдут на развитие бизнеса, а не на покрытие личных расходов заемщика. Это более сложная и более дорогая стратегия, потому что экспертиза стоит денег, а темпы роста портфеля будут медленнее. Но для нас это не новость. У нас уже есть микрофинансовая компания «Микрокапитал», которая тоже кредитует исключительно предпринимателей и юридические лица.

БИТКОЙН КАК ГОСПРОЕКТ

Хорошо, переводы, p2p-кредитование, инвестиционные компании — какая ниша в околобанковском бизнесе еще остается свободной?

— Лично для меня очень интересна тема развития биткойна. Это все еще очень темная, непрозрачная и нередко криминальная история, но в ней заложен интересный потенциал. Особенно учитывая, что доллар недалеко от своего кризиса. За ним нет ничего, кроме чистого доверия рынка.

— За ним стоит самая сильная экономика в мире... Можно по-разному оценивать, насколько она сильна и насколько соответствует уровню доверия к доллару. Но за биткойном точно ничего нет.

— Да, сложно доверять биткойну, не зная, что за ним стоит и кто его создал. Но при этом ясно, что созрела необходимость создать валюту, которая не имеет связи с одним государством и которая может быть полезна для электронных платежей.

Если бы за биткойном стоял бы не анонимный японец (который

еще не понятно, японец ли), а некий блок государств, некая структура, образованная несколькими центробанками, то это был бы большой шаг вперед. Электронные деньги, независимые от национальной валюты, но которые при этом свободно обмениваются на национальную валюту,— это очень серьезный государственный проект. Развивать его будет непросто, но проблемы на валютном рынке растут, и это будет толкать мысли предпринимателей в нужном направлении.

Зачем государству допускать свободное обращение валюты, которую оно не может контролировать?

— Но подумайте о евро. Группа стран создала абсолютно новую валюту. Проблема евро в том, что эта группа стран не проводит единую политику, что Европейский центробанк не имеет политических рычагов. Европе следовало бы или не создавать единую валюту, ограничившись соглашениями, подобными тем, что регулируют Евразийский или Таможенный союзы, или же наряду с валютой унифицировать и политику. Европа выбрала половинчатый путь, и это привело к огромным проблемам.

Но необходимость в сильной валюте, которая была бы сильнее валют отдельных стран,— например, Китая, России, Казахстана,— существует.

Но в этом случае биткойн потеряет свою главную прелесть — независимость...

— Независимость от чего? От рынка, от спекуляций, от действий политиков? Да, это ценные вещи. Все это замечательно, но защиту валю-

Проблемы на валютном рынке растут, и это будет толкать мысли предпринимателей в нужном направлении

те сегодня может дать только государство.

ШЕРИНГОВАЯ ЭКОНОМИКА: ГДЕ ИСКАТЬ ЗОЛОТУЮ ЖИЛУ

Винченцо, помимо General Invest вам также принадлежит каршеринговая компания «Делимобиль». Вообще тема совместного владения сейчас становится все более популярной, достаточно вспомнить успех Uber или AirBNB. А в финансовом мире этой идее может найтись применение?

— Уже даже термин есть — шеринговая экономика. Пока она не касалась финансовой сферы, потому что тут очень важна идентификация каждого конкретного пользователя. Но это не значит, что тут нет перспектив для финансистов.

Вы знаете, кто основные участ-

ники шеринговой экономики? Те самые инноваторы, которые становятся инвесторами компаний p2p-кредитования. Это довольно обеспеченные люди, открытые ко всему новому. Мы удивились, что «Делимобиль» достиг окупаемости за 7 месяцев, хотя в бизнес-плане было заложено 18. И это при том, что в России привязка к собственному автомобилю, определение своей статусности через автомобиль куда более сильные, чем в Европе.

В мире идея шеринга становится все более популярной. Есть интересные подходы к совместному владению яхтами, предметами роскоши, дорогими картинами, уникальной мебелью. Вы можете заказать себе Пикассо на праздник на несколько дней, потом картину увезут.

Чем это отличается от проката?

— Прокат полезен, когда вы пользуетесь разово. И вы просто клиент. В шеринговой компании вы отдаете свою собственность за право пользоваться чужой. Какая бы у вас не была красивая мебель, через какое-то время она вам может надоесть, и вы можете не покупать новую, а взять ее на временное пользование, тем самым немного изменив свой интерес.

Есть компании, которые специа-

лизируются на шеринге дорогих частных автомобилей. Вам надоело ездить на своем мерседесе, и вы хотите месяц поездить на роллс-ройсе, разделив с его хозяином расходы на владение машиной.

Такой же подход есть для ювелирных изделий. У женщины с высоким уровнем доходов всегда есть собственные ювелирные украшения, но она не хочет надевать одно и то же кольцо много раз. А тут у нее есть возможность надевать новые украшения, не покупая их.

Самая главная проблема при запуске подобных компаний — это реклама. Рекламирывать такой бизнес непросто.

Вы приехали в Россию в период бурного роста экономики. Сейчас тут застой, и неизвест-

Идея шеринга становится все более популярной. Есть интересные подходы к совместному владению яхтами, предметами роскоши, дорогими картинами, уникальной мебелью

но, сколько он продлится. Вы не присматриваетесь к новым рынкам, которые готовы предложить сегодня больше возможностей для бизнеса?

— Я приехал в Россию в 2000 году, только что прошел кризис 1998

года, это было довольно рискованное время. Бурное развитие началось в 2003 и продолжалось до 2008 года. Это позволило мне увидеть и агрессивный рост, и спад, и кризис. Как и любая страна, Россия развивается волнообразно. Но я считаю неправильным пытаться поймать лучшие моменты в каждой стране. Вы рискуете всю жизнь пропутешествовать и не найти то, что вам нужно.

В жизни важно уметь делать выбор. И это должен быть выбор навсегда. Поэтому наша группа однозначно зашла в Россию навсегда. Мы не планируем выходить из этого рынка, потому что он сейчас менее интересный. В кризисные моменты надо не уходить, а наоборот инвестировать. И ждать новой положительной волны.

Ќамшед Нурмахмадзода:

ҲАР ЯК КОРМАНДИ НИЗОМИ БОНКӢ БОЯД БА ҚАДРИ ИСТИҚЛОЛИЯТ РАСАД

Бахшида ба фарорасии 25-умин солгарди Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар останаи ин рӯзи таърихӣ дар Бонки миллии Тоҷикистон маҷлиси тантанавӣ баргузор гардид. Ба ин муносибат Ќамшед Нурмахмадзода, раиси Бонки миллии Тоҷикистон дар назди ҳозирин бо паёми табриқӣ суханронӣ намуда, қулли кормандони БМТ ва низоми бонкиро бо ҷашни истиқлолият табриқ кард.

Ӯ дар ҷараёни суҳанронии табрикоти худ ба муносибати ин ҷашни бошукӯҳи миллии иброз дошт, ки истиқлолият дастоварди муҳимтарину бузург, неъмат ба баҳоҳои миллат ба ҳисоб меравад. Маҳз шарофати ҳамин истиқлолият аст, ки мо соҳиби Давлати миллии, Парчам, Нишони давлатӣ, Суруди миллии, Артиши миллии, Қувваҳои сарҳадӣ, пули миллии ва узви комилҳуқуқи Созмони милалӣ муттаҳид ва аъзои чандин созмонҳои бонуфузи молиявии байналмилалӣ ҳастем.

Раиси Бонки миллии Тоҷикистон Ҷамшед Нурмаҳмадзода ҳангоми суҳанронии худ аз дастовардҳои низоми бонкии мамлакат дар давоми солҳои истиқлолият, ки бо дастгирии бевоситаи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллии – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба даст омадаанд, ёдоварӣ намуда, таъкид дошт, ки: **“ҳар як шаҳрванди кишвар бо дарки эҳсоси ватандорӣ ва ҳудудиносии бояд аз рӯзи истиқлолияти давлатӣ ифтихор намуда, барои ниғаҳдории сулҳу ваҳдат ва рушди кишвари азамон саҳмдор бошад”**.

Зикр гардид, ки ҳоло низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба туфайли истиқлолият дар қатори дигар низомиҳои пешбарандаи ҷамъияти қарор гирифта, 112 ташкилоти қарзӣ, аз ҷумла 18 бонк, 38 ташкилоти амонатии қарзии хурд, 22 ташкилоти қарзии хурд ва 34 фонди қарзии хурд фаро мегирад.

Бояд гуфт, ки 9-уми сентябр дар таърихи халқи тоҷик ҳамчун рӯзи муқаддас ва хотирмон абдан сабт шудааст. Мардуми шарифи

Тоҷикистон новобаста аз мушкилоти зиёди сиёсӣ ва иҷтимоӣ оғози солҳои соҳибхирати, имкон пайдо карданд, ки давлати миллии худро бунёд намоянд.

Дар ҷаласаи тантанавӣ роҳбарияти Бонки миллии Тоҷикистон чун ҳамасола дар арафаи ҷашни истиқлолият аз кормандони фаъоли худ қадрдонӣ кард. Бо қарори Раёсати Бонки миллии Тоҷикистон ва фармони Раиси бонк Ҷамшед Нурмаҳмадзода бахшида ба 25-умин солгарди Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, як қатор кормандони фаъоли Бонки миллии бо нишони сарисинагӣ ва ифтихорномаҳои сарфароз гардонид шуданд.

Дар фазои идона бо нишони сарисинагии “Аълоии Бонки миллии Тоҷикистон” сардори шуъбаи тарҷумаи Дастгоҳи роҳбарияти Бонки миллии Тоҷикистон Султонов М.Б., сардори шуъбаи ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагони хизматрасониҳои низоми бонкӣ Сафарова Р.С., ва сардори шуъбаи назорати бонкии Шуъбаи минтақавии Бонки миллии Тоҷикистон дар шаҳри Қўғонтеппа Усмонов М.Ш. барои собиқаи бардавоми корӣ ва саҳми арзанда дар рушди нумӯи низоми бонкӣ мукофотонида шуданд.

Ҳамчунин дар ин ҷаласаи тантанавӣ хизматчиёни дигари Бонки миллии Лафизов Н., Раҷабов Х., Мирзоев У., Рамихудоева З., Ёқубов М. ва Салимова Т. барои фаъолияти пурсамар дар низоми бонкӣ бо Ифтихорномаҳои Бонки миллии Тоҷикистон сарфароз гардиданд.

Раиси Бонки миллии Тоҷикистон дар анҷоми маҷлиси тантанавӣ та-

моми иштирокдорони ҷаласаро ба ифтихори 25-солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон бори дигар табрик гуфта, таъкид намуд, ки маҳз истиқлолият имкон дод, ки Тоҷикистон ҳамчун давлати мустақил ва соҳибхирати дар арсаи ҷаҳонӣ муаррифӣ гардад ва кишвари мо дар соҳаҳои муҳталиф ба дастовардҳои бузург ноил гардад. Аз ҷумла, сохтмони роҳҳои оҳани Душанбе – Қўғонтеппа ва Қўғонтеппа – Қўлоб, шохроҳи автомобилгарди Қўлоб – Қалъаи Хум – Қўлма, бунёди нақбҳои мошингарди “Истиқлол”-у “Шаҳристон”, бунёди нерӯгоҳҳои барқии “Сангтӯда-1”, “Сангтӯда-2”, оғози сохтмони НОБ-и “Роғун” ва бунёди чандин корхонаҳои саноативу муассисаҳои маданий-маишӣ, аз ҷумлаи дастовардҳои замони истиқлолият ба шумор мераванд.

Бо қаноатмандӣ ҳоло метавон гуфт, ки дар солҳои истиқлолият муносибатҳои нави иқтисодӣ, аз ҷумла, низоми бонкӣ ташаккул ёфта, татбиқи ислоҳоти бунёдӣ дар соҳаи иқтисодиёт ба рушди ҳама соҳаҳои хоҷагии халқи кишварамон мусоидат намудааст, ки ҳамаи ин аз баракати истиқлолият мебошад.

Бинобар ин, ба таъкиди роҳбари Бонки миллии Тоҷикистон бояд ҳар як корманди низоми бонкӣ ба қадри истиқлолиятин неъмат ба баҳо расида, талош кунад, то ки дар оянда низ бо меҳнати софдилонаву содиқона дар рушди равнақи кишвари азизамон саҳмгузор бошад.

Хабарнигори БТҶ

ШАРҲИ МУХТАСАРИ
МЕХАНИЗМИ ТРАНСМИССИОНИИ
СИЁСАТИ ПУЛИЮ ҚАРЗӢ
ДАР КИШВАРҲОИ ПЕШРАФТА

Устувории макроиктисодии ҳамагуна давлат аз самаранокии татбиқи сиёсати пулию қарзии он во-бастагии зиёд дорад. Самарабахшии сиёсати пулию қарзӣ дар навбати худ аз дараҷаи таъсирнокии импульсҳои монетарӣ ба иқтисодиёт ва механизми трансмиссионии он муайян карда мешавад.

Тавре дар мақолаи қаблӣ зикр гардида будем, мақсади аввалин-дараҷаи сиёсати пулию қарзӣ бо назардошти қобилияти таъсирбахш будани он ба сатҳи нархҳо дар дав-раи дарозмуддат, комёб гардидан ба сатҳи муътадили нархҳо ба шу-мор меравад. Бо нигоҳ доштани сатҳи муътадили нархҳо, сиёсати пулию қарзӣ барои рушди устуво-ри иқтисодиёт шароити муносиб фароҳам меорад.

Сиёсати пулию қарзӣ бо фоси-лаҳои гуногуни вақт [бо истилоҳи англисӣ-иқтисодӣ “лаг”] ба маҷмӯи талабот ва ба ин васила ба рушди истеҳсолот ва сатҳи нархҳо таъ-сири худро мерасонад. Дар дав-раи кӯтоҳмуддат (тахминан то як сол) ба туфайли падидаи устуво-рии нархҳо сиёсати пулию қарзӣ метавонад ба нишондиҳандаҳои воқеии иқтисодиёт (мисол, рушди истеҳсолоти воқеӣ, сатҳи шуғл) таъ-сир расонад ва танҳо пас аз он (тахми-нан то ду сол) ба нишондиҳандаҳои номинālӣ (сатҳи нархҳо, музди кор).

Вале дар давраи дарозмуддат, яъне дар натиҷаи афзоиши да-вомноки ҳаҷми пул саъю кӯшиши бонки марказӣ барои рушди сатҳи шуғл ва истеҳсолот бефоида хоҳад буд, зеро он танҳо дар болоравии

сатҳи нархҳо таҷассум мегардад. Тавре Б. Бернанке (2003) ва Б. Ма-Каллум (2008) иброз намудаанд, ин падидаи маъмул дар дарки ҷи гуна татбиқ шудани сиёсати пулию қарзӣ аҳамияти хеле калон дошта, дар замони муосир бонкҳои марка-зии пешрафта сиёсати хешро бо на-зардошти ин далели назариявӣ ба роҳ мемонанд.

Вақте ки омма эътимоди комил дорад, ки бонки марказӣ уҳдадории дар сатҳи паст ва муътадил нигоҳ доштани таваррум-ро дошта, амалан пайрави он мебошад, таконҳои ба монанди болоравии якбо-раи нархҳои ҷаҳонии нафт ё ин ки тағйирёбиҳои аз эътидол зиёди қурбӣ, бештар таъсири муваққатӣ ё гузаранда дошта, ба афзоиши давомноки сатҳи таваррум намеоранд.

Аз ин лиҳоз, қарору тасмимоти бонки марказӣ ҷихати тағйири фи-шанги сиёсати пулию қарзӣ, бояд дар асоси пешбиниҳо дар давраи миёнамуддат (на имрӯз) оид ба он ки сатҳи таваррум дар кадом сатҳ қарор хоҳад гирифт, қабул гарданд. Бонки марказӣ дар татбиқи сиё-сати пулию қарзӣ пеш аз он, ки ба мақсади ниҳои худ (яъне, муъта-

дилии сатҳи нархҳо ё ин ки афзои-ши истеҳсолот, сатҳи шуғл) бирасад, бояд ба як қатор нишондиҳандаҳои миёна таъсир расонад. Ин раванд, яъне механизми трансмиссио-ни (мутаассир)-и сиёсати пулию қарзӣ нишон медиҳад, ки бонки марказӣ бо кадом роҳ дар идора-кунии ҳадафи амалиётӣ, ҷунончи пойгоҳи пулӣ ва ё меъёри фоизи кӯтоҳмуддати бозорӣ ба мақсади ниҳои худ метавонад ноил гардад (П. Айрленд, 2008).

Дар адабиёти иқтисодӣ ва таҷ-рибаи ҷаҳонӣ (Ф. Мишкин, 1995) якчанд роҳҳои (минбаъд каналҳои) мутаассири сиёсати пулӣ овар-да шудаанд, ки дар навбати худ ба намудҳои гуногуни маҷмӯи тала-бот, ба амсоли сармоягузорӣ, ис-теъмолот, харочот ва содироти соф таъсир мерасонанд (ниг. ба Нақша). Онҳо аз: 1) Канали меъёри фоизӣ; 2) Канали нархи дороиҳо, ба монанди қурби асъор, коғазҳои қиматнок ва фондҳо; 3) Канали қарзӣ (аз ҷумла, канали қарзии бонкӣ ва ё канали тавозунӣ) ва 4) Канали интизорӣ иборат мебошанд.

Қобили зикр аст, ки дар тафовут бо кишварҳои пешрафтаи иқтисодӣ, ки дар аксари онҳо каналҳои мута-ассири пулию қарзӣ ба таври бояду шояд кор меkunанд, дар давлатҳои сусттараққикарда бо сабаби мавҷуд будани камбудҳои сохториву ин-ститутсионалӣ ва инкишофи но-кифояи низоми молиявӣ бонкӣ, танҳо баъзе аз онҳо эътиборнок ва самараноканд.

Моделҳои маъмули Кейнсианӣ, канали фоизиро дар механизми трансмиссионии монетарӣ, ки тавассути он ҳаҷми пул таъсири худро ба иқтисодиёт мерасонад,

ҳамчун асос арзёбӣ менамояд (Сноудон ва Вейн, 2005, сах. 63-64). Инчунин Ф. Мишкин (1995) қайд намудааст, ки бонки марказӣ барои ҳавасмандгардонии (ё ин ки боз доштани) суръатнокии талаботи маҷмӯӣ, ҳаҷми пулро зиёд (ё ин ки кам) мекунад, ки ин дар навбати худ меёри фоизи воқеиро паст (ё худ зиёд) карда, ба афзоиши (ё ин ки камшавии) хароҷоти истеъмолию инвеститсионӣ ва ба ин васила ММД мусоидат менамояд.

Ба ибораи дигар гӯем, бо дилхоҳ тағйирёбии ҳаҷми пул (M), ки аз

ҷониби сиёсати пулӣ (ба таври экзогенӣ) пешниҳод шудааст, принципи мувозинати бозори пул меёри фоизи номиналии қутоҳмуддат (i)-ро тағйир медиҳад, ки дар навбати худ бо назардошти падидаи устувории нархҳо (*sticky prices*), дар паст шудани меёри фоизи ҳақиқӣ (ir)-и ҳам қутоҳмуддат ва ҳам дарозмуддат таҷассум меёбад.

Бовин ва диг. (2010) қайд намудаанд, ки меёри фоизи ҳақиқӣ қувваи пешбарандаи механизми трансмиссионӣ ба ҳисоб меравад. Масалан, поёнравии меёриҳои фои-

зи ҳақиқӣ (яъне камшавии арзиши сармоя) ба афзоиши сармоягузориҳо (I) ва истеъмолот (C), инчунин хароҷоти хоҷагиҳои хонагӣ ба молҳои истеъмолии дуру дароз оварда мерасонанд. Дар натиҷа, бо афзоиши маҷмуи талабот, истеҳсолот (Y) низ меафзояд:

$$+\Delta M, -\Delta i \rightarrow -\Delta ir \rightarrow +\Delta I, C \rightarrow +\Delta Y$$

Дар давлатҳои пешрафтаи иқтисодӣ, таъсири канали фоизӣ воқеъан ҳалқунанда буда, дар қабули ин ё он қарори сиёсати пулию қарзӣ нақши асосиро мебозад (бахусус, миёни кишварҳои истифодакунандаи речаи ҳадафгирии таваррум). Масалан, бонки марказӣ барои “хунук намудани иқтисодиёти тафсида” бо истифода аз ин канал ба меёриҳои фоизи қутоҳмуддати бозор таъсир расонида, ғайринокии аз эътидол зиёди унсури талабот (иқтисодиёт)-ро, ки ба сатҳи нархҳои фишор меоварад, боз медорад ва дар ниҳояти қор ба муътадил гардидани сатҳи таваррум (π) мусоидат менамояд:

$$-\Delta M, +\Delta i \rightarrow +\Delta ir \rightarrow -\Delta I, C \rightarrow -\Delta \pi$$

Канали қурбӣ дар механизми трансмиссионии сиёсати пулию қарзии иқтисодиёти қушода аҳамияти зиёд дорад. Сиёсати пулию қарзии ғасбкунанда (экспансионӣ) вобаста ба вазъи мавҷуда ба пастшавии меёриҳои фоизӣ ва коҳишёбии қурби мубодилавӣ (S) фишор меоварад. Ва баръакс, сиёсати пулию қарзии маҳдудкунанда (қатъӣ) бо афзоиши меёриҳои фоизӣ ба болоравии қурби мубодилавӣ оварда мерасонад. Дар натиҷа, тавассути

каналӣ қурбӣ, коҳишёбии қурби пули миллӣ арзиши маҳсулоти дохилиро нисбат ба маҳсулоти воридшаванда камтар намуда, дар афзоиши содирот ва рушди иқтисодиёт инъикос меёбад. Ва баръакс, дар мавриди мустаҳкамшавии қурб, содироти соф (NX) ва ба ин васила рушди ММД сусттар мешаванд:

$$\Delta M, \Delta i \rightarrow \Delta ir \rightarrow \Delta S \rightarrow \Delta NX \rightarrow \Delta Y$$

Дар робита ба ин, бояд қайд намуд, ки дар кишварҳои истеҳсолоти дохилиашон сустбуда, ки аз вазъи беруниқтисодӣ ва қурби асъор вобастагӣ доранд, дар сурати истифода сиёсати беқурбкунӣ пули миллӣ то андозае касри тавозуни савдоро беҳтар намоянд, ҳам дар ниҳояти кор он дар болоравии сатҳи таваррум инъикос мегардад. Ғайр аз ин, чун ингуна кишварҳо бо сатҳи баланди доллариқунонии иқтисодиёт тавсиф меёбанд, сиёсати мазкур метавонад ба тавозуни агентҳои иқтисодӣ (аҳоли, фирмаҳо, бонкҳо), ки қарз ё уҳдадорӣҳои асъорӣ доранд ва ба хавфҳои гуногуни асъори хориҷӣ гирифтадоранд, таъсири манфӣ расонад. Беқурбшавӣ (девалватсия) арзиши қарзҳои онҳоро (бинобар бо пули миллӣ истифода шудан) зиёд намуда, ба талафоти арзиши софи сармояи агентҳои иқтисодӣ оварда мерасонад.

Чунин ҳолат, чӣ хеле ки қайд кардем, асосан дар кишварҳои суст тараққиқарда бо сатҳи баланди доллариқунонии иқтисодиёт ҷой дорад. Умуман, ингуна номуайяний ва номуносибии иттилоот (asymmetric information) ҳаҷми қарздиҳии бонкҳоро аз як тараф ва ғайриқунонии иқтисодиро аз тарафи ди-

Тибқи назарияи q-и Тобин, ки ҳамчун таносуби нархи бозории сармоя (ба монанди сармояи асосӣ) нисбат ба арзиши ивазкунии он муайян шудааст, сиёсати пулиро қарзии ғайриқунонӣ (экспансионӣ) ба афзоиши унсури талабот ва арзиши қоғазҳои қиматнок мусоидат менамояд.

гар коҳиш медиҳад, ки дар натиҷа мақомоти пулиро қарзӣ бо таъсири баръакс рӯ ба рӯ мешаванд: арзиши қарз боло рафта, ҳаҷми сармоягузорӣ ва ММД меафтад.

Сиёсати пулиро қарзӣ ба иқтисодиёт тавассути канали нархи дигар дороиҳо, ба монанди сармояи саҳомӣ (Ф. Мишкин, 1995) низ таъсир расонида метавонад. Назарияи q-и Тобин (Ч. Тобин, 1969) ва самарайи боигарӣ (*wealth effect*) аз қабилӣ онҳо мебошад.

Тибқи назарияи q-и Тобин, ки ҳамчун таносуби нархи бозории сармоя (ба монанди сармояи асосӣ) нисбат ба арзиши ивазкунии он муайян шудааст, сиёсати пулиро қарзии ғайриқунонӣ (экспансионӣ) ба афзоиши унсури талабот ва арзиши қоғазҳои қиматнок мусоидат менамояд. Ин дар навбати худ, арзиши бозории сармояи корхонаҳоро нисбат ба нархи худӣ сармоя (яъне корхона) ва таносуби q-ро зиёд мекунад. Дар натиҷа, ҳаҷми сармоягузориҳо меафзояд, зеро корхонаҳо сармояи иловагӣ пайдо менамоянд ва барои

маблағгузории лоиҳаҳои гуногун зарурати барориши саҳмияҳои нав аз байн меравад.

Дар баробари ин, самарайи боигарӣ ба ин маънӣ аст, ки чӣ тавр ғайриқунонӣ (экспансия) сиёсати пулиро қарзӣ ва афзоиши минбаъдаи нархи сармояи саҳомӣ корхонаҳо, аз он ҷумла саҳмияҳои аҳоли дар дороиҳои гуногун ва амволи ғайриманқул, ҳолати молиявӣ ва дороиҳои дарозмуддати (*lifetime resources*) онҳоро (Модилиани, 1971) беҳтару зиёд намуда, ниҳоят ба афзоиши хароҷоти истеъмолии агентҳои иқтисодӣ оварда мерасонад.

Боз ду канали аҳамиятнок: канали қарздиҳии бонкӣ ва канали тавозуниро, ки ҳамчун канали қарзӣ (кредитӣ) тасниф шудааст, ҷудо намудаанд. Сиёсати пулиро қарзӣ ғайриқунонӣ захираҳои озоди бонкҳоро зиёд ва дастрасӣ ба қарзҳои бонкиро осон менамояд, зеро дар ин сурат меъёрҳои ғайриқунонӣ нисбатан пасттару ҷолибтар мегарданд. Ин дар навбати худ ба корхонаҳои суст сармоякунандашуда, ки барои маблағгузориашон бештар аз қарзҳои бонкӣ истифода мебаранд ё ҳатто ба шахсони алоҳида, ки барои хариди молҳои зарурӣ доимо қарзҳои истеъмолии бонкӣ мегиранд, хеле бамаврид аст. Дар натиҷа, сиёсати пулиро қарзӣ ғайриқунонӣ воситаҳои молиявӣ (қоғазҳои қиматнок) ва арзиши софи сармояи корхонаҳоро аз як тараф ва пешниҳоди маблағгузориҳои қарзӣ, афзоиши унсури талабот (хароҷоти истеъмолий, сармоягузорӣ) ва ММД-ро аз дигар тараф боло мебарад. Дар навбати худ, бонкҳо бояд ба проблемаи номуносибии иттилоот (*asymmetric information*) хубтар

омода бошанд (Ф. Мишкин, 2007).

Сиёсати қатъии пулию қарзӣ бошад, тавассути таъсир ба тағйирёбии арзиши коғазҳои қиматнок, барои маҳдуд гардидани тавозуни корхонаҳо ва арзиши софи сармояи хоҷагиҳои хонагӣ мусоидат менамояд. Яъне, аз сабаби зиёдшудани хавфҳои қарзӣ вобаста ба коҳишёбии сармояи ҳолиси агентҳои иқтисодӣ, дастрасӣ ба қарзҳои бонкӣ бо ғоизи муносиб мушкил гардида, дар натиҷа талаботи дохилӣ ва инчунин фишорҳои таваррумӣ коҳиш меёбанд.

Билохира, канали интизорӣ дар татбиқи босамари сиёсати пулию қарзӣ нақши махсусро бозида, ҳамчун фишанги муҳими таъсиррасон ба интизориҳои таваррумӣ истифода мешавад. Агар аҳоли ё худ агентҳои иқтисодӣ ба бонки марказӣ эътимоди кофӣ дошта бошанд, канали мазкур метавонад аз ҳама тезтаъсир ва самарабахш бошад. Зеро, агентҳои иқтисодӣ бюҷетҳои худро (хароҷоти истеъмоли ва маблағгузориҳо) пешақӣ дар асоси интизориҳои ҳеш тартиб медиҳанд.

Воқеан, дар аксари кишварҳои тараққиқарда сиёсати пулию қарзии бонки марказӣ дар асоси идоракунии канали интизории аҳоли ба роҳ монда шудааст. Б. Бернанке (2003) дар хусуси муҳим будани идора намоеи интизориҳои таваррумӣ чунин қайд намудааст: “вақте ки омма эътимоди комил дорад, ки бонки марказӣ уҳдадорӣ дар сатҳи паст ва муътадил нигоҳ доштани таваррумро дошта, амалан пайрави он мебошад, тақонҳои ба монанди болоравии якбораи нархҳои ҷаҳонии нафт ё ин ки тағйирёбиҳои аз эътидол зиёди қурбӣ, бештар таъсири муваққатӣ ё гузаранда до-

шта, ба афзоиши давомноки сатҳи таваррум намеоранд”.

Мунтазам дастраси омма гардонидани иттилоот оид ба нақшаҳои ҷорӣ ва ҳадафҳои ниҳой, таъмини шаффофият ва ҳисоботдиҳӣ дар раванди ғайолияти худ боварии аҳолиро ба мақомоти монетарӣ афзун менамояд. Аз ҷониби бонки марказӣ тасмими паст намудани меъёри таваррум ва бо истифода аз тамоми имкониятҳои худ нигоҳдорӣ сатҳи муътадили он, мувофиқан дар мавриди мавҷуд будани эътимодноки идоракунии корхонаҳо барои таҳияи буҷетҳои худ бе назардошти афзоиши музди кор, яъне бе тасҳеҳ ба таваррум (индексатсия) водор месозад.

Чунин тасмимгирӣ (*credible commitment*) таъсири бевосита дорад, зеро аз як тараф бонки марказӣ сиёсати худро вобаста ба ҳадафи эълоннамудаи худ пеш мебарад, аз тарафи дигар тавассути дар доираи муайян нигоҳдоштани интизориҳои агентҳои иқтисодӣ ба ҳадафи худ мерасад: истехсолкунандагон ва таъминкунандагони бозор дар фазои иқтисодии бо нархҳои пасту муътадил кӯшиш менамоянд, ки музди меҳнат, хароҷот ва нархҳои худро назар ба иқтисодиёти бо сатҳи баланди таваррум оҳиста-оҳиста зиёд намоёнд, вагарна ин метавонад сатҳи рақобатнокӣ маҳсулоти онҳоро коста гардонад.

Ҳамин тарик, гуфта метавонем, ки механизми трансмиссионӣ ё худ мутаассири сиёсати пулию қарзӣ ба яке аз равандҳои иқтисодӣ, ки тавассути он бонки марказӣ ба нишондиҳандаҳои алоҳидаи макроиқтисодӣ (таваррум, сармоягузорӣ, истеъмолот, ММД ва сатҳи шуғл) таъсир мерасонад, тааллуқ дорад.

Рӯйхати адабиёт:

1. Bernanke, B. S. (2003). Friedman's monetary framework: some lessons. Proceedings, Federal Reserve Bank of Dallas, October, pages 207-214.
2. Boivin, J., Kiley, M. T., & Mishkin, F. S. (2010). How has the Monetary Transmission Mechanism Evolved Over Time? (No. w15879). National Bureau of Economic Research.
3. Ireland, P. N., (2008). The Monetary Transmission Mechanism. In the New Palgrave Dictionary of Economics, Second Edition, Edited by Lawrence Blume and Steven Durlauf, Hampshire: Palgrave Macmillan Ltd.
4. Mishkin, F. S. (1995). Symposium on the Monetary Transmission Mechanism. Journal of Economic Perspectives, Vol. 9, pp. 49-72.
5. McCallum, B. T. (2008). Monetarism. The Concise Encyclopedia of Economics. Library of Economics and Liberty. Retrieved February 20, 2013 from the World Wide Web: <http://www.econlib.org/library/Enc/Monetarism.html>.
6. Mishkin, F. S. (2007). The economics of money, banking, and financial sector. 8th ed. Pearson Education, Boston MA.
7. Modigliani, F. (1971). Monetary policy and consumption. In Consumer Spending and Monetary policy: The Linkages, pp. 9-84. Boston: Federal Reserve Bank.
8. Snowdon, B., & Vane, H. R. (2005). Modern Macroeconomics. Its origins, development and current state. USA: Edward Elgar.
9. Tobin, J. (1969). A general equilibrium approach to monetary theory. Journal of Money, Credit, and Banking, pp. 15-29.

Overview of the monetary policy transmission mechanism in developed countries

Macroeconomic stability of a country is importantly depends on a degree of the monetary policy effectiveness. In turn, a degree of monetary policy impact is determined on efficacy of the monetary impulses and its transmission mechanism to the economy, as well as from a variety of other factors.

As it was mentioned in the previous article the monetary policy primary objective shall be maintaining price stability in the long run, since there is evidence that long-run stable prices positively influence the real economic dynamics and contribute to the real economic growth of the country.

Monetary policy within a different time (lags) has important effects on aggregate demand, and therefore on both output and prices. In the short to medium run, due to the phenomena of prices' stickiness, it may affect real variables and the effect on nominal variables will appear after this, in the medium term.

But in the long run the monetary policy efforts to increase employment are futile since it will result only on changes in prices. This theoretical evidence plays a very important role in understanding how monetary policy works and obviously now is part of conventional

Manuchehr Asoev, Acting Director of the Monetary Policy and Research Department

wisdom in macroeconomics (Bernanke, 2003; McCallum, 2008).

Thus, monetary policy decisions of a central bank should be forwardlooking.

Monetary policy implementation assumes to affect a number of variables before the policy will be reflected in its ultimate objective, e.g., inflation. In that respect, this process, notably monetary transmission channels, shows how central bank actions in controlling an operating target such as money supply or interest rate influences the final target such as the level of prices, output and employment (Ireland, 2008). Thus, the transmission mechanism of monetary policy applies to the entire process through which monetary policy affects the macroeconomic variables, such as GDP and inflation.

Economic literature (for instance, Mishkin, 1995) defines a

number of channels of monetary transmission that in turn impact aggregate demand components such as investment, consumption, expenditure and net exports. They are: 1) the interest rate channel; 2) other asset price channels like exchange rate, equity and stock prices; 3) credit channel (including bank lending and the balance sheet channels); and 4) Expectation channel.

It should be noted that in contrast to advanced economy countries, where these channels of monetary transmission operate substantially, in less developed countries in view of shortcomings of banking and underdevelopment of financial systems only some of them are applicable.

The conventional Keynesian model views the interest rate channel as a backbone in the monetary transmission mechanism whereby money supply affects economic activity (Snowdon & Wane, 2005, pp. 63-64). Mishkin (1995) pointed out that the central bank, in order to stimulate (or contract) the economy, increases (or decreases) the money supply, which lowers (or raises) the real interest rate and in turn stimulates (or depresses) consumer and investment spending and therefore GDP.

I.e. with any policy induced change in the money supply (M) the equilibrium in the money market will change the short-term nominal interest rate (i) which in turn, taking into account that prices are sticky, will be reflected in the reduction of both short-term and long-term real interest rates (ir). Boivin et al. (2010) noted that the real interest rate is the driving force in the transmission mechanisms. For instance, a decline in the real interest rates (i.e. redu-

cing the cost of capital) will lead to an increase in investment (I) and consumption (C), as well as household spending on durable goods. As a result, with increasing aggregate demand output (Y) will grow:

$$+\Delta M, -\Delta i \rightarrow -\Delta ir \rightarrow +\Delta I, C \rightarrow +\Delta Y$$

In most developed market economies the effect of this channel is decisive and plays the main role in decision-making on monetary policy, especially among the inflation targeting countries, since raising the central bank policy rate on short-term market rates through interest rate channel by reducing economic activity (aggregate demand) in the end will affect inflation (π):

$$-\Delta M, +\Delta i \rightarrow +\Delta ir \rightarrow -\Delta I \rightarrow -\Delta \pi$$

Subject to the current stance, the monetary policy expansionary/contractionary actions with a fall/rise of the interest rates lead to devaluation/appreciation of the exchange rate (e). As a result, through the exchange rate channel, depreciation of the national currency will make domestic goods cheaper than that of foreign and lead to net exports contributing to higher growth.

Conversely, in case of the appreciation, net exports and hence GDP growth, will be lesser:

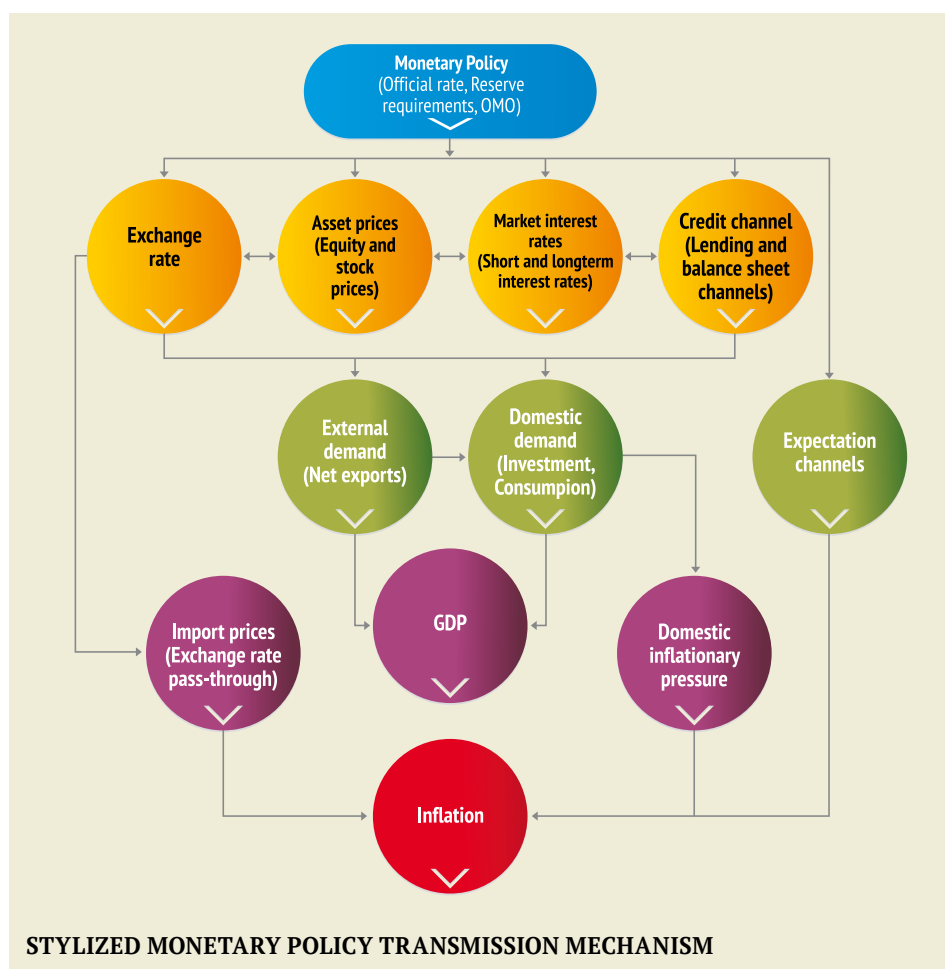
$$\Delta M, \Delta i \rightarrow \Delta ir \rightarrow \Delta e \rightarrow \Delta NX \rightarrow \Delta Y$$

It should be noted here that countries (e.g. Tajikistan) that are externally vulnerable with high exchange rate pass-through and low productive capacity such a policy of devaluation will boost inflation, though with some improvement of the trade deficit. Moreover, it

may affect the balance sheets of economic agents who have debt or liabilities denominated in foreign currencies and are subject to currency risk, which is the case of underdeveloped dollarized economies. The depreciation/devaluation will increase the value of their liabilities as they were utilized in national currency, resulting in a loss of agent's (individuals, firms, banks) net worth. In general, such environment of uncertainty and asymmetric information deteriorates business activity and banks' lending. As a result the monetary authorities will be faced with an in-

verse effect - the costs of borrowing will raise, investment and the GDP will fall.

Other asset – equity price channels emphasized by Mishkin (1995) through which monetary policy affects economy is the so-called Tobin q-theory of investment, developed by J. Tobin (1969) and wealth effects. According to Tobin's q, defined as the ratio of the market value of capital to the replacement cost of capital, the activist monetary policy will lead to higher demand and a rise in stock prices; this will increase the market value of firms' capital relative to the cost

of capital (e.g. additional capital like physical capital) and the q ratio. Consequently, investments increase as firms have more capital [and do not need to issue new stocks] and find it cheaper to involve in deferent projects.

The wealth effect explains how monetary easing and a further rise in the stock prices of firms, including households' shares in capital and real estate, increases their financial wealth and according to Modigliani (1971) their lifetime resources, therefore leading to more consumption spending.

There are two other important channels: the bank lending channel and the balance sheet channel classified as credit channels. An expansionary monetary policy will increase reserves and deposits of the banks, which in turn will make the desired access for the bank's loans easier as the interest rates are relatively lower.

This is favourable for low-capitalized firms that consider bank borrowing as a primary source of capital for investment spending or even for individuals to obtain consumption loans for expenditures on durable goods and services. As a result, more investment projects and consumer spending will lead to increased aggregate demand and hence, GDP. At the same time it implies the banks to be well suited in the face of asymmetric information problems (Mishkin, 2007b).

Monetary tightening assumes to worsen the balance sheets of firms and households' net worth through the change in stock prices making borrowing at desired interest rate difficult due to increased risks of bank's lending related with the decline in economic agent's net worth (adverse selection and moral hazard problem). As a result domestic demand as well as inflationary pressure will be dampened. In contrast expansionary monetary policy raises the stock prices and net worth of the firms together with

REFERENCES:

Bernanke, B. S. (2003). Friedman's monetary framework: some lessons. Proceedings, Federal Reserve Bank of Dallas, October, pages 207-214.

Boivin, J., Kiley, M. T., & Mishkin, F.S. (2010). How has the Monetary Transmission Mechanism Evolved Over Time? (No. w15879). National Bureau of Economic Research.

Ireland, P. N., (2008). The Monetary Transmission Mechanism. In the New Palgrave Dictionary of Economics, Second Edition, Edited by Lawrence Blume and Steven Durlauf, Hampshire: Palgrave Macmillan Ltd.

McCallum, B.T. (2008). Monetarism. The Concise Encyclopedia of Economics. Library of Economics and Liberty. Retrieved February 20, 2013 from the World Wide Web: <http://www.econlib.org/library/Enc/Monetarism.html>.

Mishkin, F.S. (1995). Symposium on the Monetary Transmission Mechanism. Journal of Economic Perspectives, Vol. 9, pp. 49-72.

Mishkin, F. S. (2007). The economics of money, banking, and financial sector. 8th ed. Pearson Education, Boston MA.

Modigliani, F. (1971). Monetary policy and consumption. In Consumer Spending and Monetary policy: The Linkages, pp. 9-84. Boston: Federal Reserve Bank.

Snowdon, B., & Vane, H.R. (2005). Modern Macroeconomics. Its origins, development and current state. USA: Edward Elgar.

Tobin, J. (1969). A general equilibrium approach to monetary theory. Journal of Money, Credit, and Banking, pp. 15-29.

lending, investment, and GDP growth.

Public expectations play a special role in the effective conducting of monetary policy. It is believed that consistent announcement of its current and ultimate objectives, thereby building credibility, is an important tool to influence inflation expectations. If economic agents have confidence in the central bank, this channel can be expected to be the fastest and strongest.

Indeed, many developed countries central bank's policies are based on anchoring or managing expectations since the public forms their own budgets according to the official inflation forecasts or to their own expectations. Bernanke (2003) noted about the importance of anchoring of inflation expectations: "When the public is confident that the central bank will maintain low and stable inflation, shocks such as sharp increases in oil prices or large exchange rate movements tend to have at most transitory price-level effects and do not result in sustained inflationary surges".

In case of existing confidence in the central bank, an announcement of lowering the inflation target below the current rate will assure the public to form their budgets accordingly without increase in wages. In this case the direct effect appears to influence prices and inflation to stay low since in low inflation environment all economic agents increase wages and prices more modestly than in the economy with high inflation, otherwise it may worsen the competitiveness of their products.

The monetary transmission mechanism is necessary but not sufficient condition for the effectiveness of monetary policy. One can conclude that clear understanding of the mechanisms through which monetary policy affects the economy is very important to the authorities for successful realization of policy.

ты и платежи в бюджет.

Необходимо отметить, что временная администрация является специальным органом управления банка, которая назначается со стороны Национального банка Таджикистана в целях недопущения банкротства кредитной организации.

Задача временной администрации состоит в том, чтобы добросовестно прилагать все усилия для обеспечения сохранности активов банка и стоять на защите интересов вкладчиков.

Национальный банк Таджикистана, в соответствии с Законом Республики Таджикистан «О Национальном банке Таджикистана», с целью защиты финансового положения банка, находящегося во временной адми-

нистрации, может приостановить платежи по любым обязательствам банка на период до одного месяца и продлить данный срок в необходимых случаях еще на один месяц, однако эти сроки не должны превышать трех месяцев. После окончания работы временной администрации, банк, как и прежде, продолжит осуществлять свою деятельность.

— **В связи с чем начались проблемы с выдачей наличности в «Агроинвестбанке»? Почему многие банкоматы этого банка не работают? Подобные проблемы у всех банков страны? С чем это связано?**

— Ответы на данных вопросов можно непосредственно получить у названной кредитной организации.

Следует отметить, что пока в Национальный банк Таджикистана с подобными жалобами не обращались.

— **Как идет работа временной администрации в «Точиксодиротбанке» и какие работы были уже проведены для улучшения ситуации клиентов банка?**

— Учитывая сложившуюся ситуацию в ОАО «Таджиксодиротбанк» Постановлением Правления Национального банка Таджикистана №62 от 18 мая текущего года, согласно статьи 48, 49 и 50 Закона Республики Таджикистан «О Национальном банке Таджикистан» введена временная администрация сроком на три месяца. В связи с этим, временным управляющим банка назначен Ёкубов М. Члены временной администрации в настоящее время успешно справляются с возложенными на них задачами. Следует отметить, что 20 июня 2016 года эксперты ЕББР прибыли в НБТ с целью изучения финансового состояния «Таджиксодиротбанка» и пути оказания помощи для оздоровления данной кредитной организации.

Пресс-служба НБТ

БОНҚДОРИИ ИСЛОМӢ – роҳи раҳӣ аз буҳрон

Бонк муассисаи тиҷоратӣ-ест, ки барои ҷалб кардани пулҳои муваққатан озодаи шахсон ҳуқуқӣ ва воқеӣ ташкил карда мешавад ва ин пулҳоро аз номи хеш бо шартҳои муҳлатнок, музднок, бозгардонӣ ва таъминнокӣ ҳамчун қарз пешкаш мекунад. Бонкҳо зинаи дуюми низомии бонкӣ ва ташкилоти қарзии ғайридавлатӣ буда, вазифаи асосиашон миёнаравии молиявӣ мебошад. Бо ибораи дигар гӯем, бонк шахси ҳуқуқӣест, ки мақсади асосиаш гирифтани фоида дар асоси фаъолияти миёнаравӣ дар байни субъектҳои хоҷагидорӣ мебошад. Вобаста ба пешравӣ ва рушди хизматрасониҳои бонкӣ дар ҳар як давраи замони бонкҳо вазифа ва фаъолияти асосии худро дар доираи қонунгузорӣ ба роҳ мегузоранд.

Қоршиносон ва олимони соҳа нақши бонкҳоро дар иқтисодиёт ба рағҳои хунгарди ҷисми инсон шабоҳат додаанд, ки дар ҳақиқат ҳолати буҳрони молиявии имрӯзи кишвар далели ин гуфтаҳост. Бонкҳое, ки имрӯз бар асари буҳрони иқтисодӣ ва молиявии ҷаҳонӣ дучори мушкӣ гаштаанд, ба иқтисодиёти кишвар низ таъсири хешро бевосита гузошта истодаанд.

Имрӯз дар ҷаҳони муосир ду низомии бонкӣ мавҷуд аст: низомии бонкии аъъанавӣ (ғарбӣ) ва низомии бонкии исломӣ. Хусусиятҳои ҳар яке аз ин низомҳоро дар мақола маври-

Манучеҳр Раҳимов, унвонҷӯи кафедраи молияи ДМТ, Сардори шуъбаи амонатгузорӣ ва қарздиҳӣ ба тариқи исломии ЧСК “Тоҷиксодиротбонк”

Низомии бонқдорӣ исломӣ рӯз то рӯз иқтисодиёти мамлакатҳои мутараққии ҷаҳонро фаро гирифта истодааст ва афзоиши ин раванд ҳамасола 10-15 фоизро ташкил медиҳад.

ди таҳлилу баррасӣ қарор медиҳем.

Тавре аз нишондиҳандаҳои солҳои 2008-2009-и иқтисодиёти мамлакатҳои Ғарб, ки ба буҳрони молиявӣ рӯ ба рӯ гашта буданд, бармеояд, аксари ин давлатҳо зарари молии хеле бузург دیدанд. Сарчашмаи ин буҳрони иқтисодӣ аз ИМА оғоз гардид ва алангаи оташи он дар як муддати кӯтоҳ ба иқтисодиёти Иттиҳоди Аврупо, Русия, Ҷопон ва

Чин расид. Олами сармоя ба мушкilotи сангин мувоҷеҳ гардид. Дар натиҷа тибқи маълумоти мавҷуда, 12 бонки ИМА варшикаста эълон шуданд. Вобаста ба ин, ба хоҳири дастгирии ҷамаҷониба ва кӯмак ҳукумати ИМА ба бонкҳо ва бозорҳои фондӣ аз ҳисоби захираҳои муҳталифи давлатӣ 850 миллиард доллари ИМА ва ҳукумати Русия 1,5 триллион рубл ҷудо намуда буданд. Ба ин нигоҳ накарда, вазъ ба зудӣ ба танзим наомад ва буҳрон бонкҳо ва ширкатҳои нав ба навро ба коми худ фурӯ мебард. Пӯшида нест, ки дар низомии муқаррарӣ бонкҳо ҷамаи хавфҳоро ба дӯши соҳибкор (қарздор) мегузоранд ва дар ҳар ду ҳолат маблағи пешниҳоднамудаи худро бевосита мерӯёнд. Яъне дар аксар мавридҳо бонк ба ҳадди зарурӣ нигаронӣ надорад, ки қарзгиранда бо чӣ натиҷае фаъолияти худро анҷом медиҳад. Дар низомии бонкии исломӣ бошад, ҷамаи ин ҳолатҳо баръакс аст, зеро шариат нақш ва имконияти бонк ва соҳибкорро баробар сохта, шаффофияти муомила ва иштироки баробари тарафҳоро дар фоида ва зарар зимнан дар назар гирифтааст, ки яке аз фарқиятҳо ва ё бартариятҳои ин низомро собит мекунад.

Қобили қайд аст, ки барои роҳандозии бонқдорӣ исломӣ дар кишвари мо низ қадамҳои хеле устувор гузошта шудаанд. Яке аз ин қадамҳои нахустин ва асосӣ дар маҷлиси навбатии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки 28 март соли 2014 таҳти роҳбарии Сарвари давлат Эмомалӣ Раҳмон баргузор гардид, маъқул доништа шудани Лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи фаъолияти бонкии исломӣ”

буд, ки он ба Маҷлиси Намояндагони Маҷлиси Олӣ барои баррасӣ пешниҳод шуд ва баъдан қабул гардид.

Хотирнишон менамоям, ки моҳи июли ҳамаи сол палатаи болоии парламони ҷумҳурӣ Қонун «Дар бораи фаъолияти бонки исломӣ»-ро ҷонибдорӣ намуд ва он 26 июли соли 2014 аз тарафи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба имзо расид. Сипас, 5 август дар нашри расмӣ кишвар - «Ҷумҳурият» ба нашр расида, мавриди амал қарор гирифт.

Мутахассисони соҳа ва коршиносон бар ин назаранд, ки қонуни зикршуда санади бисёр муҳим ва судовар барои иқтисодиёти мамлакат ба шумор рафта, масъулини бахши иқтисодии кишварро вазифадор менамояд, ки сарҷамъона раванди татбиқи ин қонунро тезонанд ва тамоми мушкилиро монеаҳоро дар ин самт бартараф созанд.

Вобаста ба ин, Бонки миллии Тоҷикистон 23 октябри соли 2015 барои иҷрои супориши муовини якуми Сарвазирӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 8 августи ҳамаи сол ҷиҳати таҳия намудани санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ оид ба бонкдорӣ исломӣ, бо ҷалби мутахассисони вазорату идораҳо гурӯҳи корӣ байниидоравиро таъсис дод. Фаъолияти босамари гурӯҳи корӣ барои ташкили сохтори низомии бонкдорӣ исломӣ дар кишвар заминаи мусоид хоҳад гузошт.

Бонки исломӣ низ ба мисли дигар бонкҳо ба ҳайси миёнарав амонатҳои мардумро ҷалб намуда, дар навбати худ ба соҳибкорон барои амалигардонии лоиҳаҳои тичоратӣ маблағгузорӣ менамояд. Зимнан бояд таъкид кард, ки иқтисоди исломӣ соҳаи фаъолияти динӣ набуда, танҳо як низо-

ми иқтисодӣ мебошад. Бинобар ин, натавонанд барои мусалмонон, балки барои тамоми намоёндогони дину мазҳабҳои гуногун метавонад судманд ва қобили қабул бошад. Дар робита ба ин, ҳар фарди ҷомеа метавонад мизочи бонки исломӣ бошад, татбиқи ва истифодаи он аз ҷониби мардум ба ҳеҷ вазъ исломикунонии ҷамъиятро дар пай нахоҳад дошт.

Иқтисоди исломӣ аслан адолат ва баробархуқуқиро дар мадди аввал гузошта, имкон намедихад, ки тарафҳо ба таври ғайриқонунӣ бой шаванд ва маҳсулотҳои бонкӣ ва қарордодҳои тичоратӣ он низ дар асоси ҳамаи принцип танзим мешаванд.

Бояд зикр намуд, ки бонки исломӣ барои амонат ва қарз гирифтани пардохтани он ситонидани ғайриқонунӣ мамнӯъ мебуд. Ин ба он маънӣ аст, ки тибқи фаҳмиши шаръӣ пул ҳамчун воситаи муомилот, додугирифт ва воҳиди пардохт (хариду фурӯши маҳсулот) пешбинӣ шудааст, на воситаи ҷамъкунӣ бо мақсади ба даст овардани ғайриқонунӣ.

Пас суоли матраҳ ин аст, ки «қарзи исломӣ» аз ҷиҳати иборат аст ва бонкҳои исломӣ ҷиҳати тавр ғайриқонунӣ ба даст мебаранд, агар қарзҳои онҳо беғайриқонунӣ бошанд? Бояд таъкид намуд, ки низоми маблағгузорӣ (сармоягузорӣ) исломӣ мафҳуми «қарз»-ро қабул надорад, дар ин ҷо мо ин калимаро барои оммафаҳм шудани он истифода мекунем. Бояд тавзеҳ дод, ки пешниҳоди маблағ ба муштарӣ дар низоми бонкдорӣ исломӣ моҳиятан мушорикати молӣ ё сармоягузорӣ ин ё он лоиҳа мебошад. Пеш аз ҳама, ҳар як маблағгузорӣ арзиши худро дорад, яъне худ қарзҳои ғайриқонунӣ нест. Дар ҳамаи қарордодҳои

маблағгузорӣ исломӣ бояд хариду фурӯши ягон маҳсулот ба амал ояд, яъне маблағгузорӣ ба таври истисно бар ивази маҳсулот ба амал меояд. Дар маблағгузорӣ, ки мақсад аз қарз бардоштани суди ғайриқонунӣ аз қабл таъйиншуда бошад, мамнӯъ аст, ба монанди қарзҳои истеъмоли, ки барои хароҷоти шахс дода мешавад ва ба кучо харҷ шудани он маблағ муайян нест.

Ғайриқонунӣ бонки исломӣ аз ҳисоби ғайриқонунӣ ҳиссагузорӣ муайян мегардад, ки дар натиҷа бонк низ барои бомувафакӣ анҷом додани муомилот ҳавасманд аст. Барои аз маблағгузорӣ ғайриқонунӣ ба даст овардани бонк бояд дар тақсими кулли ғайриқонунӣ ва зарари (хавф) мизоч шарик бошад. Боз як талаботи қонунии бонкдорӣ исломӣ ин аст, ки захираҳо бояд бахри манфиати кулли ҷомеа равона гарданд.

Маҳсулотҳои бонки исломӣ тамоми соҳаҳои иқтисодиётро фаро гирифта, равандҳои мунтазам гузаштани бонкҳои тичоратиро ба принципҳои фаъолияти бонки исломӣ, ки ба манфиатҳои комили қарздиҳандаву қарзгиранда мувофиқат мекунанд, таъмин менамояд.

Агар ба вазъи феълӣ назар андозем, маълум мегардад, ки иқтисоди бархе аз кишварҳои буҳрони молии навбатӣ фарогир аст ва кишвари мо низ аз он дар канор намондааст. Ба андешаи мо, ҳолати кунунӣ аз он далелат мекунад, ки низоми иқтисодӣ, алахусус низоми бонки кишвар ба таҷдид ниёз дорад. Дар робита ба ин, суҳанони Пешвои миллат, Ҷаноби олии, Президенти кишвар муҳтарам Эмомалӣ Раҳмонро мисол овардан мумкин аст, ки фармудаанд: «Системаи самарбахши бонкӣ шар-

ти муҳимтарини рушди босуръати иқтисодӣ мебошад”.

Далелҳои боло ва вазъи феълӣ аз он гувоҳӣ медиҳанд, ки ҳадди ақал дар баробари низоми бонкии анъанавӣ ҳамчун алтернатива ба роҳ мондани низоми бонкии исломӣ ба манфиати кор хоҳад буд. Самаранокӣ бештар дар ҳолате ба даст меояд, ки агар бонкҳои алоҳида қисман ба талаботи дар боло зикргардида гузаранд, зеро гузариши давраи қарздиҳӣ боиси афзоиши ҳаҷми қарзҳои хурду миёна дар заминаи бастанӣ шартномаҳо барои иштироки бонкҳо дар тақсими даромад хоҳад шуд. Ин гузариш ҷалби захираҳои бефоида аз шахсони воқеӣ ва бонкҳои исломӣ, инчунин роҳи воқеии кам кардани андозаи фоидаҳои қарз ва амонатро дар ҷумҳурӣ таъмин менамояд. Дар натиҷа меъёрҳои эътиқодиву ахлоқии он шахрвандоне, ки истифодаи фоидаро қабул надоранд, вайрон карда намешаванд, зеро ҳамаи амалиётҳои вобаста ба маҳсулоти бонкӣ мувофиқи шариат қатъиян риоя мегарданд. Дар натиҷа маблағҳои озод, ки аз гардиши бонкӣ дур мондаанд, дубора воридаи низоми бонкӣ гардида, дар иқтисоди кишвар ба нафъи миллату давлат хизмат хоҳанд кард.

Низоми бонқдорӣ исломӣ рӯз то рӯз иқтисодиёти мамлакатҳои мутараққии ҷаҳонро фаро гирифта истодааст ва афзоиши ин раванд ҳамасола 10-15 фоида ташкил медиҳад. Аксари кишварҳои ғарбӣ ин роҳро ҳамчун василае барои ҷалби сармояи кишварҳои арабӣ ва мусалмонӣ пеш гирифтаанд, ки ин аз афзоилияти низоми бонқдорӣ исломӣ дарак медиҳад.

Дар ин робита, он мамлакатҳое,

ки низоми бонкиашон ба тариқи исломӣ фаъолият мекунанд, аз таъсири буҳрони молиявии ҷаҳон камтарин зиён дидаанд ва ин худ далели равиши муносибтарини бонқдорӣ дар фаъолияти иқтисодии онҳост. Дар вазъияти таҳдидҳои идомаёбанди буҳрони ҷаҳонӣ татбиқи низоми молиявии исломӣ метавонад таъсири онро ба иқтисодиёти кишварҳо коҳиш дода, дар бунёди иқтисоди нерӯманд нақши муҳиме дошта бошад. Мувофиқи маълумотҳои таҳлилгарон, ки аз як тадқиқоти кучак ба даст оварданд, аз 500 муассисаи молиявии ҷаҳон якҷоя бо зерсохторҳояшон 280-тои ин муассисаҳо ба тариқи бонқдорӣ исломӣ фаъолият мекунанд ва ин рақам дар ҳоли ҳозир рӯ ба афзоиш қарор дорад.

Татбиқи низоми мазкур бовариҳои аҳолиро ба сохторҳои молиявӣ бештар ва ҷалби амонатҳоро бамаротиб афзун менамояд. Аз сӯи дигар, ин омил сабаби ҷалби сармояи кишварҳои исломӣ, хусусан мамлакатҳои арабӣ ба иқтисоди кишвар хоҳад шуд.

Дар кишварҳое, ки аксарияти аҳолиашон мусалмонанд, низоми иқтисод ва молиявии ҳоси ҳудро доранд он бо дин ва фарҳанги мардуми кишварашон мутобиқат мекунанд. Натиҷаи пурсишҳо, омӯзишу тадқиқотҳо нишон дод, ки ин низоми иқтисодӣ ва молиявӣ барои шахрвандон муносибтару беҳтар аст. Аз ин рӯ, мо бояд тамоми омилҳоро баҳри пешрафт ва тараққии иқтисодиёти ҷумҳуриамон истифода намоем.

Илова бар ин, роҳандозии низоми бонқдорӣ исломиро дар Тоҷикистон, метавон як навъ нигоҳи ҷадид ба олами молия номид, ки

он барои ҷалби ҳарчи бештари сармоягузори аз давлатҳои аъзои Бонки исломӣ рушд (БИР) омили тоза ва муҳим хоҳад буд, зеро теъдоди хоҳишмандони сармоягузори бар кишварҳое, ки рӯ ба молияи исломӣ овардаанд, нисбатан зиёданд.

Назари муҳими дигар вобаста ба кишвари мо, тавре ҳамагон медонанд, ин аст, ки 99 дарсади аҳолии Тоҷикистонро мусалмонон ташкил медиҳанд ва молиядорӣ вижаи исломӣ бо тамоми ҷанбаҳои (аз ҷумла, мамнуъ будани риба (фоида) ва ҷоиш будани тичорат) яке аз умдатарин арзишҳои эътиқодии мусалмонон маҳсуб меёбад. Аз ин лиҳоз, айнӣ муддао хоҳад буд, агар мо фурсати муносиби дар баробари низоми иқтисодии анъанавӣ қорӣ намудани низоми алтернативии иқтисодӣ, яъне низоми молии исломиро истифода барем. Зеро ин тамоюли мусбат дар тӯли таърих ва дар миқёси ҷаҳон таҷрибаи ғанӣ андӯхта, алҳол худ бо оғуши кушода (имтиёзҳои мақбул ва натоиҷи собиту шаффоф) ба пешвози кишвари тозаистиклоли мо баромадааст, то онро ҳамқадами худ созад.

Бо татбиқ гардидани маҳз низоми бонқдорӣ исломӣ Тоҷикистон дар муддати кӯтоҳ метавонад ба як маркази минтақавӣ низоми молиявии исломӣ дар Осиёи Миёна табдил ёфта, ҳамзамон ба афзоиши суръати татбиқи аксари барномаҳои ҳукуматӣ, амсоли паст кардани сатҳи камбизоатии аҳоли, коҳиш додани сатҳи бекорӣ, кам кардани таъсири буҳронҳои молиявии ҷаҳонӣ ва рушди бомароми иқтисодиёти кишвар мусоидат намояд.

Comments of the National Bank of Tajikistan on «Basel AML Index - 2016»

The AML Index of Basel Institute on Governance concerning the Republic of Tajikistan is incorrect

The research report of Basel Institute on Governance published in 2015 and 2016 shown the Republic Tajikistan in a prominent place in field of money laundering and terrorism financing has been made on the basis of unreliable information. In the given researching material it was made an absolutely incorrect analysis of activity of states in the field of Anti-money Laundering and Combating Terrorism Financing (AML/FT).

In particular, in the given report those states assessed according to Recommendations 40+9 FATF and new recommendations 40 FATF are investigated jointly not separately while as Recommendations 40+9 and new Recommendations 40 FATF essentially differ.

Also in the “Basel AML Index - 2016”, states, which have more low rating are included to “grey list” of FATF. The inclusion to “grey list” of FATF shows a weak strategy of development of state in field of AML/FT. We remind that the Republic Tajikistan is not included to the given list and it also shows sound AML/FT system of our state (1,2).

In addition to it while assessment of AML/FT of the Republic of Tajikistan and awarding of negative rating, the Institute used irrelevant and doubtful sources of information.

For example, the given Institute ignoring reports of the Euroasian Group and FATF Group concerning removal of Republic Tajikistan from “grey list”

in 2014, has awarded a rating to the Republic of Tajikistan on the basis of mutual assessment 2008.

It is important to underline that the Republic of Tajikistan in 2014 has been included by Eurasian Group and Financial Action Task Force (FATF) to list of countries completely adhering to requirements of given institutions (3,4).

Taking into consideration the fact that authoritative international institutions as FATF and Eurasian Group have positively assessed national AML/FT system of the Republic of Tajikistan, a publication of similar materials is inexpedient.

The National Bank of Tajikistan asks mass media to check up and to comprehensively analyze facts and materials before their publication and also to pay special attention on reliability of used information sources.

The development of AML/FT of the Republic of Tajikistan was published in the following sources (sites):

1. <http://www.fatf-gafi.org/publications/high-riskandnon-cooperativejurisdictions/documents/fatf-compli...>
2. <http://www.fatf-gafi.org/topics/high-riskandnon-cooperativejurisdictions/documents/fatf-compliance-o...>
3. http://www.eurasiangroup.org/detail/news1/eag_plenary_meeting_public_statement/
4. http://www.eurasiangroup.org/detail/news1/the_21st_eag_plenary_meeting_public_statement/
5. www.eurasiangroup.org, www.fatf-gafi.org,

Financial Monitoring Department

Хисоботи тадқиқоти Институти идорасозии Базел, ки соли 2015 ва соли 2016 нашр гардида, масъалаи пулшӯй ва маблағгузори терроризмро дар Тоҷикистон дар ҷойи назаррас қарор додааст, дар заминаи маълумоти ғайримуътамад анҷом ёфтааст. Дар маводи зикршуда таҳлили фаъолияти давлатҳо дар самти муқовимат ба қонунигардонии даромадҳои бо роҳи ҷиноят бадастоварда ва маблағгузори терроризм (МҚД/МТ) комилан нодуруст сурат гирифтааст.

Аз ҷумла, давлатҳое, ки аз рӯи тавсияҳои 40+9-и ФАТФ ва тавсияҳои нави 40-и ФАТФ баҳогузорӣ мешаванд, дар тадқиқоти мазкур дар яқоягӣ таҳлил шудаанд. Ҳол он ки талаботи тавсияҳои 40+9 ва тавсияҳои нави 40-и Гурӯҳи ФАТФ аз ҳамадигар комилан фарқ мекунад.

Ҳамчунин, дар “Намояи пулшӯйии Базел-2016” давлатҳое, ки дар зинаҳои поёни қарор доранд, дар муқоиса бо ФАТФ дар рӯйхати хокистарранги он ҷой дода шудаанд. Ба рӯйхати хокистарранги ФАТФ ворид шудани давлат маънои норасоии стратегиро дар самти МҚД/МТ дорад. Ёдовар мешавем, ки номи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ин рӯйхат нест, ки ин далел аз мустаҳкамии низоми давлат дар самти МҚД/МТ шаҳодат медиҳад (1,2).

Илова бар ин, ҳангоми баҳогузори низоми МҚД/МТ-и Ҷумҳурии Тоҷикистон ва додани рейтингӣ манфӣ ба он Институти идорасозии Базел аз сарчашмаҳои ғайримуътамад ва куҳнашуда истифода бурдааст.

Масалан, Институти мазкур ҳисоботи Гурӯҳи Авросиё ва Гурӯҳи

ФАТФ-ро дар хусуси аз рӯйхати хокистарранг баровардани ҷумҳурӣ дар соли 2014 сарфи назар карда, рейтингҳои худро нисбати ҚТ дар асоси ҳисоботи баҳогузори тарафайни соли 2008 тартиб додааст.

Қайд кардан бамаврид аст, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2014 аз ҷониби Гурӯҳи Авросиё ва Гурӯҳи татбиқи чораҳои молиявии муқовимат ба расмикунонии пул (ФАТФ) ба қатори кишварҳое, ки ба талаботи ин ташкилотҳо комилан ҷавобгӯ мебошанд, ворид карда шуд (3,4).

Бо дарназардошти он ки созмонҳои маъруфу бонуфузи байналмилалӣ аз қабилӣ ФАТФ ва Гурӯҳи Авросиё низоми миллии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар самти МҚД/МТ мусбат арзёбӣ кардаанд, наشري ҷунин мавод мувофиқи мақсад нест.

Бонки миллии Тоҷикистон аз васоити ахбори омма хоҳиш мекунад, ки пеш аз наشري ҳар гуна маълумот онро ҳамаҷониба таҳлил намуда, ба муътамади сарчашмаҳои мавриди истифода таваҷҷуҳи хос зоҳир намоянд.

Пешравии низоми ҚТ дар самти МҚД/МТ дар сомонаҳои зерин дарҷ гардидааст:

1. <http://www.fatf-gafi.org/publications/high-riskandnon-cooperativejurisdictions/documents/fatf-compli...>
2. <http://www.fatf-gafi.org/topics/high-riskandnon-cooperativejurisdictions/documents/fatf-compliance-o...>
3. http://www.eurasiangroup.org/detail/news1/eag_plenary_meeting_public_statement
4. http://www.eurasiangroup.org/detail/news1/the_21st_eag_plenary_meeting_public_statement
5. www.eurasiangroup.org, www.fatf-gafi.org

**Департаменти мониторинги
молиявии БМТ**

Тавзеҳоти Бонки миллии Тоҷикистон ба «Намояи пулшӯйии Базел-2016»

**Намояи Институти
идорасозии Базел
нисбат ба Ҷумҳурии
Тоҷикистон дар
самти пулшӯйӣ ва
маблағгузори терро-
ризм ба ҳақиқат
рост намеояд**

Шуъбаҳои бонкҳо баста мешаванд

Кормандони онҳо қучо мераванд?

Имрӯз ба касе пӯшида нест, ки таъсири манфии бухрони иқтисодӣ ва молиявии ҷаҳонӣ ба соҳаҳои гуногуни иқтисодиёти як қатор давлатҳои дунё чанд сол боз идома дорад. Дар натиҷа корпоратсия ва ширкатҳои бузурги саноатӣ ва дигар бахшҳои истеҳсолии кишварҳои мутараққӣ ба

проблемаҳои ҷиддӣ рӯ ба рӯ шуда, раванди рушди босуръати онҳо то андозае коҳиш ёфтааст. Вобаста ба ин вазъият тақрибан чунин ҳолат дар низоми бонкӣ низ мушоҳида мешавад.

Коршиносон мегӯянд, ки пешрафти техникӣ ба иваз шудани қувваи кории инсонӣ ба дастгоҳҳои худкор оварда мерасонад, тавре ки дар соҳаи саноат ба амал омада буд. Ак-

нун бошад, бисёриҳо бар ин назаранд, ки навбати бонкҳо низ фаро расидааст.

Крис Скиннер, коршиноси бахши молияи байналмилалӣ фикру мулоҳизоти худро нисбат ба он ки автоматизатсия ва рушди транзаксияи мобили чӣ гуна ба кормандони бонкӣ таъсир мерасонад, дар чанд таълифоташ ба таври мукамал баён намудааст.

Имрӯз тамоми бонкдорон дар гирду атрофи як мавзӯ – инқилоби рақамии наздикомада ва омодагии бонкҳои онҳо ба он, баҳс мекунанд. Ҳамаи ин хуб аст, вале то он лаҳзае, ки бонкдор инро ба забон наорад: “Ҳамаи он корхое, ки мо мекунем, ба хотири одамон анҷом медиҳем”.

Роботҳо аллакай қисмати зиёди мутахассисонро дар бозори коғазҳои қиматнок иваз намуданд, имкон дорад, ки кормандони шуъбаҳои бонкҳоро низ ҳамин қисмат интизор аст. Аксари бонкҳо шабакаи шуъбаҳои худро мутобиқ намуда, дар бозорҳои рушдёфта дафтарҳои кори худро мебанданд. (дар баъзе кишварҳое, ки бонки танзимгар барои бастанӣ шуъбаҳо иҷозат намедиҳад ё низоми бонкии он ниҳоят ҷавон аст ва барои таъмини дастрасӣ ба бонк зарурияти нигоҳ доштани дафтарҳои корӣ вучуд дорад, кор ба таври дигар сурат мегирад). Ба андешаи ширкати тадқиқотии бозори молиявӣ Keefe, Bruyette & Woods, нисфи шуъбаҳои бонкии ИМА дар даҳсолаи оянда аз байн мераванд. Воқеан, ин пешгӯи ғайричашмдошт аст, зеро маълумоти Корпоратсияи

То соли 2025 теъдоди шуъбаҳо дар мамлакатҳои дорони иқтисодии мутараққӣ ба андозаи 50-80% кам мешавад.

федеролии ИМА оид ба суғуртаи амонатҳо танҳо аз каме коҳиш ёфтани шумораи шуъбаҳо – аз 99 500 адад дар соли 2009 то 94 725 адад дар моҳи юни соли 2014 далолат медиҳад.

Вале, ин бо мурури замон баъди гузаштани мизоҷон ба технологияҳои нави бонкӣ, аз қабилӣ мобайл ва интернет-банкинг ба воқеият табдил меёбад. Ассотсиатсияи бонкии Британия ҳисоботи солони худ The Way We Bank Nowро ба нашр расонид, ки тибқи он сокинони Англия дар соли 2015 ба андозаи 54% зиёдтар пардохтҳои мобилӣ анҷом додаанд, бештар аз як маротиба дар як рӯз маблағи ҳисоби худро тариқи телефон

тафтиш кардаанд. Вале ҳамзамон як шуъбаи миёнаҳаҷми бонк дар як рӯз ҳамагӣ ба 71 нафар хизмат расонидааст, ки ин назар ба соли 2011 зиёда аз 30 нафар камтар аст.

Маҳз барои ҳамин бонкҳои бритонӣ шуъбаҳои худро мебанданд. Дар давоми соли гузашта 600 филиал (қариб 7,5% аз шумораи умумии тамоми шабака) баста шуданд, ки қисмати зиёди онҳо дар ноҳияҳои камбизоаттарин (зиёда аз 90%) ҷойгир буданд. Амалан дар даҳсолаи охир аз се як ҳиссаи филиалҳои бонкии Британияи Кабир баста шуданд, ки ин дастрасии тиҷорати хурдро ба сарчашмаи сармоягузорӣ мушкил гардонид.

Ҳаракати бонкдорӣ этикӣ Move Your Money ба ин бовар аст, ки маблағгузории соҳибкорӣ хурду миёна ба андозаи 63% дар он шахру деҳаҳое кам шудааст, ки дар он ҷо дафтарҳои бонкӣ қаблан баста шуда буданд.

Ва боз ҳам бармегардем ба мавзӯи иваз намудани одамон аз ҷониби дастгоҳҳои худкор ва дар робита ба ин суоле ба миён меояд, ки дар ин маврид чӣ бояд кард?

Маълум аст, ки қисми зиёди ин одамон танҳо хиз-

матрасони транзаксиониро анҷом медоданд ва дар бонқдории ҷадид зарурати истифода онҳо аз байн меравад ва нодаркор мешаванд. Вале баъзеи онҳо дар баҳши кор бо мизоҷон метавонанд худро хуб нишон диҳанд. Дар баробари ин имкон дорад, баъзе бонқҳо аз таҷрибаи mBank-и Полша, ки кормандонашро барои хизматрасонӣ аз тариқи Skype ё ICICI Bank-и Ҳиндустон, ки кормандонашро аз шуъбаҳо барои кор аз тариқи Facebook гузарониданд, пайравӣ намоянд.

Коршиноси баҳши молияи байналмилалӣ Крис Скиннер баъди гузаронидани таҳлилҳои амиқ ба хулосае омадааст, ки то соли 2025 шумораи шуъбаҳои бонқҳо дар мамлакатҳои дорои иқтисодиёти мутараққӣ вобаста ба вазъи иқтисодиёт ва мавқеи давлат ба масъалаи бекорӣ ба андозаи 50-80% кам мешавад. Рақами боло дар Дания ва Исландия ба 80% баробар хоҳад шуд, зеро дар ин давлатҳо аз кор хориҷшудагон ба осонӣ метавонанд кори нав пайдо кунанд. Дар Олмон, Фаронса ва Испания бошад, шумораи камшавии шуъбаҳои бонқҳо наздики 50%-ро ташкил хоҳад дод. Илова

бар ин, бонқҳоро зарур аст кормандонро, ки баъди дар амал татбиқ шудани наwgониҳо аз кор озод карда мешаванд, дастгирӣ намоянд. Агар ин кор сурат нагирад, эҳтимолияти аз ҷониби кормандон даст задан ба байкот ва ҳа-

Маблағгузори соҳибкори хурду миёна ба андозаи 63% дар шахру деҳаҳои пастгардид, ки дар онҳо шуъбаҳои бонқӣ баста шуда буданд.

лал расонидан ба ворид намудани тағйиротҳои рақамӣ баланд хоҳад буд. Гузашта аз ин, дар чунин вазъият амалӣ кардани наwовариҳои техникӣ монанд ба он хоҳад буд, ки аз мурғи марҷон хоҳиш карда шавад, то барои тасдиқ кардани номгӯй ғизои мизи идона овоз диҳад.

Крис Скиннер вобаста ба ин масъала се намуди муносибат оид ба дастгирӣ кормандонро номбар менамояд. Дар ИМА шахси аз кор хориҷшаванда огоҳиномаро оид ба хориҷшавӣ як рӯз пеш аз ин ҳодисаи ҳузновар дастрас менамояд ва ба вай ҷуброни қабл аз муҳлат аз кор озод шудан тақрибан

пардохт карда намешавад. Дар Британияи Кабир тибқи қонуни амалкунанда ба ин гурӯҳи кормандон вобаста аз хизмати тӯлонӣ дар ин ё он бонқ пардохти маблағ ба андозаи якчанд маоши моҳона таъмин карда мешавад. Ҳамчун намунаи муносибати аз ҳама инсонпарварона нисбати аз кор хориҷшавандаҳо дар фаъолияти яке аз бонқҳои сарватманди осийё (номаш оварда нашудааст) мушоҳида гардидааст. Ба он кормандоне, ки синнашон бештар аз 45 сол аст ва зиёда аз 10 соли умри худро ба ин бонқ бахшидаанд, ҳангоми аз кор озод шудан, ба онҳо нафақаи якумри муқаррар карда мешавад.

Ва ниҳоят, танҳо вақт чун довари аслии нишон хоҳад дод, ки кадоме аз ин муносибатҳо дар дурнамои миёнамуҳлат аз лиҳози иқтисодӣ бештар фоидаовар аст ё кадомаш дар ояндаи дарозмуҳлат асоснок ва дуруст хоҳад буд. Ба ҳар сурат бо гузашти айём ягона роҳи дурусти ҳалли ин масъала пайдо ва интиҳоб мегардад ва он барои бароварда сохтани ниёзмандиҳои ҷомеа хизмат хоҳад кард.

Шарҳи
Абдугаффор Қурбонов,
БТҶ

САНАДҲОИ РАСМӢ

Дастурамали №216
“Дар бораи музоядаҳои қарзии
Бонки миллии Тоҷикистон”

“ТАСДИҚ
ШУДААСТ”
Бо Қарори
Раёсати
Бонки миллии
Тоҷикистон
аз 12 июли соли
2016, №97

Боби 1. Муқаррароти умумӣ

1. Бо мақсади дастгирии молиявии низоми бонкӣ ва таъмини рушди устувори иқтисодиёти ҷумҳурӣ, захираҳои қарзии Бонки миллии Тоҷикистон мутобиқи моддаи 21-и Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи Бонки миллии Тоҷикистон” ба ташкилотҳои қарзӣ тариқи музоядаҳои қарзии Бонки миллии Тоҷикистон (минбаъд - музоядаҳои қарзӣ) фурӯхта мешаванд.

2. Захираҳои қарзӣ аз тарафи Бонки миллии Тоҷикистон барои фурӯш ба муҳлати то се моҳ пешниҳод гардида, тамдид карда намешаванд.

3. Иштирокдорони музоядаҳои қарзӣ Бонки миллии Тоҷикистон аз як тараф ва аз тарафи дигар ташкилотҳои қарзие мебошанд, ки ба талаботи муқарраркардаи Дастурамали мазкур ва санадҳои меъёрии ҳуқуқии Бонки миллии Тоҷикистон ҷавобгӯ мебошанд.

Боби 2. Мафҳумҳои асосӣ

4. Дар Дастурамали мазкур мафҳумҳои асосии зерин истифода мешаванд:

- созишномаи кулл дар бораи музоядаи қарзӣ (минбаъд- Созишномаи Кулл) - созишномае, ки байни Бонки миллии Тоҷикистон ва ташкилоти қарзӣ баста шуда, шартҳои умумӣ ва тартиби аз ҷониби Бонки миллии Тоҷикистон пешниҳод шудани захираҳои қарзӣ ба ташкилотҳои қарзӣ аз рӯи натиҷаҳои музояда ва тартиби танзими муносибатҳои ҳуқуқии дар ин маврид пайдошавандаро муайян мекунад. Созишномаи Кулл пеш аз гузаронидани музоядаҳои қарзӣ тибқи Замимаи №1 Дастурамали мазкур баста мешавад;

- шартномаи гарав - шартномае, ки байни Бонки миллии Тоҷикистон ва ташкилоти қарзӣ дар доираи Созишномаи Кулл аз рӯи натиҷаҳои музоядаи қарзӣ баста шуда, дар асоси он уҳдадории ташкилоти қарзӣ оид ба баргардонидани захираҳои қарзӣ бо гарав таъмин мегардад. Шартнома шартҳо ва тартиби пешниҳоди таъминоти гаравро муайян карда, ҷузъи таркибии Созишномаи Кулл ба ҳисоб меравад;

- музоядаи қарзӣ - дар асоси озмун аз ҷониби Бонки миллии Тоҷикистон баррасӣ

шудани дархостҳои ташкилотҳои қарзӣ барои гирифтани захираҳои қарзӣ бо пули миллии бо истифодаи механизми музояда тахти таъминоти гарав;

- захираҳои қарзӣ - маблағҳои пулӣ бо сомонӣ, ки Бонки миллии Тоҷикистон ба ташкилотҳои қарзӣ бо шартҳои таъминнокӣ, муҳлатнокӣ, музднокӣ ва бозгардонидан пешниҳод мекунад;

- шартномаи қарзӣ - шартномае, ки байни Бонки миллии Тоҷикистон ва ташкилоти қарзӣ дар доираи Созишномаи Кулл аз рӯи натиҷаҳои музоядаи қарзӣ баста мешавад;

- муҳлати баргардонидани захираҳои қарзӣ - фосилаи вақте, ки бо рӯзҳои тақвимӣ ифода гардида, шуруъ аз рӯзи пешниҳоди захираҳои қарзӣ аз ҷониби Бонки миллии Тоҷикистон то рӯзи баргардонидани он ҳисоб шуда, дар Шартномаи Қарзӣ инъикос меёбад;

- меъёри фоизи ибтидоии (ҳадди ақалли) музояда - меъёре, ки бояд аз меъёри бозтамвили Бонки миллии Тоҷикистон кам набошад;

- меъёри ниҳой - меъёре, ки бо он қонеъ гардонидани дархостҳои ташкилотҳои қарзӣ ба охир мерасад;

- ҳисоби “Депо” - сабтҳои бо ҳам муттаҳидкардашудаи дорои нишонаи умумӣ дар феҳристи амонатгоҳ барои баҳисобгирии коғазҳои қиматнок.

Боби 3. Тартиби ба расмият даровардани дархост ва пешниҳоди он ба музояда

5. Барои иштирок дар музоядаҳои қарзӣ ва гирифтани қарз аз Бонки миллии Тоҷикистон, ташкилоти қарзӣ бояд:

- иҷозатномаи Бонки миллии Тоҷикистон барои гузаронидани амалиёти бонкӣ бо пули миллии ва асъори хориҷӣ дошта бошад;

- дар Бонки миллии Тоҷикистон суратҳисоби мӯросилотӣ бо пули миллии дошта бошад;

- бо Бонки миллии Тоҷикистон Созишномаи Кулл дар бораи музоядаҳои қарзӣ ба имзо расонида бошад;

- меъёрҳои иқтисодии муқарраркардаи Бонки миллии Тоҷикистонро риоя намояд, ғайр аз меъёри пардохтпазирии ҷорӣ;

- таъминоти гарави кофӣ ва ба талаботи муқарраркардаи Дастурамали мазкур ҷавобгӯ

бударо дар ихтиёр дошта бошад;

- дар назди Бонки миллии Тоҷикистон уҳдадорихои пулии муҳлатгузашта аз рӯи қарзи гирифта ва фоизҳои он надошта бошад;

6. Кумитаи сиёсати пулию қарзии Бонки миллии Тоҷикистон (Гуруҳи корӣ оид ба сиёсати пулию қарзии Бонки миллии Тоҷикистон) давра ба давра нишондиҳанда ва шартҳои баргузории музолядаҳои қарзӣ, аз ҷумла ҳаҷму муҳлати захираҳои қарзии пешниҳодшаванда, меъёри ибтидоии (ҳадди ақалли) фоизӣ, ҳаҷми камтарини як дархост ва ғайраро муайян мекунад.

7. Бонки миллии Тоҷикистон дар сомонаи худ нишондиҳанда ва шартҳои баргузории музолядаи қарзиро интишор менамояд, аз ҷумла:

- номгӯи ташкилотҳои қарзие, ки ба музоляда роҳ дода шудаанд;
- санаи музоляда;
- муҳлати баргардонидани захираҳои қарзӣ аз рӯи музолядаи мазкур;
- ҳаҷми захираҳои қарзие, ки ба музоляда пешниҳод мешавад;
- меъёри ибтидоии (ҳадди ақалли) фоизии музоляда;
- ҳаҷми ҳадди ақалли як дархост;
- талабот ба таъминоти гарав;
- дигар маълумот дар бораи музоляда (агар ҷунин маълумот бошад).

Ҳар моҳ то санаи 20-уми моҳе, ки баъд аз моҳи давраи ҳисоботӣ меояд, Департаменти назорати бонкӣ ба воҳиди сохтори масъул оид ба баргузории музолядаи қарзии Бонки миллии Тоҷикистон рӯйхати ташкилотҳои қарзиеро, ки меъёрҳои иқтисодиро риоя наметунанд, ғайр аз меъёри пардохтпазирии қарзӣ, пешниҳод мекунад.

8. Ташкилотҳои қарзӣ дархости иштирок дар музолядаи қарзии Бонки миллии Тоҷикистонро дар шакли ҳуҷҷат, дар лифофаи муҳршуда ба Бонки миллии Тоҷикистон тибқи Замимаи №2 Дастурамали мазкур ё дар шакли ҳуҷҷати электронӣ, бо тартиби муқаррари пешбиникардаи низоми ягонаи иттилоотӣ то соати 10:00 рӯзи баргузории музоляда пешниҳод мекунад. Баъди ба охир расидани вақти қабули дархост ташкилотҳои қарзӣ наметавонанд дархост пешниҳод кунанд ё онро

тағйир диҳанд. Дар ин ҳолат дархостҳо бебозхонд ҳисобида мешаванд.

9. Дархост дар шакли ҳуҷҷат бояд ба қуттиё, ки навиштаҷоти “Барои дархостҳо ба музолядаи қарзии Бонки миллии Тоҷикистон” дорад ва он дар даромадгоҳи бинои асосии Бонки миллии Тоҷикистон гузошта шудааст, партофта шавад. Дархост дар шакли ҳуҷҷати электронӣ бояд бо истифодаи низоми ягонаи иттилоотӣ пешниҳод гардад.

10. Ташкилоти қарзӣ метавонад ба музоляда танҳо як дархост пешниҳод кунад.

11. Ҳаҷми дархости ташкилоти қарзӣ бояд аз ҳаҷми ҳадди ақалли як дархост, ки Кумитаи сиёсати пулию қарзии Бонки миллии Тоҷикистон (Гуруҳи корӣ оид ба сиёсати пулию қарзии Бонки миллии Тоҷикистон) муайян ва дар нишондиҳандаҳои музолядаи қарзӣ муқаррар шудааст, кам набошад.

12. Ба музолядаи қарзӣ дархости ташкилотҳои қарзие, ки меъёрҳои фоизии онҳо аз меъёри ибтидоии (ҳадди ақалли) фоизии эълонкардаи Бонки миллии Тоҷикистон баландтар аст, роҳ дода мешаванд.

13. Ҷавобгӯ набудани ташкилоти қарзӣ ба талаботи банди 5-и Дастурамали мазкур барои рад кардани пешниҳоди маблағи дархостшавандаи захираҳои қарзӣ ба ташкилоти қарзӣ асос небошад. Бонки миллии Тоҷикистон ташкилотҳои қарзиеро, ки дархости онҳо ба музоляда роҳ дода нашудааст, дар бораи сабабҳои роҳ наододани онҳо на дертар аз рӯзи ояндаи кории баъди баргузории музоляда дар шакли хаттӣ огоҳ мекунад.

14. Дархостҳое, ки нодуруст пур шудаанд ё нодуруст ба расмият дароварда шудаанд, инчунин дархостҳое, ки бо риоя нашудани муҳлати қабули дархостҳо пешниҳод гардидаанд, безътибор ҳисобида шуда, ба музоляда роҳ дода намешаванд.

15. Бонки миллии Тоҷикистон махфияти маълумоти дар дархости ташкилоти қарзӣ зикршударо таъмин мекунад.

Боби 4. Таъмини гарави қарз

16. Қарз ба ташкилотҳои қарзӣ танҳо дар сураи мавҷуд будани таъминоти гарав пешниҳод

карда мешавад. Ба сифати таъминоти гарави қарзи ташкилотҳои қарзӣ инҳо метавонанд пешниҳод шаванд:

- коғазҳои қиматноке, ки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон баровардааст;
- коғазҳои қиматноке, ки Бонки миллии Тоҷикистон баровардааст;
- векселҳои оддӣ ё интиқолии дорои ду ва зиёда паснавишт (индоссамент), ки яке аз онҳо ақаллан ба яке аз ташкилотҳои қарзӣ тааллуқ дошта, муҳлати пардохташон аз рӯзи онҳоро ба даст овардани Бонки миллии Тоҷикистон на зиёда аз даҳ моҳ мебошад;
- пасандоз, асъори нақди хориҷӣ, металҳои қиматбаҳо ва дороиҳои дигар дар Бонки миллии Тоҷикистон ва ташкилотҳои қарзӣ, ки онҳоро Бонки миллии Тоҷикистон ҳамчун дороиҳои бозоргир эътироф мекунад;

17. Арзиши пулии ҳар як навъи таъминоти ба гарав гузошта бояд на камтар аз маблағи дархостшавандаи қарз ва фоизҳои он бошад.

18. Ба гарав гузоштани таъминот, ки мутобиқи талаботи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайд гирифта мешавад, бояд аз ҷониби ташкилоти қарзӣ ба расмият дароварда шавад.

19. Нокифоя будани таъминоти гарав барои рад кардани пешниҳоди ташкилоти қарзӣ ба гирифтани захираҳои қарзӣ асос мебошад.

20. Дар сурати аз ҷониби ташкилоти қарзӣ ба таври матлуб иҷро нашудан, иҷро накардани уҳдадорихоӣ худ аз рӯи Созишномаи Кулл, Шартномаи Қарзӣ ва Шартномаи гарав, Бонки миллии Тоҷикистон ҳуқуқ дорад талаботи худро пурра аз ҳисоби таъминоти ба гарав гузошташуда, ба таври ғайрисудӣ (судӣ) ситонидани он ва татбиқи ғайрисудии (судии) предмети гарав мутобиқи шарту талаботи пешбиникардаи шартномаҳои гарав қонеъ намояд.

21. Ташкилоти қарзӣ - қарзгирандаи эҳтимоли дар сурати ба гарав гузоштани коғазҳои қиматноке, ки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон баровардааст ё коғазҳои қиматноке, ки Бонки миллии Тоҷикистон баровардааст бояд ҳисоби “Депо” дошта, ҳангоми иҷро накардани уҳдадорихоӣ ба Бонки миллии Тоҷикистон барои фурӯши коғазҳои қиматноки ба гарав гузошта ҳуқуқ диҳад.

22. Бонки миллии Тоҷикистон дар сурати ба гарав гузоштани коғазҳои қиматнок ҳуқуқ дорад:

- дар ҳисоби “Депо”-и ташкилоти қарзӣ рақам диҳад: “Коғазҳои қиматноки таҳти гарави қарз” ва “Фурӯши коғазҳои қиматноки таҳти гарави қарз” рақамҳо кушода диҳад;
- қисмати ҳисоби “Депо”-и ташкилоти қарзиро, ки дар Дастурамали мазкур нишон дода шудааст, бандад.

23. Дар қисмати “Аз ҷониби Бонки миллии Тоҷикистон манъ карда шудааст”-и ҳисоби “Депо”-и ташкилоти қарзӣ бояд коғазҳои қиматноки ба талаботи Дастурамали мазкур ҷавобгӯ ба миқдоре, ки барои таъмини қарз кофӣ аст, манъ карда шаванд (коғазҳои қиматноки манъшуда).

24. Коғазҳои қиматноке, ки барои гарав қабул карда мешаванд, бояд ба талаботи зерин ҷавобгӯ бошанд:

- ба рӯйхати ломбард дохил карда шаванд;
- дар ҳисоби “Депо” ба ҳисоб гирифта шаванд;
- моликияти ташкилоти қарзӣ бошанд, аз рӯи уҳдадорихо маҳдудиятҳо надошта бошанд ва нисбати онҳо талабу баҳс мавҷуд набошад.

Боби 5. Тартиби гузаронидани музоядаҳои қарзӣ

25. Музоядаҳои қарзӣ дар даврахое, ки Қумитаи сиёсати пулию қарзии Бонки миллии Тоҷикистон (Гурӯҳи корӣ оид ба сиёсати пулию қарзии Бонки миллии Тоҷикистон) муқаррар менамояд ва он дар сомонаи Бонки миллии Тоҷикистон интишор мешавад, баргузор мегарданд.

26. Воҳиди сохтори масъул оид ба баргузори музоядаи қарзии Бонки миллии Тоҷикистон лифофаи дархостҳои ташкилотҳои қарзиро кушода, дуруст таҳия шудани онҳоро тафтиш мекунад ва мутобиқи бандҳои 8-14 Дастурамали мазкур ҷадвалро тибқи Замимаи №3 бо тартиби камшавии меъёрҳои фоизи пешниҳодкардаи ташкилотҳои қарзӣ шуруъ аз ҳадди баландтарин ва то пурра ба охир расидани ҳаҷми умумии муқарраршудаи қарз дар ин музояда пур мекунад.

27. Дархостҳои ташкилотҳои қарзӣ ба-рои харидани захираҳои қарзии Бонки мил-лии Тоҷикистон аз рӯи меёриҳои фоизи дар онҳо пешниҳодшуда, бо навбат аз ҳадди ба-ландтарин то ҳадди камтарин тибқи қадвали тартибодашуда мувофиқи Замимаи №4 қонеъ карда мешаванд. Ба охир расидани ҳаҷми аз ҷониби Бонки миллии Тоҷикистон муқарраршудаи захираҳои қарзӣ боиси кам кардани маблағи дархости охирин дар рӯйхати дархостҳои қаноаткунонида мегардад, агар ба маблағи боқимондаи ғуруҳтанашудаи ҳаҷми муқарраршудаи захираҳои қарзӣ дар музояда дархости як ташкилоти қарзӣ бошад.

28. Агар барои маблағи боқимондаи ғуруҳ-танашудаи захираҳои қарзӣ дар ин музоя-да якчанд дархост аз ташкилотҳои ғуноғуни қарзӣ бо меёриҳои якхелаи фоизи довталаб барояд, он гоҳ ҳар яки ин дархостҳо аз рӯи та-носуби маблағи боқимондаи ноғуруҳта нисбат ба маблағи умумии дар дархостҳо зикршуда қаноат кунонида мешавад (мисолҳои дар му-зояда қаноат кунондани ин ғуна дархостҳо дар Замимаи №4 оварда шудаанд).

29. Музоядаи қарзӣ бояд дар давоми рӯзе, ки баргузор мегардад, ба охир расад.

30. Воҳиди сохтори масъул оид ба баргу-зории музоядаи қарзии Бонки миллии Тоҷи-кистон, натиҷаҳои музоядаи қарзиро рӯзи дигар баъди баргузории музоядаи қарзӣ ба он ташкилотҳои қарзие, ки дархостхояшон ба-рои хариди захираҳои қарзии Бонки миллии Тоҷикистон дар музоядаи қарзӣ қаноатманд гардонидани шудааст, хабар медиҳад ва дар ин бора дар сомонии Бонки миллии Тоҷикистон тибқи Замимаи №5 маълумот ҷойгир мекунад.

31. Дар давоми се рӯзи қарзӣ баъд аз баргу-зории музоядаи қарзӣ Бонки миллии Тоҷи-кистон бо ташкилотҳои қарзие, ки дархоста-шон қонеъ гардонидани шудааст, шартномаҳои қарзӣ менамояд ва дар ҳолати берун аз ш. Ду-шанбе воқеъ гардидани ташкилоти қарзӣ ба Шӯъбаи дахлдори Бонки миллии Тоҷикистон фармоиш дар бораи бастанӣ Шартномаи Қарзӣ ва додани қарз тибқи Замимаи №6 ир-сол менамояд.

32. Ташкилоти қарзӣ бояд ба Бонки миллии Тоҷикистон ҳуқуқи аз ҳамаи суратҳисобҳои муросилоти ташкилоти қарзӣ бечунучаро

хориҷ кардани маблағҳои пулӣ дар ҳаҷми тала-би Бонки миллии Тоҷикистон барои захираҳои қарзии додашуда, бидуни фармоиши ташки-лоти қарзӣ - дорандаи суратҳисоб, мувофиқи Созишномаи Қуллӣ басташуда ва Шартномаи Қарзӣ диҳад.

33. Шарту шароити ҳисобу китоб ва рӯёнидани фоизҳо аз рӯи захираҳои қарзии Бонки миллии Тоҷикистон дар Шартномаи Қарзӣ пешбинӣ мешавад.

34. Аз рӯи натиҷаҳои музояда меёри фои-зи миёнавазн бо формулаи зерин ҳисоб карда мешавад:

$$P = \frac{\sum p_i * q_i}{\sum q_i}$$

ки дар ин ҷо

P - меёри фоизи миёнавазн аз рӯи натиҷаҳои музояда;

p_i - меёриҳои фоизи пешниҳодҳои (лотҳои) қонеъкардашуда;

q_i - ҳаҷми пешниҳодҳои (лотҳои) қонеъкарда мебошад.

35. Аз рӯи музоядаи қарзии баргузоршуда Пайнавишт роҷеъ ба натиҷаҳои музояда тар-тиб дода мешавад, ки он аз ҷониби сарпарастӣ воҳиди сохтори масъул оид ба баргузории музоядаи қарзии Бонки миллии Тоҷикистон ё шахси ўро ивазкунанда тасдиқ ва имзо ме-гардад.

36. Сохтори рамзгузории музоядаҳо ба тав-ри зайл муқаррар карда мешавад:

** * * * *

— давраи истифодабарии захираҳои қарзӣ
— рақами тартибии музоядаи қарзӣ дар соли ҷорӣ
— соли
— муайянсозии (идентификация) музоядаи қарзҳо

Мисол:

АК 16 22 14

— давраи истифодабарии захираҳои қарзӣ
— рақами тартибии музоядаи қарзӣ
— соли 2016
— муайянсозии (идентификация) музоядаи қарзҳо

37. Дар хабарномаи расмӣ натиҷаҳои му-зоядаи қарзӣ маълумоти зерин нишон дода мешавад:

- рамзи музояда;
- санаи музояда;
- меъёри ибтидоии фоизи музояда;
- ҳаҷми умумии дархостҳо;
- меъёрҳои камтарин ва баландтарини фоизи дархостҳои қонешуда;
- меъёри фоизи миёнавазн;
- дигар маълумот.

Боби 6. Ҳисоббаробаркунӣ аз рӯи натиҷаҳои музоядаи қарзӣ

38. Пурра ва саривақт ба суратҳисоби муросилоти ташкилотҳои қарзӣ бо пули милли дар Бонки миллии Тоҷикистон гузаронидани маблағҳои пулии дархостҳои қонешуда аз ҷониби Бонки миллии Тоҷикистон ба таври матлуб иҷро гардидани уҳдадориҳо аз рӯи натиҷаҳои музоядаи қарзии баргузоршуда ба ҳисоб меравад.

39. Гузаронидани маблағҳои пулӣ ба ҳисобҳои муросилоти ташкилоти қарзӣ дар Бонки миллии Тоҷикистон мутобиқи натиҷаҳои музоядаи қарзии баргузоршуда баъди ба расмият даровардан ва имзо шудани Шартномаи Қарзии дахлдор байни Бонки миллии Тоҷикистон ва ташкилоти қарзӣ тибқи Замимаи №6 ва Шартномаи гарав амалӣ мегардад.

40. Агар таъминоти гарави қарз коғазҳои қиматноке, ки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон баровардааст ва коғазҳои қиматноке, ки Бонки миллии Тоҷикистон баровардааст бошанд, он гоҳ ба расмият даровардан ва имзо намудани Шартномаи Қарзии дахлдор байни Бонки миллии Тоҷикистон ва ташкилоти қарзӣ дар давоми се рӯзи қорӣ баъди рӯзи баргузори музоядаи қарзӣ ҳангоми мавҷуд будани коғазҳои қиматноке, ки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон баровардааст, коғазҳои қиматноке, ки Бонки миллии Тоҷикистон ба-

ровардааст дар Амонатгоҳи (Депозитарий) Бонки миллии Тоҷикистон амалӣ мегардад.

41. Агар таъминоти гарави қарз асбори ғайринақдӣ хориҷӣ дар шакли ҳуқуқи талаби маблағҳои пулии дар ҳисоби бефоизи амониати Бонки миллии Тоҷикистон мавҷудбуда бошад, он гоҳ ба расмият даровардан ва имзо намудани Шартномаи Қарзии дахлдор байни Бонки миллии Тоҷикистон ва ташкилоти қарзӣ дар давоми се рӯзи қорӣ баъди рӯзи баргузори музоядаи қарзӣ амалӣ мегардад.

42. Маблағи фоизи қарз аз рӯи формулаи фоизҳои оддӣ барои давраи истифодаи воқеии қарз бо назардошти 360 рӯз дар як сол ва миқдори воқеии рӯзҳои моҳ тибқи формулаи зерин ҳисоб карда мешавад:

$$P = (C \times I \times T) / 360 / 100, \text{ ки дар ин ҷо:}$$

P – маблағи фоизҳои ҳисобшуда;

C – маблағи қарз (сомонӣ);

I – меъёр (бо % солона);

T – муҳлати қарзи додашаванда (бо рӯз).

Боби 7. Масъулияти иштирокдорон ва муҷозот

43. Дар сурати аз ҷониби ташкилоти қарзӣ рад кардани гирифтани захираҳои қарзӣ, ки онро Бонки миллии Тоҷикистон ғолиби натиҷаҳои музоядаи қарзӣ тасдиқ кардааст, ё ҳангоми саривақт имзо накардани Шартномаи Қарзӣ, Шартномаи гарав, мутобиқи талаботи Дастурамали мазкур дархости ташкилоти қарзӣ бекор карда шуда, нисбат ба он муҷозоти ҷаримавие, ки Созишномаи Қулл пешбинӣ намудааст, татбиқ мегардад.

44. Ташкилоти қарзӣ барои қатъиян риоя шудани ҳамаи шартҳо ва талаботи Дастурамали мазкур масъулият ба зимма дорад.

Созишномаи Кулл дар бораи музоядаи қарзии № ____¹

аз “__” _____ соли 20__

ш. Душанбе

Бонки миллии Тоҷикистон дар симои Раиси Бонки миллии Тоҷикистон _____
 _____, ки минбаъд “Қарздиҳанда” номида шуда, дар асоси Қонуни Ҷумҳурии
 (ному насаб)

Тоҷикистон “Дар бораи Бонки миллии Тоҷикистон” амал мекунад, аз як тараф ва _____
 (ташкilotи қарзӣ)

дар симои Раис _____, ки дар асоси Оиннома амал мекунад ва минбаъд “Қарзгир”
 (ному насаб)

номида мешавад ва минбаъд дар якҷоягӣ “Тарафҳо”, дар асоси Дастурамали №216 “Дар бораи музоядаҳои қарзии Бонки миллии Тоҷикистон” бо шартҳои зерин дар бораи музоядаи қарзӣ Созишномаи Кулл ба имзо расониданд:

1. Мавзӯи Шартнома

1.1 Мавзӯи Созишномаи Кулли мазкур муайян кардани шартҳо ва тартиби аз ҷониби Бонки миллии Тоҷикистон дода шудани захираҳои қарзӣ ба ташкilotи қарзӣ аз рӯи натиҷаҳои музоядаи қарзӣ ва танзими муносибатҳои ҳуқуқии аз он бароянда мебошад.

2. Шартҳои пешниҳоди қарз

2.1. Тартиби гирифтани шартҳои истифода бурдани қарз бо санадҳои меъёрии ҳуқуқии Бонки миллии Тоҷикистон, Созишномаи Кулли мазкур ва Шартномаи Қарзӣ ба танзим дароварда мешаванд.

2.2. Барои гирифтани қарз мутобики Созишномаи Кулл ташкilotи қарзӣ бояд ба Бонки миллии Тоҷикистон барои иштирок дар музоядаи қарзии Бонки миллии Тоҷикистон дархост пешниҳод кунад.

2.3. Барои гирифтани қарз ташкilotи қарзӣ бояд ба талаботи банди 5-и Дастурамали №216 “Дар бораи музоядаҳои қарзии Бонки миллии Тоҷикистон” мутобикат намояд.

2.4. Қарз ба ташкilotи қарзӣ бо пули миллии бо муҳлати бозпардохт, ки дар Шартномаи Қарзӣ нишон дода шудааст, дода мешавад.

2.5. Ташкilotи қарзӣ ҳуқуқ надорад захираҳои қарзии аз Бонки миллии Тоҷикистон гирифтара барои гузаронидани амалиёт дар бозори байнибонкӣ, бозори асъор ва бозори коғазҳои қиматнок, аз ҷумла бозори коғазҳои қиматноки давлатӣ, инчунин барои гузаронидани амалиёт бо инсайдерҳои худ ё шахсони вобаста истифода барад.

2.6. Бо мақсади назорат Бонки миллии Тоҷикистон ҳуқуқ дорад аз ташкilotи қарзӣ ҳама гуна маълумоти барои вай заруриро талаб намояд.

2.7. Қарз ба ташкilotи қарзӣ бо ба расмият даровардани Шартномаи Қарзии дахлдор, ки дар он шартҳои мушаххаси додани қарз: андоза (маблағ), муҳлати қарз, меъёри фоизӣ, шартҳои пардохти маблағи асосӣ, фоизҳои қарз ва ғайра пешбинӣ шудаанд, дода мешавад.

2.8. Гузаронидани маблағҳои пулӣ ба суратҳисоби муросилоти ташкilotи қарзӣ дар Бонки миллии Тоҷикистон баъди ба расмият даровардани Шартномаи Қарзии дахлдор ва Шартномаи ғарав байни Бонки миллии Тоҷикистон ва ташкilotи қарзӣ амалӣ мегардад.

2.9. Тарафҳо иҷро намудани ҳамаи талаботи Созишномаи Кулли мазкурро кафолат медиҳанд.

ЗАМИМАИ 1

ба Дастурамали
 №216
 “Дар бораи
 музоядаҳои
 қарзии
 Бонки миллии
 Тоҷикистон”

¹ Намуна

ЗАМИМАИ 1ба Дастурамали
№216“Дар бораи
музоядаҳои
қарзии
Бонки миллии
Тоҷикистон”**3. Таъминоти қарз**

3.1. Қарз аз рӯи натиҷаҳои музоядаи қарзӣ таҳти таъминоти гарав дода мешавад.

3.2. Иҷро гардидани уҳдадориҳои ташкилоти қарзӣ оид ба баргардонидани маблағи асосии қарз, фоизҳои ҳисобшудаи он, ҷаримапулӣ ва ҷазои ҷаримаӣ мутобиқи Созишномаи Кулл ва Шартномаи Қарзӣ бо гарав таъмин мегардад, ки он дар Боби 4-и Дастурамали №216 “Дар бораи музоядаҳои қарзии Бонки миллии Тоҷикистон” нишон дода шудааст.

3.3. Ташкилоти қарзӣ бо розигии Бонки миллии Тоҷикистон метавонад таъминоти гаравро, ки дар Шартномаи гарав ба Шартномаи Қарзӣ зикр шудааст, бо гарави ҳамарзиш иваз намояд.

Ташкилоти қарзӣ таъминоти гаравро мутобиқи Созишномаи Кулл ва Шартномаи Қарзӣ, ки байни Бонки миллии Тоҷикистон ва ташкилоти қарзӣ баста шудааст, ба расмӣ мефароҳмояд.

4. Ҳуқуқи уҳдадориҳои тарафҳо

4.1. Ташкилоти қарзӣ аз рӯи уҳдадориҳои қарзиаш мутобиқи ин Созишномаи Кулл ва Шартномаи Қарзӣ пурра масъулият ба зимма дорад.

4.2. Дар сурати рад кардани гирифтани захираҳои қарзӣ аз ҷониби ташкилоти қарзӣ, ки онро Бонки миллии Тоҷикистон ҳамчун ғолиби натиҷаҳои музоядаи қарзӣ тасдиқ кардааст, ташкилоти қарзӣ имконияти иштирок дар музоядаи қарзии ояндаро аз даст дода, ба андозаи 0,1 фоизи дархости қонеъкарда на дертар аз рӯзи қорие, ки баъди рӯзи ҳисоббаробаркунӣ дар музоядаи қарзӣ меояд, ҷарима пардохт мекунад.

4.3. Ташкилоти қарзӣ барои мавҷудият ва саривақт пешниҳод кардани таъминоти гарав ва ба расмӣ даровардани Шартномаи гарав дар мақомоти ваколатдор масъулият ба зимма дорад.

4.4. Ташкилоти қарзӣ барои саривақт бо Бонки миллии Тоҷикистон имзо кардани Шартномаи Қарзӣ, Шартномаи гарав аз рӯи натиҷаҳои музоядаи қарзии баргузоришуда масъулият ба зимма дорад. Дар ҳолате ки агар ташкилоти қарзӣ дар муҳлати муқарраршуда Шартномаи Қарзӣ ва Шартномаи гарав ба таври дахлдор имзо ва барасмиятдаровардари пешниҳод накунад, он гоҳ дархости ташкилоти қарзӣ бекор карда мешавад. Дар ин ҳолат ташкилоти қарзӣ на дертар аз рӯзи қорие, ки баъди рӯзи ҳисоббаробаркунӣ дар музоядаи қарзӣ меояд, ҷаримаи яқвақтаина ба андозаи 0,1 фоизи дархости қонеъкарда пардохт мекунад ва нисбат ба ин ташкилоти қарзӣ маҳдудиятҳои иштирок дар музоядаҳои қарзии оянда татбиқ мегардад.

4.5. Ташкилоти қарзӣ барои қатъиян риоя шудани ҳамаи шартҳо ва талаботи Созишномаи Кулли мазкур масъулият ба зимма дорад. Дар ҳолати вайрон кардан ё ба таври матлуб иҷро накардани шартҳо ва талаботи Созишномаи Кулли мазкур, Бонки миллии Тоҷикистон вобаста ба ҳолати вайронкунӣ ҳуқуқ дорад:

4.5.1. Пеш аз муҳлат баргардонидани захираҳои қарзии додашударо талаб кунад;

4.5.2. Дар ҳолати пурра ё саривақт барнагардонидани маблағи пулӣ тибқи талаботи Бонки миллии Тоҷикистон ба таври бечунучаро маблағҳои пулиро аз ҳамаи ҳисобҳои муросилотии ташкилоти қарзӣ ситонад;

4.5.3. Ташкилоти қарзиро аз иштирок дар музоядаҳои қарзии Бонки миллии Тоҷикистон ба муҳлати то 3 моҳ барканор кунад;

4.5.4. Созишномаи Куллоро дар бораи музоядаҳои қарзӣ бекор кунад.

4.6. Бонки миллии Тоҷикистон барои саривақт ва пурра ба ҳисобҳои муросилотии ташкилоти қарзӣ бо пули миллий дар Бонки миллии Тоҷикистон гузаронидани маблағи дархостҳои қонеъгардонидани аз рӯи натиҷаҳои музоядаи қарзӣ масъулият ба зимма дорад.

4.7. Тарафҳо барои дурустӣ, саривақтӣ ва махфияти амалҳои, ки қарздоронашон вобаста ба гузаронидани амалиёти гирифтани ва пардохт кардани захираҳои қарзии Бонки миллии Тоҷикистон анҷом медиҳанд, мутобиқи Созишномаи Кулли мазкур масъулият ба зимма доранд.

5. Шартҳои махсус

5.1. Дар сурати ба миён омадани ҳолатҳои қувваи рафънашаванда (ҳолатҳои фавқулода), ки ба он ба таври мустақим ё ғайримустақим ҳолатҳои дорои хусусияти фавқулода, аз ҷумла заминчунбӣ ва дигар офатҳои табиӣ, амалу қарорҳои мақомоти давлатӣ, амалиёти ҳарбӣ ва бетартибҳои оммавӣ сабаб мегардад ва Тарафҳои Созишномаи Кулл барои назорати онҳо имконият надоранд ва ин ҳолатҳо ба иҷро шудани уҳдадориҳои онҳо аз рӯи Созишномаи Кулли мазкур ва Шартномаи Қарзӣ монеъ мегардад, муҳлати иҷрои ин уҳдадориҳо мутаносибан ба вақти амали ин ҳолатҳои фавқулода мавқуф гузошта мешавад, вале танҳо ба он андозае, ки онҳо барои дар муҳлат иҷро шудани Созишномаи Кулли мазкур ва Шартномаи Қарзӣ ё он қисмати он, ки бояд баъди ба миён омадани ин ҳолатҳои фавқулода иҷро мегардид, таъсир расонанд.

5.2. Тарафҳои Созишномаи Кулли мазкур бояд бетаъхир дар давоми 3 рӯзи корӣ якдигарро дар бораи оғози ҳолатҳои фавқулодае, ки ба иҷро гардидани уҳдадориҳои онҳо аз рӯи Созишномаи Кулли мазкур ва Шартномаи Қарзӣ монеъ мегарданд ва дар бораи анҷомёбии онҳо дар оянда дар шакли шифохӣ ва хаттӣ хабар диҳанд.

5.3. Аз ҷониби яке аз тарафҳо иҷро нагардидани уҳдадориҳо аз рӯи Созишномаи Кулли мазкур ва Шартномаи Қарзӣ вайрон кардани Созишномаи Кулл ва Шартномаи Қарзӣ ба ҳисоб намеравад, ба шарт ки Тарафи ба ҳолати фавқулода дучоршуда саривақт ҳамаи чораҳои заруриро барои рафъи ин гуна оқибатҳо андешидад.

6. Ихтилофот ва баҳси тарафҳо

6.1. Ихтилофоту баҳсҳоеро, ки дар рафти иҷрои шартҳои Созишномаи Кулли мазкур ба миён меоянд, Тарафҳо пешакӣ бо мақсади пайдо кардани ҳалли қобили қабул ва дар сурати ба мувофиқа нарасидан - бо тартиби муқарраркардаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасӣ менамоянд.

6.2. Ҳангоми норозӣ будани яке аз Тарафҳо, тарафи норозибуда ҳуқуқ дорад ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон муроҷиат намояд.

7. Дигар шартҳо

7.1. Бо ризоияти Тарафҳо ба шартҳои Созишномаи Кулли мазкур тағйиру иловаҳо ворид кардан мумкин аст.

7.2. Ҳамаи тағйиру иловаҳо ба Созишномаи Кулл он вақт эътибор доранд, ки агар дар шакли хаттӣ сурат гирифта, аз ҷониби тарафҳо имзо шуда бошанд.

7.3. Созишномаи Кулли мазкур бо забони давлатӣ дар ду нусха, ки ҳар кадом эътибори ягонаи ҳуқуқӣ доранд, таҳия гардидааст ва як нусхаи он дар Бонки миллии Тоҷикистон монда, нусхаи дигар ба ташкилоти қарзӣ дода мешавад.

7.4. Замимаҳои Созишномаи Кулли мазкур ҷузъи таркибии он ба ҳисоб мераванд.

8. Муҳлати амал ва тартиби бекор кардани Созишномаи кулл

8.1. Созишномаи Кулли мазкур аз лаҳзае, ки онро Тарафҳо имзо меkunанд, эътибор пайдо карда, ба муҳлати як сол амал мекунад. Қатъ ёфтани амали Созишномаи Кулл уҳдадориҳои ташкилоти қарзиро оид ба баргардонидани қарзи қаблан гирифтаи вай ва риояи шартҳои гарав, ки Созишномаи Кулли мазкур пешбинӣ кардааст, инчунин уҳдадориҳои Бонки миллии Тоҷикистонро оид ба озод кардани гарав бо тартиби муайянкардаи Созишномаи Кулли мазкур қатъ намесозад.

8.2. Бонки миллии Тоҷикистон ҳуқуқ дорад яктарафа бидуни пешакӣ огоҳ кардани ташкилоти қарзӣ Созишномаи Кулли мазкурро дар ҳолатҳои зерин бекор намояд:

ЗАМИМАИ 1

ба Дастурамали
№216

“Дар бораи
музоядаҳои
қарзии
Бонки миллии
Тоҷикистон”

ЗАМИМАИ 1ба Дастурамали
№216“Дар бораи
музоядаҳои
қарзии
Бонки миллии
Тоҷикистон”

- вайрон кардани Дастурамали №216 “Дар бораи музоядаҳои қарзии Бонки миллии Тоҷикистон” ва шартҳои Созишномаи Кулли мазкур аз тарафи ташкилоти қарзӣ;
- бозхонд шудани иҷозатномаи ташкилоти қарзӣ барои гузаронидани амалиётҳои бонкӣ, ки Бонки миллии Тоҷикистон додааст;

9. Нишони ҳуқуқӣ ва мушаххасоти тарафҳо**Қарздиҳанда**

Бонки миллии Тоҷикистон

Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш. Душанбе, 734003,
х. Ёбони Рӯдакӣ 107 А
РМБ 350101101
РМА _____

Раис

(ному насаб)

(имзо)

Ҷ.М.

Қарзгир

(ташкилоти қарзӣ)

Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш. Душанбе, _____,

РМБ 350101 _____

РМА _____

(суратҳисоби муросилотӣ)

Раис

(ному насаб)

(имзо)

Дархости № _____¹
барои иштирок дар музоядаи қарзии Бонки миллии Тоҷикистон

аз “__” _____ соли 20__

ш. Душанбе

Қарзгир _____
(ташкилоти қарзӣ)

1. Ба ин васила _____ барои иштирок дар музоядаи қарзӣ барои гирифтани
(ташкилоти қарзӣ)
захираҳои қарзии Бонки миллии Тоҷикистон ба маблағи _____ сомонӣ дархост
(бо рақам ва ҳарф)
ирсол менамояд.

2. Дар ин маврид _____ меъёри зерини Ҷоизаи захираҳои қарзиро пешниҳод
(ташкилоти қарзӣ)
менамояд:
Меъёри қарз _____ % солона.

3. Дар сурати иҷро нагардидани уҳдадорихо _____ розӣ аст, ки бо тартиби
(ташкилоти қарзӣ)
пешбиниқардаи Дастурамали №216 “Дар бораи музоядаҳои қарзии Бонки миллии Тоҷикистон”
ва Созишномаи Кулл аз ҳамаи суратҳисобҳои муросилотии _____ дар
(ташкилоти қарзӣ)
Бонки миллии Тоҷикистон маблағи қарз бечунучаро ситонида шавад. Дар сурати нокифоя буда-
ни маблағҳо дар суратҳисобҳои муросилотии _____ дар Бонки миллии
(ташкилоти қарзӣ)
Тоҷикистон, _____ ба Бонки миллии Тоҷикистон барои ба таври ғайрисудӣ
(ташкилоти қарзӣ)
(судӣ), бетаъхир ситонидани предмети гарав ҳуқуқ медиҳад.

(ташкилоти қарзӣ)

Вазифа

(ному насаб)

(имзо)

(Ҷ.М.)

ЗАМИМАИ 2

ба Дастурамали
№216
“Дар бораи
музоядаҳои
қарзии
Бонки миллии
Тоҷикистон”

¹ Намуна

ЗАМИМАИ 3

ба Дастурамали
№216
“Дар бораи
музоядаҳои
қарзии
Бонки миллии
Тоҷикистон”

«Тасдиқ мекунам»
Муовини Раиси
Бонки миллии Тоҷикистон

(ному насаб)

(имзо)

“ ” _____ соли 20 ____

Музоядаи қарзии Бонки миллии Тоҷикистон

Таърихи баргузории музояда “ ” _____ соли 20 ____.

(Воҳиди сохтори масъул оид ба баргузории музоядаи қарзии Бонки миллии Тоҷикистон)

Маблағи умумии қарзи ба музояда пешниҳодшуда _____ сомонӣ
Меъёри ибтидоии фоизӣ ____% солона

№	Номи ташкилоти қарзӣ	№ дархост	Маблағи дархостша- вандаи қарз (сомонӣ)	Меъёри фоизии нишондо- дашуда	Маблағи қарзи пешниҳодшуда (сомонӣ)	Фоизи қонёғардони дархост
ҲАМАГӢ:						

Сардори воҳиди сохторӣ:

Иҷрокунанда:

ЗАМИМАИ 4

ба Дастурамали
№216

“Дар бораи
музоядаҳои
қарзии
Бонки миллии
Тоҷикистон”

Мисоли №2

**Меъёри ибтидоии (ҳадди ақалли) фоизӣ - (9% солона)
Ҳаҷми умумии муқарраршудаи захираҳои қарзӣ - 10 млн. сомонӣ**

№	Ташкилоти қарзӣ	№ дархост	Рақами қайди варақаи чамъбастӣ	Маблағи талаб-шавандаи қарз (млн. сомонӣ)	Маблағи қонёшудаи қарз (млн. сомонӣ)	Меъёри фоиз, солона	Мухлати қарз
1	Ташкилоти қарзӣ	1	2 аз 21 июни соли 2016	4	4	16	3 моҳ
2	Ташкилоти қарзӣ	1	1 аз 21 июни соли 2016	4	4	14	3 моҳ
3	Ташкилоти қарзӣ	1	3 аз 21 июни соли 2016	4	2	12	3 моҳ

Ҳамин тарз, дархости ташкилоти қарзии яқум ва ташкилоти қарзии дуюм ба маблағи 4 млн. сомонӣ, дархости ташкилоти қарзии сеюм ба маблағи 2 млн. сомонӣ (ҳаҷми муқарраршудаи захираҳои қарзӣ тарҳи маблағи дархостҳои ташкилоти қарзии яқум ва дуюм $10-8=2$ млн. сомонӣ) қонё гардониди мешавад.

Агар ба маблағи боқимондаи нофурӯхтаи захираҳои қарзии дар музоядаи қарзӣ муқарраршуда якҷанд ташкилоти қарзӣ талабгор шаванд ва дар дархостҳои ин ташкилотҳои қарзӣ меъёри яқхелаи фоизӣ нишон дода шавад, он гоҳ дар музоядаи қарзӣ ҳар яке аз ин дархостҳо аз рӯи та-носуби маблағи боқимондаи нофурӯхта нисбат ба маблағи умумии ин дархостҳо қонё гардониди мешавад.

Мисоли №3

**Меъёри ибтидоии фоизӣ - (9% солона)
Ҳаҷми умумии муқарраршудаи захираҳои қарзӣ - 10 млн. сомонӣ**

№	Ташкилоти қарзӣ	№ дархост	Рақами қайди варақаи чамъбастӣ	Маблағи талаб-шавандаи қарз (млн. сомонӣ)	Маблағи қонёшудаи қарз (млн. сомонӣ)	Меъёри фоиз, солона	Мухлати қарз
1	Ташкилоти қарзӣ А	1	2 аз 21 июни соли 2016	4	4	16	3 моҳ
2	Ташкилоти қарзӣ Б	1	1 аз 21 июни соли 2016	4	4	14	3 оҳа
3	Ташкилоти қарзӣ Г	1	3 аз 21 июни соли 2016	3	1,5	12	3 моҳ
4	Ташкилоти қарзӣ Д	1	5 аз 21 июни соли 2016	1	0,5	12	3 моҳ

Тавре аз ин мисол дида мешавад, дархостҳои ташкилотҳои қарзии А ва Б пурра қонё гардониди шуда, фарқияти байни онҳо ва ҳаҷми муқарраркардаи захираҳои қарзӣ дар музояда (бақияи нофурӯхта) маблағи 2 млн. сомонино ташкил медиҳад. Барои ин дархости ду ташкилоти қарзӣ - ташкилоти қарзии Г ба маблағи 3 млн. сомонӣ ва ташкилоти қарзии Д ба маблағи 1 млн. сомонӣ

бо меъёри якхелаи фоизӣ - 12% солона довталаб ҳастанд. Дар ин маврид дар музояда ҳар ду ин меъёрҳои фоизӣ аз рӯи ҳисобу китоби дар зер нишондода қисман қаноат кунонида мешаванд:

- а) маблағи боқимондаи нофурӯхтаи захираҳои қарзӣ дар музояда: 2 млн. сомонӣ.
- б) маблағи умумии дархостшуда бо меъёри фоизи якхела: $3+1=4$ млн. сомонӣ.
- в) фоизи қаноатгардони дархостҳо: $2 \text{ млн. сомонӣ} / 4 \text{ млн. сомонӣ} = 50\%$.
- г) маблағи қисман қонеъ гардонидани ҳар як дархост:

- ташкилоти қарзии Г: $3 \text{ млн. сомонӣ} * 50\% / 100\% = 1,5 \text{ млн. сомонӣ}$.
- ташкилоти қарзии Д: $1 \text{ млн. сомонӣ} * 50\% / 100\% = 0,5 \text{ млн. сомонӣ}$.

Ҳамин тариқ, ин ҷо ҳолатҳои имконпазире, ки дар рафти қаноатгардони дархостҳои музоядаҳои қарзӣ ба миён меоянд, баррасӣ гардиданд.

(ташкилоти қарзӣ)

Маълумот оид ба натиҷаҳои музоядаҳои қарзӣ

Мутобиқи банди 30-и Дастурамали №216 “Дар бораи музоядаҳои қарзии Бонки миллии Тоҷикистон” аз “___” _____ соли 20__ натиҷаҳои музоядаи қарзиеро, ки “___” _____ соли 20__ баргузор гардид, хабар медиҳем.

1. Ҳаҷми умумии қарзи ба _____ додашуда, аз ҷумла қарзи мутобиқи _____

(ташкилоти қарзӣ)

варақаи ҷамъбасти дархостҳо ба _____ аз “___” _____ соли 20__ додашуда _____

(ташкилоти қарзӣ)

маблағи зеринро ташkil медиҳад:

- а) №__ ба маблағи _____ млн. сомонӣ бо _____ фоизи солона ба муҳлати _____.

2. Қарз баъди аз тарафи _____ бастани шартномаи қарзӣ бо Бонки миллии _____

(ташкилоти қарзӣ)

Тоҷикистон ва ба расмият даровардани таъмини гарави муносиб ба суратҳисоби муросилоти _____ гузаронида мешавад.

(ташкилоти қарзӣ)

3. Бозгардони қарз ва фоизҳои ҳисобшудаи он ҳангоми дар муҳлат пардохт накардан мутобиқи Шартномаи Қарзӣ сурат мегирад.

Муовини Раиси

Бонки миллии Тоҷикистон

ЗАМИМАИ 4

ба Дастурамали №216
“Дар бораи музоядаҳои қарзии Бонки миллии Тоҷикистон”

ЗАМИМАИ 5

ба Дастурамали №216
“Дар бораи музоядаҳои қарзии Бонки миллии Тоҷикистон”

ЗАМИМАИ 6ба Дастурамали
№216“Дар бораи
музоядаҳои
қарзии
Бонки миллии
Тоҷикистон”**Шартномаи қарзии № ____¹
ба Созишномаи Кулл дар бораи музоядаҳои қарзӣ**

№ ____ аз “ ____ ” _____ соли 20 ____

аз “ ____ ” _____ соли 20 ____

г. Душанбе

Бонки миллии Тоҷикистон, дар симои Раиси Бонки миллии Тоҷикистон _____

_____, ки минбаъд “Қарздиҳанда” номида шуда, дар асоси Қонуни
(ному насаб)Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи Бонки миллии Тоҷикистон” амал мекунад, аз як тараф ва
дар симои Раис _____, ки дар асоси Оиннома

(ташкилоти қарзӣ)

(ному насаб)

амал мекунад ва минбаъд “Қарзгир” номида мешавад ва дар якҷоягӣ “Тарафҳо” бо шартҳои зер
шартнома бастанд:**1. Мавзӯи шартномаи қарзӣ**

1.1. Қарздиҳанда дар асоси Созишномаи Кулл оид ба музоядаи қарзӣ № ____ аз “ ____ ” _____ соли 20 ____ аз
рӯи натиҷаҳои музояда № ____ аз “ ____ ” _____ соли 20 ____ ва тибқи Шартномаи Қарзии мазкур ба Қарзгир
дар асоси шартҳои пешбинишудаи Шартномаи мазкур ба маблағи _____ сомонӣ қарз медиҳад.
Қарзгир уҳдадор мешавад, ки қарзи гирифта ва фоизҳои онро дар муҳлати муқарраркардаи
Шартномаи мазкур пардохт намояд.

1.2. Таърихи баргардонидани қарз на дертар аз “ ____ ” _____ соли 20 ____ мебошад.

1.3. Қарз бо ҳисоби ____ фоизи солона дода мешавад.

1.4. Қарзи додашуда бо гарави зерин _____ таъмин карда мешавад.

(навъи таъминот)

1.5. Муносибатҳои тарафайн вобаста ба шартҳои Шартномаи гарав ба танзим дароварда меша-
ванд.

2. Уҳдадориҳо ва масъулияти Тарафҳо

2.1. Тарафҳо уҳдадор мешаванд шартҳои Шартномаи мазкур ва Шартномаи гаравро, ки аз ин
Шартнома бармеояд, риоя намоянд.

2.2. Қарздиҳанда ҳуқуқ дорад:

2.2.1. Ҳангоми дар муҳлати муқарраркардаи Шартномаи мазкур пардохт нагардидани қарз ва
фоизҳои ҳисобшудаи он аз ҷониби Қарзгир, бе огоҳии пешакӣ ин маблағро аз ҳамаи ҳисобҳои
мавҷудаи Қарзгир ситонад.

2.2.2. Дар ҳолати нокифоя будани маблағ дар суратҳисобҳои муросилоти Қарзгир, аз рӯи оян-
даи қарз бо баробари ба охир расидани муҳлати амали Шартномаи мазкур ҳамаи маблағи қарзро
бо тартиби зайл ситонад:

- ҷаримаҳо;

- фоизи истифодаи қарз;

- қарзи асосӣ.

2.2.3. Дар ҳолати иҷро накардан ё ба таври муносиб иҷро накардани уҳдадориҳои баргардони-
дани қарз ва фоизи истифодаи он аз ҷониби Қарзгир, барои маблағи қарзи асосии муҳлатгузашта

¹ Намуна

чарима ҳисоб кунад. Пардохти чаримапулӣ дар ибтидои рӯзи амалиётӣ барои ҳар як рӯзи тақвимӣ (то пурра қонун гаштани талаботи Қарздиҳанда) ҳисоб карда мешавад. Чарима барои ҳар як рӯзи гузашти муҳлат ба андозаи ____ фоиз ҳисоб карда мешавад.

2.2.4. Дар сурати нокифоя будани маблағи умумии предмети гарав бо сабаби паст шудани нархи он аз Қарзгир пурра намудан ё иваз кардани онро бо предмети ҳамаарзиш талаб намояд.

2.2.5. Масъалаи пеш аз муҳлат бекор кардани Шартномаи мазкурро ба миён гузошта, фавран баргардонидани ҳамаи маблағи қарз, пардохти фоизи истифодаи қарз, ҷазои эҳтимолии чарима-виро дар сурати ошкор кардани далели пешниҳоди маълумоти нодуруст аз тарафи Қарзгир, ки ба қабули қарор дар бораи додани қарз таъсири назаррас расонидааст, талаб намояд.

2.2.6. Дар ҳолати аз ҷониби Қарзгир вайрон кардани шартҳои Шартномаи Қарзии мазкур, аз он ҷумла саривақт пардохт накардани уҳдадорихо (чаримаҳо, фоизи истифодаи қарз, қарзи асосӣ) бо истифода аз ҳуқуқи гарав ситонад.

2.3. Қарзгир уҳдадор мешавад:

2.3.1. Маблағи қарз ва фоизи истифодаи онро ба Қарздиҳанда дар муҳлати дар банди 1.2. Шартнома зикршуда баргардонад.

2.3.2. То охири ҳар моҳ фоизи қарзро ба ҳисоби №28628 _____-и Бонки миллии Тоҷикистон гузаронад. Ҳангоми фаро расидани муҳлати пардохт қарз ва фоизҳои онро ба ҳисоби №28628 _____-и Бонки миллии Тоҷикистон пардохт намояд.

2.3.3. Дар сурати нокифоя будани маблағи умумии предмети гарав бо сабаби паст шудани нархи он баъди гирифтани талабномаи дахлдори хаттии Бонки миллии Тоҷикистон онро пурра намояд ё ба предмети гарави ҳамаарзиш иваз намояд.

2.3.4. Дар сурати набудани имконияти иҷрои уҳдадорихои худ, бо талаби Қарздиҳанда барои ҳар як рӯзи гузаронидани муҳлат ба андозаи ____ фоизи маблағи қарз чаримапулӣ пардохт кунад. Маблағи чаримаи аҳдшиканӣ дар ибтидои рӯзи амалиётӣ барои ҳар як рӯзи тақвимӣ ҳисоб карда мешавад.

2.4. Қарзгир ҳуқуқ дорад, ки:

2.4.1. Қарз ва фоизҳои истифодаи онро пеш аз муҳлат пардохт кунад.

2.4.2. Дар сурати саривақт баргардонидани маблағи қарз ва фоизи истифодаи он, таъминотро, ки барои таъмини қарз ба гарав гузошта шудааст, аз Қарздиҳанда гирад.

3. Ҳолатҳои фавқулода (форс-мажор)

3.1. Тарафҳо аз масъулияти қисман ё пурра иҷро накардани уҳдадорихои Шартномаи мазкур озод карда мешаванд, агар ба иҷро нашудани онҳо қувваи бартарафнашавандае (форс-мажор), ки баъди бастанӣ Шартномаи мазкур дар натиҷаи ҳолатҳои фавқулода (форс-мажор) ба миён меояд, сабаб гардад ва Тарафҳо барои пешгӯӣ ва пешгирии он имконият надошта бошанд. Ҳолатҳои қувваи бартарафнашаванда (форс-мажор) бо ҳулосаи мақоми салоҳиятдори давлатӣ тасдиқ карда мешавад. Тарафе, ки дучори ҳолати фавқулода (форс-мажор) шудааст, бояд дар ин бора Тарафи дигарро дар давоми ду рӯзи корӣ хабардор намояд.

4. Ихтилофот ва баҳси тарафҳо

4.1. Ихтилофот ва баҳсҳоеро, ки дар рафти иҷрои шартҳои Шартномаи мазкур ба миён меоянд, Тарафҳо пешакӣ бо мақсади пайдо кардани ҳалли қобили қабул ва дар сурати ба мувофиқа нарасидан - бо тартиби муқарраркардаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасӣ менамоянд.

ЗАМИМАИ 6

ба Дастурамали
№216

“Дар бораи
музоядаҳои
қарзии
Бонки миллии
Тоҷикистон”

ЗАМИМАИ 6

ба Дастурамали
№216
“Дар бораи
музоядаҳои
қарзии
Бонки миллии
Тоҷикистон”

4.2. Ҳангоми норозӣ будани яке аз Тарафҳо тарафи норозибуда ҳуқуқ дорад ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон муроҷиат намояд.

5. Дигар шартҳо

5.1. Дар ҳолати аз тарафи Қарзгир риоя нагардидани шартҳои Шартномаи мазкур, Қарздиҳанда ҳуқуқ дорад Шартномаи мазкурро пеш аз муҳлат бекор намояд.

5.2. Дар ҳолати бекор карда шудани Шартномаи мазкур, Қарздиҳанда ҳуқуқ дорад маблағи қарима, фоизҳои нопардохта ва қарзро ситонад.

5.3. Агар таърихи гузаронидани (интиқоли) маблағи дахлдори қарз ё баргардонидани қарз ва пардохти фоизи истифодаи он ба рӯзи ғайриқарорӣ дар ш. Душанбе рост ояд, он гоҳ пардохти ин маблағҳо дар рӯзи дигари қарорӣ сурат мегирад. Ҳангоми ҳисобу китоби маблағи фоизҳое, ки барои истифодаи қарз ҳисоб шудаанд, ба вақти дигар гузаронидани таърихи пардохт ба инobat гирифта мешавад.

5.4. Ҳама огоҳиномаҳо, маълумотномаҳо ё дархостҳое, ки дар байни Қарздиҳанда ва Қарзгир додурифт мешаванд, бояд дар шакли хаттӣ ба расмият дароварда шаванд.

5.5. Дар ҳолати барҳамхӯрии (азнавташқилии) як ё яке аз Тарафҳо, Шартномаи мазкур эътибори қонунии худро нигоҳ дошта, ба вориси ҳуқуқи он мегузарад.

5.6. Ҳамаи гуна тағйироту иловаҳо ба Шартномаи мазкур танҳо дар ҳолате эътибор дошта, қисми таркибии он ба ҳисоб мераванд, ки агар онҳо дар шакли хаттӣ ва дар намуди созишномаи иловагӣ ба Шартномаи мазкур таҳия карда шаванд.

5.7. Шартнома аз лаҳзаи имзо шудан эътибор пайдо карда, то замони пурра пардохт шудани қарз ва фоизҳои он амал мекунад.

5.8. Шартномаи мазкур бо забони давлатӣ дар ду нусха таҳия гардида, ҳарду нусхаи он эътибори ягонаи ҳуқуқӣ дошта, аз ҷониби намоёндагони ваколатдори тарафҳо имзо карда мешавад. Як нусхаи он ба Қарзгир, нусхаи дигар ба Қарздиҳанда дода мешавад.

6. Нишони ҳуқуқӣ, мушаххасот ва имзои тарафҳо

Қарздиҳанда

Бонки миллии Тоҷикистон

Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш. Душанбе, 734003,
х. Ёбони Рӯдакӣ 107 А
РМБ 350101101
РМА _____

Раис

(ному насаб)

(имзо)

Қ.М.

Қарзгир

(ташкилоти қарзӣ)

Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш. Душанбе, _____,

РМБ 350101 _____
РМА _____

(суратҳисоби муросилотӣ)

Раис

(ному насаб)

(имзо)

Абдуғаффор Рауфӣ:

ИЛМУ МАОРИФ ҶОМЕАРО БА ПЕШ МЕБАРАНД

Дар мақола ҷанбаҳои гуногуни зарурияти инкишоф додани омилҳои ғайримоддӣ - илм ва маориф ҷиҳати дигаргунсозии ҷомеа дар давраи гузариш ба иқтисодиёти

бозорӣ тадқиқ карда мешаванд. Дар робита ба ин, марҳилаҳои таърихӣ рушди тадқиқотҳои илмӣ дар мамлакатҳои пешрафтаи ҷаҳон ва имкониятҳои дар шароити муосири

Тоҷикистон таъмин кардани тараққиёти тадқиқотҳои илмӣ академӣ нишон дода шудаанд.

Ҳамчунин нақши илм дар пешрави соҳаҳои ҳаёти ҷамъияти қайд гардида, зарурияти таъминӣ маблағгузориҳои ҳатмӣ барои анҷом додани коркардҳои илмӣ таъкид карда мешавад. Асоснок мегардад, ки танҳо ва танҳо дар натиҷаи ба таври васеъ истифода бурдани наватарин қомебиҳои илму технологияи муосир ва баланд бардоштани сатҳи маърифатнокии одамон пешравиҳои ҷамъиятро таъмин намудан мумкин аст.

Дар ин замина моҳияти тадқиқотҳои илмӣ академӣ кушода шуда, алоқамандии вай бо тадқиқи дигар илмҳо нишон дода мешавад. Таъкид мегардад, ки дуруст истифода бурдани натиҷаҳои тадқиқоти илмӣ академӣ дар тадқиқҳои таълимӣ ва соҳавӣ ҷиҳати тараққи додани натиҷагирӣ дар фаъолияти амалии онҳо хеле муҳим аст.

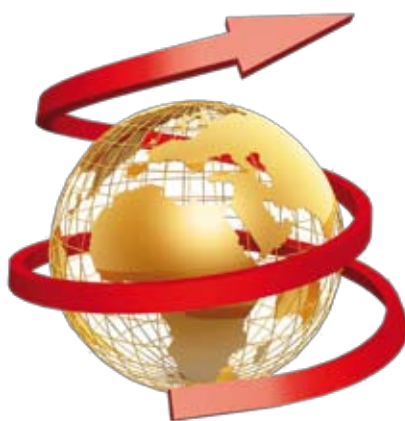
Вожаҳои муҳим: илм, маориф, академӣ, таълимӣ, соҳавӣ, маълумоти умумӣ, тадқиқи илмӣ, технология.

Дар ҳама гуна мамлақати мутараққӣ дар баробари самаранок

истифода бурдани омилҳои иқтисодӣ бо ёрии омилҳои ғайримоддӣ, ки онҳоро қувваҳои ҳаракатдиҳанда ва ҳавасмандкунанда низ меноманд, тавонистаанд на танҳо вайронаҳою душвориҳои зиндагиро бартараф намоянд, балки бо дастовардҳои қадиди худ дар бахшҳои иқтисодию иҷтимоӣ оламо ба ҳайрат оранд. Хусусияти муҳимтарини кишварҳои мутараққӣ дар он аст, ки онҳо ба пешрафти низоми илму маориф диққати аввалиндараҷа медиҳанд. Масалан, дар Олмон барои баланд бардоштани маърифатнокии аҳолии худ ҳанӯз дар асри ХУІ диққати махсус медоданд. Ба ибораи дигар гӯем, ҳанӯз чор аср пеш назар ба дигар мамлакатҳо дар Олмон кори маълумотгирӣ бисёр такмил ёфта буд: соатҳои дарсӣ ва фанҳои омӯзиш зиёд буданд, донишҷӯён бодикқат таълим мегирифтанд ва омӯзгорон бо масъулияти баланд кор мекарданд. Кори маълумотгирӣ дар Англия вазифаи шахсии ҳар як фарди алоҳидаи ҷамъият ҳисоб мешуд ва ба мактабҳо ва университетҳои хусусӣ нигаронида шуда буд. Дар ИМА баъди ба даст овардани истиқлолият муносибатро нисбати маълумотнокшавии аҳоли тамоман тағйир доданд. Аз нимаи асри XIX сар карда, дар ин ҷо масъалаи ҳатман гирифтани маълумоти умумӣ ба таври

васеъ қорӣ гашт ва ҳозир ИМА чун Олмон ба низоми маълумотнокии ҳатмии фарогири ҳамагон гузаштаанд.

Дар Ҷопон модели ҳатман гирифтани маълумоти умумӣ қорӣ карда шуд. Ҳукумати ин мамлакат аз ИМА ва Аврупо муаллимонро даъват мекард, то ки ба ҷопониҳо идея, метод ва технологияҳои навро омӯзонанд. Ҳанӯз соли 1925-ум 99,4 ғоизи наврасо-

Соли 2010 дар Тоҷикистон ба илм 0,09% Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ, дар Русия – 1,24%, дар Фаронса ва ШМА – 3%, дар Ҷопон – 3,39%, дар Хитой – 2% ва дар Исроил – 5% Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ ҷудо шуда буд.

ни Ҷопон ба мактабҳо ҷалб карда шуда буданд ва соли 1927 аллакай 93 ғоизи аҳоли маълумотнок шуда буданд. Ҳозир ҳам дар ин мамлакат ба масъалаи илму маориф диққати аввалиндараҷа дода мешавад ва мардуми он ният доранд, ки кишвари худро ба мамлакати бузурги илмӣ-техникӣ табдил диҳанд. Онҳо бо боварии комил изҳор менамоянд, ки маҳз илму маърифат асоси пешравӣ дар ҳамаи соҳаҳои ҳаёти ҷамъият мебошанд ва дар ҳақиқат, таҷрибаи Ҷопон ва дигар мамлакатҳои тараққиқардаи дунё инро исбот менамояд [2].

Мамлакатҳои навшановӣ, ки баъди ҷанги дуҷуми ҷаҳон аз системаи мустанлақдорӣ озод шуда, истиқлолият ба даст оварда буданд, барои таъмини рушди иҷтимоӣ-иқтисодии кишвари худ дар навбати аввал ба равнақ додани маърифатнокии аҳоли диққати махсус доданд. Масалан, дар Тайван ҳамасола ҳазорҳо қавононро ба хориҷа барои хондан мефиристанд ва аз онҳо ҳамагӣ 20 ғоизашон ба ватанашон бармегарданд. Бо вуҷуди ин, ҳукумати Тайван ҷудо кардани маблағро барои тайёр намудани мутахассисони баландиқтисоси ҳозиразамон дарег намерад, зеро медонад, ки ҳамаи 20 ғоиз мутахассиси омодашудаю ба ватан баргашта, тамоми хароҷоти

мамлакатро мепошонад ва боз Ҷоида ҳам меорад. Аз ин ҷост, ки тайваниҳо агар солҳои 50-уми асри гузашта ба ҳар сари аҳоли 50 доллари ИМА маҳсулот мебароварданд, дар ибтидои солҳои 90-ум бошад, ин рақам ба 6 ҳазор доллари ИМА баробар шуд, яъне зиёда аз 100 баробар зиёд маҳсулот мебаровардагӣ шуданд. Онҳо мақсад гузошта буданд, ки солҳои 2000-ум истеҳсоли маҳсулотро ба ҳар сари аҳоли ба 13 ҳазор доллари америкой расонанд.

Дар марҳилаи ҳозира аз ҷониби ҳамаи мамлакатҳои мутараққӣ ва рӯ ба инкишоф ҳамасола барои анҷом додани корҳои илмӣ маблағҳои зиёде ҷудо карда мешаванд. Бо вучуди душвориҳои молиявии давраи гузариш дар Тоҷикистон низ ба тараққӣ додани ин соҳаҳои муҳим корҳои зиёде ба сомон расонида шуда истодаанд. Вале, мутаасифона, таҷриба нишон медиҳад, ки маблағҳои ҷудода маҳсулоти рушди илм ҳанӯз натиҷаҳои дилхоҳ надоданд.

Рақамҳо барои муқоиса: соли 2010 дар Тоҷикистон ба илм 0,09% Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ, дар Русия – 1,24%, дар Фаронса ва ШМА – 3%, дар Ҷопон – 3,39%, дар Хитой – 2% ва дар Исроил – 5% Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ ҷудо шуда буд.

Вобаста ба зинаҳои тадқиқот

Абдуғаффор Рауфӣ, д.и.и., профессор, мудири шуъбаи Институти иқтисодиёт ва демографияи АИ ҶТ, профессори Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон.

Набояд фаромӯш кард, ки мо асри XX — асри табaddулоту илмӣ-техникиро сипарӣ кардаем ва дар асри XXI қарор дорем ва аксарияти мамлакатҳои пешрафтаи дунё марҳилаи инкишофи индустриализацаллакай паси сар кардаанд ва дар марҳилаи рушди иттилоотӣ мебошанд.

ва дар амал тадбиқ намудани комёбиҳои илмӣ хароҷоти илмӣ тағйир меёбад. Масалан, ҷуноне профессор В.Терешенко қайд менамояд, дар ИМА агар барои тадқиқоти фундаменталӣ 1 доллар хароҷот намоянд, он гоҳ барои тадқиқоти амалӣ 10 доллар ва барои дар амал ҷорӣ намудани натиҷаҳои илмӣ 100 доллар хароҷот мекунад. Яъне дар амал тадбиқ намудани комёбиҳои илмӣ марҳилаи муҳими қараёни инноватсионӣ ҳисоб меёбад.

Тадқиқҳо нишон доданд, ки дар ИМА, Ҷопон ва дигар мамлакатҳои мутараққӣ дар афзоиши иқтисодиёт ҳиссаи пешрафти илмӣ-техники дар солҳои 60-70-уми асри XIX 40-50 Ҷоиз, дар солҳои 80-ум ва нимаи аввали 90-уми асри XIX 70 Ҷоиз ва дар солҳои минбаъда 85-90 Ҷоизро ташкил мекарданд. Дар баъзе соҳаҳои истеҳсоли илмталаб бошад, бо пуррагӣ афзоиши иқтисодиёт аз ҳисоби пешрафти илмӣ-техники таъмин мегардад. Мувофиқи маълумоти академик Д. Гвишиани, ки муовини аввали раиси Комитети давлатии ИҶШС оид ба илм ва техника дар назди Шӯрои Вазирони ИҶШС буд, истифодаи комёбиҳои илмӣ дар хоҷагии халқи ИҶШС дар солҳои 1965-1990 ҳамасола ба ҳисоби миёна ҳамагӣ 0,6 Ҷоизро ташкил меод.

Абдугаффор Рауфи: НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ РАЗВИВАЮТ ОБЩЕСТВО

В статье исследуются вопросы необходимости развития нематериальных факторов – науки и образования для преобразования общества в период перехода к рыночной экономике. Показываются исторические этапы развития научных исследований в развитых странах мира и возможности обеспечения развития академических исследований в современных условиях Таджикистана.

В работе отмечается роль науки в развитии сферы общественной жизни, необходимость выделения нужных средств на научные разработки. Обосновывается, что только и только в результате широкого использования последних достижений современной науки

и технологии и повышения уровня образованности людей можно обеспечить развитие общества.

Раскрывая сущность академических научных исследований, показываются их взаимосвязи с исследованиями других наук. Указывается важность правильного использования результатов академических научных исследований в образовательных и отраслевых исследованиях для обеспечения достижений в их практической деятельности.

Ключевые слова: наука, образование, академический, образовательный, отраслевой, общее образование, научное исследование, технология.

Қайд қардан ба маврид аст, ки тадқиқоти илмӣ ба ду ғуруҳи калон ҷудо мешаванд: тадқиқоти фундаменталӣ ва тадқиқоти бевосита аҳамияти амалӣ дошта. Ба тадқиқоти фундаменталӣ асосан муассисаҳои илмӣ Академияи илмҳо ва озмоишгоҳҳои проблемавии мактабҳои олии машғуланд. Дар солҳои Ҳокимияти Шӯравӣ фаъолияти ҷунин

тадқиқотгоҳҳо аз тарафи Комитети давлатии ИҶШС оид ба илму техника ба нақша гирифта мешуд ва маблағгузорӣ ҳам характери мутамарказонидашударо дошт, чунки Академияи илмҳо ва мактабҳои олии муассисаҳои ҷумҳуриявӣ-иттифоқӣ ҳисоб мешуданд. Онҳо дар як вақт қисми таркибии вазорату соҳаҳои Иттифоқ ба шумор мерафтанд.

Ҳозир қорбарӣ бо ҳамаи муассисаҳои илмӣ, маориф, тандурустӣ ва фарҳангии мамлакат дар дохили Тоҷикистон ба роҳ монда шудааст. Аз ин рӯ, мақомотҳои дахлдори идоракунандаи ин соҳаҳои қори ба тартиб даровардани фаъолияти онҳоро мувофиқи талаботҳои мамлакат дар шароити иқтисодиёти бозорӣ ба ҷо меоранд.

Дар навбати аввал мақомоти давлатӣ масъалаҳои стратегӣ ва ҷорӣи мамлакатро муайян менамоянд ва мувофиқан дар назди муассисаҳои илмӣ-тадқиқотӣ вазира-гузорӣ мекунад. Дар робита ба ин, қори муассисаҳо ба нақша гирифта шуда, барои иҷроӣ мавзӯи қорӣ аз тарафи давлат ҳамчун фармоишгар маблағҳои зарурӣ ҷудо қарда мешаванд. Аз тарафи дигар, қорҳое, ки бо ташаббуси ҳуди тадқиқотчиён амалӣ мешаванд, бо мақомоти давлатӣ мувофиқа шуда, барои иҷроӣ онҳо аз ҷониби давлат маблағ ҷудо мегардад.

Бояд хотиррасон намоём, ки дар шароити иқтисодиёти бозорӣ байни давлат ва иҷрокунадагонӣ қор муносибатҳои бозаргонӣ ҷой дошта метавонанд. Давлат ба сифати харидор ва тадқиқотчиёну дигар қормандони муассисаҳои илмӣ таълимӣ ҳамчун қурӯшандагонӣ натиҷаҳои қорашон муносибат менамоянд.

Дар ин ҷо ҳар як корманд маҳсули меҳнати илмӣ худро чун моли тайёр мефурӯшад ва давлат арзиши молро ба назар гирифта, ҳақи меҳнат муайян менамояд.

Тадқиқоти амалӣ бошанд, дар навбати худ ба ду қисмат ҷудо мешаванд: тадқиқоти таълимӣ ва тадқиқоти соҳавӣ.

Қисмати таълимии он дар мактабҳои олии ва муассисаҳои илмӣ-тадқиқотии педагогӣ гузаронида мешаванд. Натиҷаҳои онҳо бевосита дар мактабҳои олии ва мактабҳои таҳсилоти миёна ҳамчун восита ва дастурҳои таълимӣ истифода мегарданд. Одатан ин гуна корҳо дар шакли китоби дарсӣ, воситаҳои методӣ-таълимӣ, воситаҳои айёнии таълимӣ ва дигар намудҳои дастурӣ барои истифодабарӣ дар ҷараёни таълим нашр карда мешаванд.

Тадқиқоти соҳавӣ дар муассисаҳои илмӣ-тадқиқотии назди вазорату соҳаҳои гуногун гузаронида мешаванд. Ин гуна муассисаҳои илмӣ-тадқиқотӣ асосан ба коркардҳои амалӣ алоқаманданд ва онҳо масъалаҳои дар наздашон гузоштаи мақомоти болоии худро иҷро менамоянд. Нигоҳдори ин муассисаҳо на танҳо аз ҳисоби маблағҳои буҷети давлатӣ, балки ҳамчунин дар асоси корҳои анҷомдодашон мувофиқи шартнома бо харидорони тадқиқоти илмӣ анҷом дода мешавад.

Одатан натиҷаҳои тадқиқоти фундаменталӣ аз тарафи тадқиқотчиёни амалӣ – таълимӣ ва соҳавӣ мавриди истифода қарор мегиранд. Онҳо натиҷаҳои тадқиқоти фундаменталӣ таҳқиқ карда, барои дар соҳаҳои таълимӣ ва соҳаҳои истеҳсоли хизматрасонӣ мувофиқан истифода бурда тавонистани дастовардҳои фун-

Маълумотҳои академик Д.Гвишиани, ки муовини аввали раиси Комитети давлатии ИҶШС оид ба илм ва техника дар назди Шӯрои Вазирони ИҶШС буд, истифодаи комёбиҳои илмӣ дар хоҷагии халқи ИҶШС дар солҳои 1965-1990 ҳамасола ба ҳисоби миёна ҳамагӣ 0,6 фоизро ташкил медод.

даменталии корҳои тадқиқотӣ мебаранд.

Бояд қайд кард, ки тадқиқҳои фундаменталии академӣ ба се самт ҷудо шуда метавонанд: тадқиқоти фундаменталии илмҳои техникӣ, тадқиқоти фундаменталии илмҳои табиӣ ва тадқиқоти фундаменталии илмҳои ҷамъиятӣ. Дар ҳар самти тадқиқот мувофиқи талаботи тадқиқҳои фундамен-

тали академӣ бояд натиҷаҳои илмӣ дақиқи асоснокшудаи назариявӣ методологӣ ба даст оварда шаванд.

Дар айни замон коркунони муассисаҳои илмӣ-тадқиқотии фундаменталӣ ва соҳавӣ таълимӣ метавонанд дар баробари кори асосии фармоишӣ дар асоси шартнома корҳои иловагиро барои корхонаҳо, вазорату соҳаҳо иҷро на-моянд, ки маблағи амали иҷрошударо худ харидор аз ҳисоби худаш пардохт менамояд. Чунин тадқиқотҳо, аз як тараф барои рушди соҳаҳо дар асоси истифода бурдани комёбиҳои наватрини пешрафти илмӣ-техникӣ ёрии калон мерасонанд, аз тарафи дигар манбаи даромади иловагии коркунони илму маориф мешаванд. Барои амалӣ шудани ин корҳо лозим аст, ки ҷонибҳои дахлдор нозукии муносибатҳои бозаргониро нағз дарк намуда, дуруст истифода баранд, то ки амали онҳо ҷавобгӯи қонунҳои иқтисодии бозорӣ ва тартиботи қабулшудаи ҷамъият бошанд.

Қобили қайд аст, ки дар шароити муносибатҳои бозаргонӣ ҳамагуна чизе, ки эҳтиёҷоти одамонро қонеъ мегардонад ҳамчун мол харида фуруш мешавад. Бинобар ин, маҳсули меҳнати кормандони зеҳнӣ мол ҳисоб шуда, коркунони ин соҳа

бояд натиҷаи кори худро чун истеҳсолкунанда мувофиқи шарту талаботи истеъмолкунандагон - харидорон тайёр намоянд, яъне мувофиқи эҳтиёҷот ва қобилияти харидории истеъмолкунандагон моли арзону хушсифат бароранд. Даромади коркунон на аз ҳисоби баланд бардоштани нархи фурӯши маҳсулот, балки бояд дар натиҷаи зиёд кардани иҷрои корҳо биафзояд. Чунин шакли кор хоси иқтисодиёти бозор аст.

Барои ба даст овардани натиҷаҳои баланди тадқиқоти илмӣ ҷалб ва истифодаи мутахассисони сатҳи баланд лозим мешавад. Тайёр кардани мутахассисони бомаърифат, ки ҷавобгӯи талаботи имрӯза бошанд, яке аз вазифаҳои муҳимтарин дар пешрафти ҷамъият аст. Дар айни замон таълим дар мактабҳои олии ҳам аз ҳисоби буҷети давлатӣ ва ҳам аз ҳисоби ташкили гурӯҳҳои шартномавӣ ба роҳ монда шудааст. Вобаста ба ин, таълимгоҳҳои давлатӣ ва тиҷоратӣ амал мекунанд. Дар таълимгоҳҳои тиҷоратӣ хароҷоти таҳсил аз ҳисоби маблағҳои худӣ донишҷӯён аст. Як қисми донишҷӯён маблағи таҳсилро аз ҳисоби худашон ва қисми бештари

онҳо аз ҳисоби корхонаҳо мегузаронанд. Дар навбати худ дар таълимгоҳҳои давлатӣ дар баробари гурӯҳҳои буҷетӣ гурӯҳҳои тиҷоратӣ низ ҷой до-ранд ва сол ба сол шумораашон зиёд мегарданд.

Қайд кардан бамаврид аст, ки ҳозир шумораи таълимгоҳҳои олии нисбат ба аввали солҳои 90-ум зиёд шудаанд ва

Дар ҳар самти тадқиқот мувофиқи талаботи тадқиқҳои фундаменталии академӣ бояд натиҷаҳои илмӣ дақиқи асоснокшудаи назариявӣ методологӣ ба даст оварда шаванд.

аксари онҳо тиҷоратианд. Инчунин филиалҳои донишгоҳу донишқадаҳо низ афзудаанд. Вале вақти он расидааст, ки мувофиқи эҳтиёҷоти воқеӣ ва имкониятҳои мамлакат миқдор, ҷойгиркунӣ ва ба намудҳои ихтисос тақсимкунии онҳо ба низом дароварда шаванд.

Бисёреро бар ин ақидаанд, ки агар таҳсил аз ҳисоби худӣ одамон ё корхонаҳо ба роҳ монда шавад, ҳеҷ зараре на-до-

рад. Мегӯянд, ҳар қадар зиёд бошад, ҳамон қадам беҳтар аст. Вале набояд фаромӯш кард, ки ҳама гуна хароҷоти ғайрибуҷетӣ ва ҳам аз буҷети давлатӣ қисми таркибии даромади миллии мамлакат мебошанд. Бинобар ин, ҳар як хароҷоти беҳуда новобаста аз манбааш зарар ба боигарии ҷамъият, ба сарватҳои миллии мамлакат аст. Илова бар ин, бояд ба назар гирифт, ки аксарияти таълимгоҳҳои навташкил ва филиалҳои макотиби олии шароити даркорӣ моддию техникаӣ ва зеҳнӣ надоранд ва бо итминони комил гуфта наметавонем, ки дар онҳо мутахассисони бомаърифат тайёр карда мешаванд.

Боз ҳам таъкид кардан зарур аст, ки ҳозир дар бисёр таълимгоҳҳои олии ва миёна кори таълиму тарбия мувофиқи талаботи замони муосир ташкил карда нашудааст. Дар баробари ин, дар чунин шароит хоҳишмандони гирифтани ҳуҷҷатҳои қалбакии оид ба хатми мактабҳои олии зиёд мегарданд. Вале дар бораи оқибатҳои нуговори чунин ҳуҷҷатҳои бемағз, ки соҳибони онҳо ба даст меоранд, андеша накардан мумкин нест.

Таҷрибаи мамлакатҳои муттараққӣ ва рӯ ба инкишоф

исбот намудааст, ки танҳо ва танҳо дар натиҷаи васеъ истифода бурдани наварин комёбиҳои илму техникаи муосир, баланд бардоштани сатҳи маърифатнокии одамон пешравии ҷамъиятро таъмин намудан имконпазир аст. Зеро дар шароити имрӯза истифодаи методҳои нави хоҷагидорӣ заруранд ва яқин аст, ки бо тарзу усул, нигоҳу ақида ва амалияи кӯҳнаи қорбарӣ комёбӣ ба даст намеояд.

Дар аввали солҳои 90-уми асри гузашта дар Академияи хоҷагии халқи назди Шӯрои Вазирони СССР як миллиардери италиявӣ қайд карда буд, ки даромади солонаи консернаш 40 млн. доллари америкоиро ташкил медиҳад. Вале ман аз он дар ташвишам, ки дар Италия қариб 5 сол боз ислоҳоти мактабҳои умумӣ гузаронида нашудааст, яъне барномаи таълимии 5 сол пеш қабулшуда, барои имрӯз аллакай кӯҳна шудааст ва ҷавобгӯи талаботи за-

Рӯйхати адабиёт

1. Мир на рубеже XXI века. – М.: Политиздат, 1990. – С. 123, 124.
2. Несбитт Д., Эбурдин П. Что нас ждет в 90-е годы. Мегатенденция: Год 2000. – М.: Республика, 1992. – С. 215, 216.
3. Тоҷикистон: 20-соли истиқлолияти давлатӣ: маҷмӯи омӯрӣ. – Душанбе: АО назди Президенти ҶТ, 2011. – С. 131, 357; Вечканов Г. Инвестиции: объемы, динамика, структура. // Экономист. – 2012. – №3. – С. 20.
4. Терещенко В.И. Беседы экономиста. – М.: Знание, 1991. – С. 31.
5. Рауфӣ А. Бо ваҳдат ба бозор. / Зери таҳрири умумии д.и.и., проф. И.А. Асроров. – Душанбе: «Дониш», 2006. – С. 137.

мони нав нест. Ин бошад, сатҳи зехнии италиявиҳоро паст мекунад ва албатта, дар ниҳоят ба ҳосилнокии кори одамон таъсири манфӣ мерасонад.

Аз гуфтаҳои боло бармеояд, ки барои таъмини пешрафти қомеа дар баробари омӯхтан, истифодаи малака ва таҷрибаи пешқадам моро зарур аст ба наварин комёбиҳои илму техникаи муосир таъкиқ карда, мувофиқи талаботи нав фаъолият намоем. Набояд фаромӯш кард, ки мо асри XX - асри табaddулотӣ илмӣ-техникиро сипарӣ кардаем ва дар асри XXI қарор дорем ва аксарияти мамлакатҳои пешрафтаи дунё марҳилаи инкишофи индустриалиро аллакай паси сар кардаанд ва дар марҳилаи рушди иттилоотӣ мебошанд. Пас моро низ зарур аст, ки аз ҳуди ҳозир ба таълиму тарбия ва истифодаи мутахассисони баландхаттисос ва соҳиби илму маърифати ҳозиразамон шурӯъ намоем.

ИДОМАИ ИСЛОҲОТИ ИҚТИСОДӢ ВА ТАҚВИЯТИ ҲАМКОРИҲО БО ХБА

Ҳайати намояндагии Хазина байналмилалии асъор (ХБА) баъд аз омӯзиши барномаи ислоҳоти иқтисодии Тоҷикистон ва мулоқот бо роҳбарони Бонки миллии Тоҷикистон ва як қатор вазорату идораҳои бахши иқтисодии давлат ба вазъи ислоҳоти иқтисодӣ дар кишвари мо баҳои баланд дода, хостори зудтар қабул шудани барномаи ҷадиди ҳамкориҳо шуд.

Ҳайати намояндагии ХБА аз 22 август то 31 августи соли равон бо як сафари корӣ бо роҳбарии Пол Росс, муовини роҳбари Департаменти кишварҳои Шарқи наздик ва Осиёи марказӣ дар шаҳри Душанбе қарор дошт. Дар ин давра ҳайати номбурда дар Бонки миллии Тоҷикистон мулоқоту вохӯриҳоро бо роҳбарони аввали сохторҳои бахши иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон баргузор намуд.

Тибқи нақшаи тасдиқшудаи ташифи меҳмонон, дар чараёни мулоқотҳо ҳайати намояндагии ХБА ва роҳбарони Бонки миллии Тоҷикистон, вазорату идораҳои бахши иқтисодии давлат масъалаҳои рушди иқтисодию иҷтимоии кишвар, нишондиҳандаҳои макроиқтисодии ҷумҳурӣ, низоми монетариву фискалӣ, таҳияи лоиҳаи барномаи механизми васеи қарздиҳии ХБА ба Тоҷикистонро баррасӣ намуданд. Ҳангоми баррасии лоиҳаи барномаи нави ҳамкорӣ ҷонибҳо дар бештари масъалаҳо ба мувофиқа расиданд.

Дар ибтидо, 22 августи соли 2016 ҷиҳати баррасӣ намудани барномаи нави сесолаи ХБА роҳбарияти Бонки миллии Тоҷикистон бо ҳайати намояндагии ХБА оид ба Тоҷикистон таҳти роҳбарии ҷаноби Пол Росс мулоқоти корӣ анҷом дод.

Чун анъана, дар оғози мулоқот роҳбарияти Бонки миллии Тоҷикистон меҳмононро бо шарҳи мухтасари макро-

иқтисодӣ ва вазъи имрӯзаи низоми бонкӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон шинос намуд. Дар чараёни вохӯрӣ ҷонибҳо дар мавриди татбиқи Барномаи (ECF) механизми васеи қарздиҳии ХБА ба Тоҷикистон, зарурати расонидани кӯмак, таҳкими ҳамкориҳои дучониба ва натиҷаи корҳои дар ин самт анҷомдодашуда фикру андешаҳои худро баён доштанд. Аз ҷумла, қайд гардид, ки қисмати зиёди шартҳои пешниҳодкардаи ХБА аз ҷониби БМТ аллакай мавриди иҷро қарор гирифтаанд.

Дар робита ба ҷоннок гаштани ҳамкориҳои дучониба, роҳбарияти Бонки миллии Тоҷикистон ба ҳайати намояндагии ХБА барои мусоидат дар самти дастгирии доимии Тоҷикистон аз ҷониби ин ташкилоти молиявии байналмилалӣ миннатдорӣ баён намуд.

Сипас, роҳбари ҳайати намояндагии ХБА оид ба Тоҷикистон ҷаноби Пол Росс ба иштирокдорони вохӯрӣ дар мавриди иҷрои шартҳои ки аз ҷониби Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати омода намудани барнома пешниҳод шудааст, маълумот дод.

Номбурда изҳор дошт, ки натиҷаҳои барномаи ислоҳоти иқтисодӣ дар Тоҷикистон назаррас мебошад. Ин дар навбати худ имкон медиҳад, ки ҷиҳати густариши минбаъдаи ҳамкориҳо дар самтҳои гуногуни иқтисодӣ ХБА пешниҳодҳои Ҷумҳурии Тоҷикистонро оид ба омода

намудани барномаи ҷадидаи ҳамкорӣ дар муддати камтарин баррасӣ намояд.

Ҳайати намоёндагии ХБА зимни сафар ва ҳузури худ дар Тоҷикистон аз бахшҳои гуногуни иқтисодӣ кишвар ва ташкилотҳои қарзӣ дидан намуда, бо вазъи онҳо шинос шуд.

Аз ҷумла, меҳмонон ба ҶСК “Тоҷиксодиротбанк” ташриф оварда, бо мудири муваққатии он масъалаи аз ҷониби ин ниҳоди молиявӣ дастгирӣ намудани бонкро баррасӣ намуданд. Дар мулоқот, мудири муваққатии бонк ба намоёндагони ХБА вазъи имрӯзаи ҶСК «Тоҷиксодиротбанк»-ро шарҳ дода, онҳоро бо раванди иҷрои нақшаҳои солимгардонии бонки мазкур шинос намуд.

Мутахассисони масъули ХБА дар мавриди ҳамкориҳои

дучониба ва натиҷаи корҳои дар ин самт анҷомдодашуда, андешаҳои худро баён дошта, аз воҳурӣ бо мудири муваққатии ҶСК “Тоҷиксодиротбанк” изҳори қаноатмандӣ намуданд. Мудири муваққатии ҶСК “Тоҷиксодиротбанк” барои ҳамкорӣ дар ин самт, инчунин барои дастгирии ҳамачониба ба ҳайати намоёндагии ХБА миннатдории хешро баён кард.

Қобили зикр аст, ки ХБА муассисаи махсусгардонидашудаи Созмони милали муттаҳид буда, баъди аз ҷониби 29 давлати дунё ба имзо расонидани шартнома 27 декабри соли 1945 ба таври расмӣ ташкил шуда, 1 марти соли 1947 кори худро оғоз намуд. Дар ҳамин сол аввалин қарзро аз ин ташкилоти молиявӣ Фаронса гирифта буд.

Дар айни замон 188 мамлакатҳои ҷаҳон аъзои ХБА буда, дар сохторҳои он 2500 нафар аз 133 кишвар кор мекунанд. Хазиना дар ҳолатҳои касри тавозуни пардохти кишварҳо қарзҳои кӯтоҳмуддат ва дарозмуддат медиҳад.

ХБА бо Тоҷикистон аз ибтидои замони истиқлолият дар таърихи 27 апрели соли 1993 ҳамкориҳо оғоз намуда, ба бахши иқтисодии он дар гузаронидани ислоҳот ва дарёфти кӯмакҳои молиявӣ мусоидат менамояд.

Расонидани кӯмакҳо ба давлатҳои аъзои ХБА, аз ҷумла, кӯмакҳои имтиёзнок, ғайриимтиёзнок бо шартҳои гуногун, кӯмакҳои техникаӣ ва тайёр намудани кадрҳо барои рушди иқтисоди ҷаҳон, омӯзиш ва пешниҳоди тавсияҳо барои беҳтар намудани вазъи иқтисодии кишварҳо аз вазифаҳои аслии ХБА ба шумор мераванд. ХБА дар давраҳои гуногун барои дастгирии низоми бонкию молиявии Тоҷикистон кӯмакҳои имтиёзнок намудааст ва тавсияҳои зиёде барои беҳтар кардани вазъи иқтисодӣ пешниҳод кардааст, ки аз ҷониби Тоҷикистон пазируфта шудаанд.

**Аслам Мӯминов,
БТҶ**

БМТ: Пурсишу посух

РУШДИ БОЗОРИ КОРТҲОИ ПАРДОХТӢ ТАЛАБОТИ ЗАМОН АСТ

Посух ба саволҳои хабарнигори рӯзномаи “Ҷумҳурият” Шаҳнозаи Қурбон

— Рушди бозори кортҳои пардохтӣ ва ё қорӣ намудани низоми ҳисоббаробаркунии ғайринақдӣ ба кадом хотир пеш гирифта шудааст?

— Муомилоти пулӣ аз муомилоти пули нақд (тавассути банкнота ва тангаҳо) ва муомилоти пули ғайринақдӣ (тавассути ҳаракати маблағҳои пулӣ дар суратҳисобҳои бонкӣ) иборат буда, дар маҷмӯъ гардиши молу маҳсулот ва қору хизматрасониҳои кишварро таъмин менамоянд.

Дар давлатҳои мутараққии дунё ҳиссаи муомилоти пулии ғайринақдӣ мақоми истисноӣ дошта, ба муомилоти пули нақд ҳиссаи ночизи гардиши пул рост меояд (мисол, ин таносуб дар Иттиҳоди Аврупо тақрибан 95,0 ба 5,0 фоиз аст). Дар давлатҳои тараққиқунанда аз ҷумла, дар давлатҳои собиқ шӯравӣ бошад, баръакс ин ҳолат мушоҳида гашта, муомилоти пули нақд мақоми афзалиятнокро соҳиб аст. Чунин ҳолат ҳароҷоти мустақими ғайриистеҳсолии иқтисодиётро ба маротиб зиёд карда, (то як

фоизи ММД) ба афзоиши ҳаҷми истеҳсолот, ҳисоббаробаркуниҳо ва муомилоти ғайрирасмӣ мусоидат менамояд.

Тадқиқоту таҳлилҳои гузаронидашудаи институтҳои бонуфузи байналмиллалӣ ва бонкҳои марказӣ таъсири мусбати истифодабарии кортҳои пардохтиро ба рушди иқтисодиёти миллии нишон медиҳад. Натиҷаи ин тадқиқотҳо нишон медиҳад, ки истифодаи оммавии кортҳои пардохт ба шаффоф гаштани қараёнҳои молиявӣ, афзоиши воридоти маблағҳои андоз ва ба зиёдшавии ҳаҷми амонатҳо мусоидат намудааст.

Дар ин замина, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон 31 декабри соли 2014, таҳти №815 Қарори дахлдор “Оид ба тадбирҳои вусъат додани ҳисоббаробаркунии ғайринақдӣ тавассути кортҳои пардохтии бонкӣ”-ро қабул намуд. Ҷиҳати иҷрои қарори зикргардида, аз қониби Вазорати адлия ва Кумитаи андозаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон лоиҳаи тағйири иловаҳо ба Кодекси ҳуқуқвайронкунии

маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия шуд, ки он дар Маҷлиси Намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дастгирӣ ёфта, 14 майи соли равон аз қониби Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон имзо гашт. Тибқи ин тағйири иловаҳо, хусусан ба моддаи 615 КҲМ ҚТ, барои саркашӣ намудан аз насби терминалҳои электронӣ ва рад кардани истифодабарии кортҳои пардохтии бонкӣ ҳангоми ҳисоббаробаркуниҳо нисбат ба муассисаҳои савдои хизматрасонӣ ҷазо муқаррар гардидааст.

Муқаррароти моддаи 615 КҲМ ҚТ аз 1-уми январи соли 2017 дар тамоми кишвар мавриди амал қарор дода мешавад.

— Оё минбаъд шаҳрвандон дар баробари ҳисоббаробаркунии ғайринақдӣ метавонанд бо пули нақд ҳам ҳисоббаробаркуниро анҷом диҳад?

Пеш аз ҳама бояд қайд кард, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон пули миллии-сомонӣ воситаи қонунии пардохт ба шумор рафта, ҳамаи

ҳисоббаробаркуниҳо ҳам ба таври нақдӣ ва ҳам ба таври ғайринақдӣ бе маҳдудият бо пули миллӣ - сомонӣ амалӣ мегарданд.

Дар ҳамин ҳол, рушди бозори кортҳои пардохтӣ ва тақмили ин низоми пардохт дар кишвар яке аз омилҳои муҳими ҳалли масъалаи кам кардани саҳми ҳисоббаробаркуниҳо бо пули нақд дар баҳши пардохтҳои чакана дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб меравад.

— То ин дам аз ҷониби бонкҳои ватанӣ чӣ қадар кортҳои пардохтӣ ба муомилот бароварда шудаанд?

— Айни замон, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон 16 ташкилоти қарзӣ барориш ва хизматрасонии кортҳои пардохтии бонкиро ба роҳ монда, бо Низоми пардохти миллии “Корти миллӣ”, низомҳои пардохтии байналмилалӣ VISA, MasterCard, UnionPay ва бо дигар низомҳо ҳамкорӣ намуда истодаанд.

Ба санаи 1 июни соли ҷорӣ ташкилотҳои қарзии ҷумҳурӣ дар маҷмӯъ 1 562 ҳазор адад кортҳои пардохтии бонкиро ба муомилот бароварданд, ки ин нишондиҳанда нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта 29,3 фоиз зиёд мебошад.

— Айни ҳол, чӣ қадар дастгоҳҳои электронӣ барои пардохтҳои мавриди истифода қарор дода шудааст?

— Ба санаи 1 июни соли ҷорӣ шумораи умумии терминалҳои электронии насбгардида ба 2 303 адад расид. Аз ин миқдор 631 адад терминали электронӣ дар нуқтаҳои савдою хизматрасонӣ ва 1 672 адад терминали электронӣ дар нуқтаҳои пешниҳоди пули нақд насб гардидаанд, ки нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта мутаносибан 26,7% ва 25,5% афзудааст.

— Дастгоҳҳои терминалҳои электронӣ аз ҳисоби кӣ дар марказҳои хизматрасониву савдо насб мешаванд?

— Терминалҳои электронӣ дар марказҳои савдо ва хизматрасонӣ дар асоси шартнома аз ҷониби ташкилотҳои қарзӣ насб мегарданд. Барои насб намудани терминалҳои электронӣ шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ метавонанд ба ташкилотҳои қарзие, ки барориш ва хизматрасонии кортҳои пардохтии бонкиро анҷом медиҳанд, муроҷиат намоянд.

— Оё дар бозорҳо ҳам чунин дастгоҳҳо насб мешаванд?

Тибқи банди 1 Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 декабри соли 2015, таҳти №815 номгуи шахсони ҳуқуқӣ, соҳторҳои алоҳидаи шахсони ҳуқуқӣ, соҳибкорони инфиродӣ тибқи шаҳодатнома фаъолияткунан-

да, ки бояд бо терминалҳои электронӣ барои қабули кортҳои пардохтии бонкӣ муҷаҳҳаз гардонида шаванд, мушаххас карда шудааст. Тибқи қарори зикргашта, муассисаҳои савдою хизматрасонӣ аз ҷумла, нуқтаҳои фурӯши чиптаҳо, нуқтаҳои қабули маблағҳо аз аҳоли барои пардохти хизматрасонии манзилию коммуналӣ, қувваи барқ ва алоқаи телефонӣ, марказҳои хизматрасонии бонкии пардохти андоз ва дигар пардохтҳои ҳатмӣ, терминалҳои гумрукӣ ва дидбонгоҳҳои гумрукӣ барои қабули пардохтҳои гумрукӣ, марказҳои савдои чакана ва яклухт, ки толори фурӯшашон зиёда аз 40 метри мураббаъ мебошанд, НФС-ҳо, тарабхонаҳо, беморхонаҳои хусусӣ, дорухонаҳо, муассисаҳои фарҳангию фароғатӣ, истироҳатгоҳҳо, осоишгоҳҳо, меҳмонхонаҳо, нуқтаҳои хизматрасонии ташхиси техникийи воситаҳои нақлиёт, автодромҳо ва ташкилотҳои суғурта ўҳдадор карда шуданд, ки барои пардохти арзиши молу хизматрасониҳо ва дигар пардохтҳои ҳатмӣ ба он баробар шароити қабули ҳисоббаробаркуниро тариқи кортҳои пардохтии бонкӣ таъмин намоянд.

Шуъбаи матбуоти БМТ

ТЕПЕРЬ БАНКИРЫ МОГУТ РАССЛАБИТЬСЯ

Швейцарский Credit Suisse решил проявить человечность и облегчить жизнь своим сотрудникам в Лондоне. Отныне в пятницу вечером им будет позволено завершать рабочий день в установленное время. А по субботам они будут вправе не возвращаться в офис прямо с утра. Об этом, как о событии почти революционном, написали главные британские газеты. Подробности о гуманном решении руководства швейцарского банка делится, в частности, Злата Родионова в публикации в The Independent.

Теперь для инвестиционных банкиров, работающих в Credit Suisse в британской столице, рабочий день в пятницу будет заканчиваться в 19.00. А в субботу начинаться не раньше обеденных часов.

Система Protected Friday Nights станет только частью программы мер, призванных облегчить жизнь младших банкиров.

И это немыслимое прежде послабление в подразделении банка, в которое заявки от клиентов поступают в любое время суток, подчеркивает The Independent.

Система Protected Friday Nights (оберегаемые вечера пятницы), которую ввели на днях, станет только частью программы мер, призванных облегчить жизнь младших банкиров. О том, какие шаги последуют за этим и станут ли они таким же прорывом, ничего пока не говорится. Конечная цель программы — исправить имидж инвестиционных компаний как места, в котором выживают только трудоголики, и предотвратить уход молодых дарований на поиски более щадящего образа жизни.

Объявленные послабления коснутся банкиров, работа которых связана с рынками Европы, Ближнего Востока и Африки. Как сообщили газете в Credit Suisse, не существует фиксированного времени, когда сотрудники покидают банк в течение рабочей недели. Продолжительность трудового дня целиком зависит от активности клиентов. Теперь, благо-

даря нововведению, работники инвестиционного подразделения получают возможность строить планы хотя бы на пятничный вечер. И смогут сохранять уверенность, что работодатель не станет покушаться на их свободное время и не выдернет из-за стола в разгар семейного или дружеского ужина.

В банке добавляют, что внедряют также технологии, которые позволят сотрудникам включиться в работу из дома или во время путешествий. Надо полагать, что руководство финансовой компании рассматривает это начинание тоже как заботу о снижении нагрузок, выпадающих на долю персонала.

НАШУ ИНДУСТРИЮ ЧАСТО КРИТИКУЮТ ЗА СКВЕРНЫЙ БАЛАНС МЕЖДУ РАБОТОЙ И ЧАСТНОЙ ЖИЗНЬЮ

Credit Suisse стал не единственной финансовой фирмой в Лондоне, которая задумалась об условиях труда. Банкиры из UBS, другого швейцарского банка, с недавних пор могут рассчитывать на два часа «персонального времени» в середине рабочего дня. Правда, пока двухчасовой глоток свободы позволен только раз за всю рабочую неделю.

«Нашу индустрию часто критикуют за скверный баланс между работой и частной жизнью. Поэтому мы обратились к

Время – самая ценная единица в твоей жизни. Только ты можешь определить, как потратить эту ценность. Нужно внимательно отнестись к ней, иначе кто-то другой может потратить твоё время за тебя.
(Карл Сэндберг)

нашим работникам с просьбой высказывать идеи и находить решения проблем, которые затрагивают их»,— говорит глава инвестиционного банкинга UBS Андреа Орсел, которого цитирует The Independent.

Инвестиционный банкинг в финансовых империях вроде Credit Suisse и UBS знаменит огромными зарплатами. Но обратная сторона медали — капризные клиенты, нервное начальство, постоянный груз ответственности за чужие миллионы. И, в довершение ко всему, ненормированный рабочий день.

ПО ДАННЫМ UBS, В 2015 ГОДУ ЖИТЕЛИ БРИТАНСКОЙ СТОЛИЦЫ В СРЕДНЕМ ПРОВЕЛИ НА РАБОТЕ ПО 1740 ЧАСОВ

Картину дополнила The Telegraph в статье Тима Уоллака на эту же тему. В лондонском

Сити, рассказывает он, молодые сотрудники должны проводить на работе практически все время, чтобы произвести впечатление на старших менеджеров и опередить конкурентов в движении вверх по карьерной лестнице. Пресловутая magic roundabout (волшебная карусель) предполагает ночь, проведенную в офисе, быструю поездку домой на такси, чтобы, приняв душ и надев свежую одежду, снова мчаться на работу.

Подобное звучит особенно непривлекательно на фоне того размеренного ритма, к которому успело привыкнуть большинство англичан и, в частности, трудоспособные обитатели Лондона. По данным UBS, в 2015 году жители британской столицы в среднем провели на работе по 1740 часов. Или по 33,5 часа в неделю, говорится в публикации The Independent.

НОВЫЙ СТИЛЬ ВАШЕГО БИЗНЕСА

Говорят, правила существуют, чтобы их нарушать. Но только не в случае с деловым этикетом — здесь следование канонам (зачастую совсем нехитрым) помогает эффективнее заниматься бизнесом или строить карьеру. «РБК Стиль» собрал воедино самые актуальные правила делового этикета

ИДЕАЛЬНЫЙ КОСТЮМ

Носите синий или серый костюм, но главное — не черный.

Последнему стоит отдать предпочтение лишь в том случае, если вы сотрудник частного охранного предприятия, личный водитель или персонаж фантастического фильма про суперагентов. И помните, что главное в костюме не бренд, а качество ткани и крой. Когда костюм, каким бы дорогим он ни был, плохо сидит, он — а вместе с ним и вы — выглядит плохо. У женщин свои правила: внешний вид не должен отвлекать коллег и партнеров от дел.

ТОНКОСТИ ДЕЛОВОГО СТИЛЯ

Деловой дресс-код сегодня достаточно гибкий для того, чтобы можно было надеть в офис самые разные часы, в том числе и спортивные. Однако беспримысленный вариант — это всё же классика с тонким механизмом и круглым корпусом на кожаном ремешке.

Huawei watch classic

ВАМ ИДЕТ!

Для любой ситуации подойдет Huawei Matebook, который закован в изящный алюминиевый корпус, подчеркивающий статус своего владельца.

А чехол-клавиатура из настоящей кожи делает устройство еще более похожим на дорогой аксессуар.

ДРЕСС-КОД

В апреле этого года министр иностранных дел Сергей Лавров прибыл с официальным визитом в Монголию в джинсах, чем вызвал большой скандал.

Впоследствии МИД дал официальные объяснения: российская делегация провела ночь в самолете и планировала переодеться уже в гостинице перед переговорами. Надо ли говорить, что это выглядело как неубедительное оправдание — визит был официальным, а значит, в любом случае предполагался костюм.

Вывод: не повторяйте ошибок министра.

ПРАВИЛО ЛИФТА

Если вы пришли на встречу в офис своих потенциальных бизнес-партнеров, ни в коем случае по окончании разговора не обсуждайте с коллегами его итоги в лифте. Причем даже когда, кроме вас, там никого больше нет. Дождитесь момента, когда вы покинете здание, и

только тогда начинайте обмениваться мнениями. Считайте это признаком хорошего тона.

ВНИМАТЕЛЬНОСТЬ К КОЛЛЕГАМ

Помните фильм «Стажер» с Робертом Де Ниро? Главный герой, пожилой ассистент основательницы онлайн-магазина, работает в молодом коллективе, который поначалу отказывается его воспринимать.

Но благодаря доброте и внимательности к окружающим он быстро вызывает симпатию и доверие у своих коллег, включая начальницу. Мораль здесь очень проста: не скупитесь на добрые слова в адрес своих соседей по рабочему столу или кабинету. Это повысит вас в их глазах.

Роберт де Ниро фильм «Стажер»

НА ОДНОМ ЯЗЫКЕ

Если вам часто приходится иметь дело с иностранными партнерами, имеет смысл не только подтянуть английский, но и лучше узнать правила делового этикета других

стран. Скажем, на встрече с японской делегацией, которая является приглашающей стороной, ни в коем случае нельзя садиться до тех пор, пока вам не подскажут, куда именно. Место для японцев имеет принципиальное значение: во главе стола сидит высшее руководство, по бокам — подчиненные.

Татьяна Николаева
Эксперт по этикету

Однажды на презентации перед немецкой аудиторией вышел российский спикер и уже на трибуне решил поправить галстук. Свой авторитет у собравшихся он тут же потерял, потому что щепетильная немецкая публика не поняла, почему вопросами внешности нельзя было озаботиться перед выступлением.

СДЕРЖАННОСТЬ В СОЦСЕТЯХ

Серьезный деловой человек, к тому же занимающий высокую должность, обязан быть сдержанным и дипломатичным. Причем не только в реальной жизни, но и в виртуальной. Грубость, панибратство, нарциссизм и прочие отрицательные качества в соцсетях недопустимы. Вас наверняка видят и читают партнеры — зачем портить себе репутацию?

Не скупитесь
на добрые слова
в адрес своих соседей по рабочему столу или кабинету. Это повысит вас в их глазах.

Время приема пищи сделайте паузу, отметьте кулинарные достоинства блюд, а уже после завершения трапезы продолжите деловой разговор.

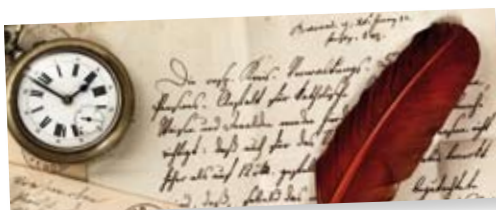
БЕЗ ЛИШНИХ СЛОВ

Когда вы сидите в наушниках на своем рабочем месте, занимаясь повседневной рутинной, ничего плохого в этом нет. Но когда вы ходите в наушниках по офису, это выглядит невежливо. Не делайте так. Это всё равно что нацепить на себя табличку «Не беспокоить»: коллеги почувствуют себя неловко, когда захотят обратиться к вам с каким-то срочным вопросом.

БЛАГОДАРСТВЕННЫЕ ПИСЬМА

Бумажные письма сегодня большая редкость. А значит, ценность таких писем существенно возрастает. Если вы хотите выразить признательность и уважение своему деловому партнеру, отправьте ему благодарственное письмо, написанное на бумаге, не бойтесь показаться старомодным. Поверьте, ваш жест будет оценен по достоинству.

ДЕЛОВОЙ ОБЕД

Важные темы не следует обсуждать во время еды.

Во-первых, если вы заводите разговор до начала приема пищи и продолжаете его в процессе, то легко потерять суть беседы. Во-вторых, человек становится очень внушаемым, когда ест.

Ольга Мерц
Основатель школы этикета

Если так получилось, что переговоры требовали незамедлительного начала, не откладывайте их. А на время приема пищи сделайте паузу, отметьте кулинарные достоинства блюд, а уже после завершения трапезы продолжите деловой разговор.

Ну, а на переговоры с китайцами лучше вообще приходить голодным: после деловой встречи вас обязательно пригласят в ресторан — и отказываться не стоит ни при каких обстоятельствах. По сути, ужин — это неофициальная, но обязательная часть делового общения, и китайцы подходят к ней очень ответственно. Блюд, скорее всего, будет очень много, и меняться они будут едва ли не постоянно. Два главных правила: обязательно попробуйте каждое блюдо и повторяйте всё за «главой стола». Если он приступил к трапезе, можете приступать и вы.

Итак, безупречный внешний вид, уважение к коллегам и партнерам, а также полная осведомленность — вот главные слагаемые успеха в освоении делового этикета.

Реклама
барои мо
кори сахл нест.
Шумо дар
ҷойи аввал
хоҳед буд

Таҳияи
ройгони
мақолаҳои
таблиғоти
барои маҷалла
таъмин
менамоём

Мо
муштарӣни
хос дорем:
соҳаи бонкӣ
ва мизоҷони
онҳо

Мо ягона
маҷаллае
мебошем, ки
бо се забон
нашр
мешавад

Хонандагони
мо дорои
қобилияти
баланди
харидорӣ
мебошанд

Маҷаллаи мо
ба кормандон
ва мизоҷони
500 филиали
бонкҳо
дастрас аст

Мо аз ҳама
зиёдтар
ҷамъшавии
хонандагони
бахши
корпоративӣ
дорем

Ороиши
ройгони
саҳифаҳоро
ба мизоҷон
пешниҳод
мекунем

Бонкдорӣ Тараққиёт Чаҳонишавӣ

Умедворем
РЕКЛАМАИ
худро дар маҷаллаи мо
ҷойгир хоҳед кард.

majalla@nbt.tj

Дилшод Назаров
Қаҳрамони
олимпӣ

Зинда бошӣ, Қаҳрамон - Дилшоди мо,
Родмарди паҳлавон - Дилшоди мо.